

Onsdagen den 27 februari

Kl. 09.00–17.57

---

§ 1 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 26 till 27 i finansutskottet
från 27 till 28 i justitieutskottet
från 27 till 29 i utrikesutskottet
från 27 till 28 i kulturutskottet
från 27 till 28 i utbildningsutskottet
från 78 till 80 i EU-nämnden

Kammaren medgav dessa utökningar.

§ 2 Val av extra suppleanter

Val av extra suppleanter företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i finansutskottet
Jörgen Hellman (S)

suppleant i justitieutskottet
Mattias Ottosson (S)

suppleanter i utrikesutskottet
Jasenko Omanovic (S)
Cecilia Widegren (M)

suppleant i kulturutskottet
Helena Bouveng (M)

suppleant i utbildningsutskottet
Åsa Lindestam (S)

suppleanter i EU-nämnden
John Widegren (M)
Hampus Hagman (KD)

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2018/19:22 för tisdagen den 26 februari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från utbildningsutskottet.

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott: 2018/19:FPM34 Rådsbeslut om mandat att inleda förhandlingar med USA om bedömning av överensstämmelse respektive tullar för industrivaror *COM(2019) 15*, *COM(2019) 16* till näringsutskottet

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2018/19:47 till konstitutionsutskottet

2018/19:53 till socialförsäkringsutskottet

Skrivelser

2018/19:51 till arbetsmarknadsutskottet

2018/19:52 till miljö- och jordbruksutskottet

Framställningar

2018/19:RB1 och RB2 till finansutskottet

Redogörelser

2018/19:NSÖ1, RS1, RS4, SN1, VPN1, PN1 och RAN1 till konstitutionsutskottet

2018/19:RR1 till finansutskottet

Motioner

2018/19:3026–3029 till näringsutskottet

2018/19:3025 till justitieutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

2018/19:AU4 Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser

2018/19:AU5 Riksrevisionens rapport om uppföljning av deltagare i Förberedande och orienterande utbildning inom etableringsuppdraget

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden
2018/19:MJU6 Jakt och viltvård
2018/19:MJU7 Kemikaliepolitik

§ 7 Ny lag om säkerhetsskydd i riksdagen och dess myndigheter

Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU16
Ny lag om säkerhetsskydd i riksdagen och dess myndigheter (framst.
2018/19:RS6)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 8 Allmänna helgdagar m.m.

*Allmänna helgdagar
m.m.*

Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU18
Allmänna helgdagar m.m.
föredrogs.

Anf. 1 PER SÖDERLUND (SD):

Herr talman! För tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 4, även om vi naturligtvis står bakom samtliga reservationer från Sverigedemokraterna.

Herr talman! Nationell sammanhållning och symboler är viktiga frågor för Sverigedemokraterna. I ett kungligt brev från den 19 april 1562 sägs att svenska flaggan ska vara ”gult udi korssvijs fördeelt på blott”. Allt sedan dess har den svenska fanan i varierande storlek och nyans vajat över riket.

I dag regleras utseendet på svenska flaggan i lag, men flaggdagarna regleras i en så kallad förordning. Det finns heller inga föreskrifter som reglerar när myndigheterna ska flagga eller ens vilken flagga som ska föras. Det händer därför att myndigheter flaggar med andra flaggor än den svenska, och ibland förekommer även flaggor som representerar politiska eller ideologiska organisationer.

Herr talman! Jag anser att det är mycket olämpligt att icke officiella flaggor används vid flaggning på offentliga byggnader, då detta kan uppfattas som att myndigheter gör politiska ställningstaganden. Sverigedemokraterna vill komma till rätta med detta och därför samla alla regler för flaggning i en enda flagglag.

Herr talman! När det gäller reservation 4 och nationalsången tror de flesta att de sjunger Sveriges nationalsång när *Du gamla, du fria* sjungs på skolavslutningar, i idrottssammanhang med mera. Men enligt Sveriges riksdag gör de inte det, för till skillnad mot vad många tror har Sverige i

dag inte någon officiell nationalsång. *Du gamla, du fria* har nämligen aldrig officiellt antagits som nationalsång genom ett politiskt beslut. Det finns heller inget juridiskt skydd för *Du gamla, du fria*, utan dess status som nationalsång vilar helt på traditionen. Jag är av den uppfattningen att en nationalsång är en hyllning till det egna landet och en enande symbol, och därför känns det extra viktigt att den också ska vara officiellt antagen.

Så sent som 1982 fick Sverige officiellt en nationaldag, som numera också är helgdag. Den svenska flaggan med gult kors på blå botten är officiell. Men vi står alltså i dag utan en officiellt antagen nationalsång, trots att en nationalsång har stort symboliskt värde.

Herr talman! Det är en konstig ordning när riksdagen inte säger att *Du gamla, du fria* är vår nationalsång, tvärtom den allmänna uppfattningen. Om vi verkligen vill slå vakt om *Du gamla, du fria* ska den givetvis också antas som vår officiella nationalsång.

Anf. 2 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Allmänna helgdagar, vår svenska flagga, minnesceremonier och inrättande av priser och hedersmedaljer är frågor som ofta lyfts fram som enskilda debattämnen. Utifrån det betänkande som vi i dag har att hantera är de på ett väl genomarbetat och samlat sätt presenterade.

Den gemensamma nämnare som jag gärna vill betona när resonemang kring dessa frågor förs fram är vikten av en folklig förankring i samhällslivet i stort. Det ska kännas angeläget och vara känt för var och en, oavsett bakgrund eller samhällskategori, varför en viss dag, flaggning eller ceremoni genomförs. Dessa förutsättningar är väl tillgodosedda i konstitutionsutskottets betänkande 18, som jag härmed yrkar bifall till. Jag yrkar även avslag på reservationerna.

Herr talman! När det gäller allmänna helgdagar har förslag lagts fram av Sverigedemokraterna om att ta bort första maj som helgdag. Om det är någon dag som förtjänar uppmärksamhet och har en stark folklig förankring är det just denna dag. Första maj uppmärksammas internationellt för löntagares och arbetares förbättrade villkor. Människovärdet står i fokus. Längre var det åtta timmars arbetsdag, rätten till lagstadgad semester och sådant som nu anses som en självklarhet för alla som man demonstrerade för.

När nationaldagen infördes som helgdag 2005 fanns det krafter som ville ta bort första maj som helg. Men det framhölls att första maj, oavsett om man vill demonstrera eller göra något annat, tillsammans med valborgsmässofirandet har utvecklats till en uppskattad och folklig helg.

Jag är övertygad om att det är många som i dag är tacksamma över de insatser som den samlade arbetarrörelsen har åstadkommit och alltjämt åstadkommer för vanliga människors villkor. Första maj är en dag att hedra och lyfta fram just utifrån den folkliga förankringen. De idéer som försvann är en viktig aspekt i sammanhanget.

Som nämnts finns en motion som tar upp regler om flaggning och som vill att de allmänna flaggdagarna ska regleras. Utskottet har vid tidigare tillfällen behandlat denna fråga och slagit fast att det inte finns skäl för riksdagen att ta upp detta.

Vår svenska flagga har gått från att vara en militär symbol till att bli en folkligt förankrad flagga. Den lag som finns för svenska flaggan är tydlig och enkel och tar fasta på utformning och färg. De regler som finns ska ses

som en del av gemenskapen och, som jag ser det, kanske väcka intresse för mer kunskap och engagemang.

Fler blågula svenska flaggor får gärna vaja vid officiella byggnader men också vid föreningsarrangemang, allmänna sammankomster, privata angelägenheter, sorg, högtider, kalas eller när man på annat sätt vill uppmärksamma något extra. För egen del har jag i mitt uppdrag sedan många år glädjen att på nationaldagen varje år dela ut svenska flaggor till medborgare eller föreningar som ansökt om detta.

Länsstyrelserna har en viktig roll för att hjälpa till att sprida kunskap och information om flaggan och hur den kan användas.

Från Stiftelsen Sveriges Nationaldag, som bildades när nationaldagen infördes och där för övrigt talmannen ingår i styrelsen, hämtar jag följande fina råd: Flagga hellre än låt bli, även om du inte kan alla regler.

Herr talman! Frågan om att lagfästa nationalsången *Du gamla, du fria* tas upp i en motion. Det har funnits liknande motioner genom åren. Att motionen avslås även i dag beror på den utveckling som lett fram till att *Du gamla, du fria* framförs som nationalsång och att den vilar på en folklig grund. Det är just på ett sådant sätt som en nationalsång bör tillkomma. Därför är det inte motiverat med ett mer officiellt fastställande av den. Kraften har kommit nedifrån och har etablerats i alla led. Jag tror inte att det finns någon som ifrågasätter *Du gamla, du fria* som nationalsång i dagens läge.

Det har även väckts en del andra motioner i detta ärende. Det handlar om civilkuragepris, offentliga belöningssystem, ordensväsen och så vidare. Det har även väckts en motion om en minneshögtid för kommunismens offer. Men här hänvisar vi till det arbete som Forum för levande historia gör för att främja arbetet med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter där utgångspunkten är just Förintelsen och kommunismens brott mot mänskligheten. Just hos Forum för levande historia finns kunskap och möjligheter att informera om detta på ett bra sätt.

När det gäller motionen om riksdagens hedersmedaljer kan vi hänvisa till den utredning som sker vad gäller det offentliga belöningssystemet och som initierades av KU under den förra mandatperioden.

(Applåder)

Anf. 3 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Vi diskuterar *Allmänna helgdagar m.m.*, och det finns mycket som ryms inom detta betänkande – viktiga symboler för vad Sverige är, vad vi vill att Sverige ska vara och vad Sverige har varit.

Per-Arne Håkansson gick igenom i princip hela betänkandet på ett i många delar förtjänstfullt sätt, även om jag kanske inte riktigt gillar hans vurm för första maj. Även om man flaggar tycker jag inte att det skadar att lära sig reglerna.

Vi har i år gjort ytterligare framsteg när det gäller just dessa frågor. För första gången har vi haft en tillfällig flaggdag den 17 december 2018. Då flaggade vi för att det var 100 år sedan denna riksdag fattade ett principbeslut om att införa allmän och lika rösträtt. Det var en viktig dag. Vi valde att högtidlighålla den på ett vackert och bra sätt, och jag är stolt över att vi tog detta tillfälle i akt.

Många framsteg har gjorts på dessa områden under de gångna åren. Vi har nu fått ett tillkännagivande från denna riksdag som har lett till att veterandagen blir allmän flaggdag. Vi har ett tillkännagivande från denna riksdag om belöningsystemen i form av ordnar och andra utmärkelser. Det finns en rad olika saker vi gör för att markera vår gemensamma nationella identitet och också för att vi som nation ibland har möjlighet att markera positiva händelser och gärningar och andra saker som spelar roll för oss som rike. Detta är i grunden mycket bra och någonting som vi ska vara stolta över. Men arbetet är inte klart. Vi kan fortsätta titta på saker som kan behöva utvecklas. I detta betänkande har Moderaterna inte lagt fram några förslag om detta. Därför ställer vi oss bakom betänkandet. Men vi är såklart fortsatt intresserade av ytterligare förbättringar som kan göras utöver det som redan har skett. Vi ser en positiv utveckling inom detta område, och vi hjälper gärna till i det fortsatta arbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 9 Trossamfund och begravningsfrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU19
Trossamfund och begravningsfrågor
föredrogs.

Anf. 4 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Trossamfund och begravningsfrågor låter inte så spännande, men det finns frågor som måste hanteras även inom ramen för detta betänkande. Två förslag är från Moderaterna.

Det ena gäller storleken på kyrkoavgiften. Vi tycker att det är viktigt att församlingar och kyrkan själv har möjlighet att reglera den på fler sätt än som en procentandel av den beskattningsbara inkomsten och att till exempel kunna sätta ett tak och ett golv, detta för att kyrkan själv ska ha friheten att fatta sådana beslut. Det är en märklig ordning att vi som riksdag har inskränkt ett trossamfunds förutsättningar att fatta beslut om sin egen medlemsavgift.

Det andra gäller församlingstillhörigheten. Vi moderater föreslår att även detta ska vara upp till kyrkan. Det är viktigt att kyrkan själv har möjlighet att fatta beslut om detta. Det är sällan så att man som trossamfund har inskränkningar när det gäller vilken organisatorisk fördelning av medlemmar man har möjlighet att göra. Därför upplever vi att också detta är viktigt. Mot bakgrund av detta yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 3.

Anf. 5 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! I KU:s betänkande 19 behandlas motioner från allmänna motionstiden som berör trossamfund och begravningsfrågor. Jag yrkar bifall till reservation 3, som handlar om att kyrkan själv ska få möjlighet att bestämma över församlingstillhörighet.

Vi i Vänsterpartiet anser att det är rimligt att Svenska kyrkan själv får bestämma. För oss är det ointressant hur Svenska kyrkan väljer att göra sin

församlingsindelning, eftersom vi tycker att det är viktigt att föreningen Svenska kyrkan självständigt får bestämma hur man väljer att göra sin indelning. Svenska kyrkan ska precis som alla andra föreningar ha full frihet att avgöra sin verksamhet. Det är dess medlemmar, inte riksdagen, som ska avgöra frågan om församlingstillhörighet.

Anf. 6 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Vänsterpartiets representant sa att det är ointressant hur Svenska kyrkan vill ha det med sin församlingstillhörighet. Så långt vill inte jag sträcka mig. Däremot är det ingenting som vi här i riksdagen ska besluta om. Det finns för- och nackdelar med att man har ett geografiskt fritt system, där Svenska kyrkans medlemmar själva får bestämma vilken församling som de vill tillhöra. Ett sådant system skulle kunna innebära nackdelar med ekonomin och ansvarstagandet i den lokala församlingen. Jag skulle vilja säga att det är ett mycket intressant problem, men det är inte vårt.

Genom åren har Kristdemokraterna, Moderaterna och flera andra partier motionerat om och om igen om att vi kanske skulle låta bli att lägga oss i hur Svenska kyrkan vill ha det och ta bort den våta filt som vår överhöghet eller vår jurisdiktion har på denna fråga.

I en utredning från 2004, som förvisso har några år på nacken, står det:

”Det står klart att det inte är möjligt att enbart genom ändringar i kyrkoordningen införa denna modell. Det krävs ändringar i föreskrifterna i lagen om Svenska kyrkan om tillhörighet till den församling där man är bosatt. Detta väcker frågor kring den särskilda ställning lagen om Svenska kyrkan har som en grundläggande del av beslutet om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan.”

Det är vad man brukar kalla ett moment 22. Om Svenska kyrkan vill ändra principen om församlingstillhörighet kan man inte det, eftersom man först måste höra med riksdagen. Om riksdagen vill ändra den säger vi: ”Det är Svenska kyrkans sak att bestämma, och därför gör vi ingenting.” På det viset händer ingenting. Det i sig är kanske också en bra ordning. Men det ska i så fall vara ett medvetet ställningstagande om att vi inte vill lägga oss i den här frågan.

Frågan var uppe senast förra mandatperioden. Nu går den här mandatperioden utan att det blir ett ställningstagande. Det är lite synd. Men, herr talman, på det här sättet jobbar KU. Det tar lite tid. Men i slutänden blir det bra.

Vi tror att också den här frågan kommer att lösas så småningom och tänker inte använda mer muskler eller högre tonläge än vad som absolut behövs för att det så småningom ska bli en bra ordning. Vi räknar alltså med att alla partier med tiden kommer att inse att detta är den bästa ordningen.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 7 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka. Och den finns i hela Sverige. Församlingar och pastorat över hela landet gör viktiga insatser för att i samarbete med kommuner, föreningsliv och organisationer skapa mötesplatser och finnas till hands för människor i olika situationer, närhelst någon har behov av det.

De motioner som har lämnats in till KU och som KU har behandlat om att ändra Svenska kyrkans sätt att organisera sig kan ur många synvinklar vara förståeliga och vällovliga. Men det finns också anledning att utifrån de argument som framhålls lyfta in just den folkliga, samhälleliga och breda förankring Svenska kyrkan har.

Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Det stämmer, som har sagts här, att Svenska kyrkan sedan år 2000 inte längre är en statskyrka utan ett fritt trossamfund. Det var en förändring som innebar att staten, alltså riksdag och regering, inte längre skulle styra kyrkans inre liv och arbete. Som ett resultat av relationsförändringen infördes lagen om Svenska kyrkan. Den lagen var nödvändig för att få igenom förändringen som sådan. Det är där vi befinner oss i dag.

Svenska kyrkan är, som jag uppfattar saken, en väl fungerande, öppen och demokratisk organisation som bygger på representativ demokrati. I kyrkoordningen slås fast att Svenska kyrkan är ett evangelisk-lutherskt kyrkosamfund som har stor frihet att utforma sin organisation utifrån vad som i varje tid bedöms som mest ändamålsenligt.

Med hänvisning till det generellt goda arbete som bedrivs och det samarbete som sker, inte minst på lokal nivå, mellan Svenska kyrkan och det svenska samhället ser jag anledning att betona vikten av den ordning som nu råder, för att upprätthålla detta. Det är också den riktning som en bred uppslutning på kyrkomötet, biskopar och andra av kyrkans företrädare har ställt sig bakom.

I förra veckan besökte jag Tomelilla pastorat i Skåne. Jag satt ned och samtalade med kyrkoherden och diakonen och kunde ta del av det arbete och den verksamhet som bedrivs. Det är en livaktig verksamhet. Framför allt har det diakonala arbetet hamnat alltmer i fokus. Det finns stort behov av samarbete och samverkan med olika instanser i samhället där Svenska kyrkan är en resurs. Det ser vi i storstäderna, med stadsmissionerna, men vi ser det också i mindre församlingar i olika delar av Sverige. Det är tillsammans med barnverksamhet, kultur, musik och gemenskap viktiga uppgifter att lyfta fram.

I motionerna har också framförts att vi ska reflektera över statens förhållande till Svenska kyrkan, mot bakgrund av att kyrkovalet på nationell nivå samlar ett fåtal deltagare och att kyrkomötet utifrån den utgångspunkten därför inte är representativt. Jag skulle vilja vända på saken. I det senaste kyrkovalet såg vi ett klart trendbrott. Från att det tidigare var kanske drygt 10 procent av de röstberättigade som gick till valurnorna mötte runt 20 procent upp. Det är inte alls tokiga siffror, mot bakgrund av hur deltagandet ser ut i andra organisationer och föreningar i samhället. Utifrån det har alltså de beslut som tas i kyrkomötet stark legitimitet och god förankring.

Så sent som i november förra året tog kyrkomötet med mer än tre fjärdedels majoritet beslut om att säga nej till införande av den så kallade fria församlingstillhörigheten. Frågan om valfri församlingstillhörighet har tidigare behandlats 2001, 2009, 2010, 2011 och 2014. Det är Svenska kyrkans högsta beslutande organ som vid dessa tillfällen har kommit fram till samma slutsats. Det är alltså Svenska kyrkan som själv bör besluta hur man ska organisera sig. I detta fall är territorialprincipen, som lyfts fram,

viktig för medlemskap i församlingen och för att man ska kunna utveckla församlingarnas verksamhet.

Vi kan dra paralleller till kommunerna. Det skulle kanske vara märkligt att bo i exempelvis Helsingborg men betala kommunalskatt i Danderyd. Den geografiska gränsen är en grundläggande del av Svenska kyrkans tradition och förståelse. Och det finns en risk att många av de små församlingarna, där inkomsterna hos dem som betalar kyrkoavgiften inte alltid är stora, skulle få svårare att finansiera sina verksamheter. Följden blir att rika och välmående församlingar kanske utvecklas men att de mindre hal- kar efter. Det skulle skapa ett Kyrkosverige och ett samhälle som inte hål- ler ihop.

Vi bör också ha i åtanke att Svenska kyrkan är huvudman för begravn- ingar oavsett trosuppfattning. Om detta kan man självklart ha olika åsik- ter. Men i sammanhanget vill jag gärna lyfta fram den kunskap och erfaren- het som kyrkans personal över hela landet har när det gäller att bemöta människor i olika situationer, oavsett trosuppfattning, och med respekt för olikheter och religionstillhörighet som sådan.

Det finns självklart all anledning att se över den bästa möjliga organi- sationen för Svenska kyrkan. En utredning är på gång. Det är välkommet. Men jag vill betona den starka samhälleliga och folkliga förankringen och vikten av den öppna folkkyrkan.

(Applåder)

Anf. 8 LINDA YLIVAINIO (C):

Herr talman! I motionsbetänkandet om trossamfund och begravnings- frågor finns en reservation som aktualiserar frågan om medlemmarnas församlingstillhörighet inom Svenska kyrkan. Frågan om vem – staten eller Svenska kyrkan – som ska bestämma i frågor om församlingstillhörighet har debatterats åtskilligt genom årens lopp. Det har vi hört här tidigare. Det har debatterats här i kammaren, och det har debatterats i Svenska kyr- kans högsta beslutande organ, kyrkomötet.

I samband med relationsförändringen mellan staten och Svenska kyr- kan år 2000 infördes lagen om Svenska kyrkan, där kyrkans identitet och organisation regleras. Av lagen framgår den så kallade territorialprincipen, att församlingen är den lokala enheten inom Svenska kyrkan och omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område.

Territorialprincipen har i Svenska kyrkan blivit en avgörande organi- satorisk princip. Den hänger nära samman med kyrkans identitet som en öppen och rikstäckande folkkyrka, vilket också framgår uttryckligen av lagen. Men territorialprincipen är också en grundläggande del av kyrkans tradition och självförståelse.

Det finns de som vill avskaffa denna lag, och en av reservationerna i betänkandet förespråkar just det.

För Centerpartiet är det viktigt att den överenskommelse som träffades mellan Svenska kyrkan och staten i samband med relationsförändringen vårdas. Lagen om Svenska kyrkan infördes som en del av denna överens- kommelse. Så länge lagen om Svenska kyrkan gäller kommer frågan om församlingstillhörighet därför att vara en angelägenhet såväl för Svenska kyrkan som för riksdagen.

Svenska kyrkan har i frågan om en friare församlingstillhörighet – trots upprepade och återkommande diskussioner och omröstningar i kyrkans behöriga organ – å sin sida inte valt att väcka frågan om behovet av en förändring eller omprövning av relationerna mellan staten och Svenska kyrkan. Jag menar därför att vi i riksdagen bör visa Svenska kyrkan samma respekt och hedra och vårda den ingångna överenskommelsen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 10 2018 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll

Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU8
2018 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll (skr. 2018/19:17)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 11 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2017

Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU9
Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2017 (skr. 2018/19:19)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 12 Statliga företag

Näringsutskottets betänkande 2018/19:NU4
Statliga företag (skr. 2017/18:140)
föredrogs.

Anf. 9 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Frågan om hur staten ska finnas och agera som marknadsaktör borde behandlas efter två kritiska premisser.

För det första: Är det rimligt att staten i kraft av att vara just en stat blandar sig i väl fungerande marknader genom ett eget ägande av vissa bolag?

För det andra: Är det rimligt att gemensamma resurser används spekulativt i stället för att användas som till exempel skyddsvallar mot kommande lågkonjunkturer för hela ekonomin genom att man exempelvis amorterar på statskulden?

För att man ska kunna svara ja på dessa två frågor, eller premisser, krävs det enligt oss moderater tyngre vägande skäl än bara en allmän önskan om att använda gemensamma resurser spekulativt med hopp om att göra vinst.

Vad är då tyngre vägande skäl? Det är exempelvis att en del av uppfyllandet av statens samhällskontrakt gentemot medborgarna behöver ske i bolagsform och genom verksamhet som bäst lämpar sig för att drivas just i bolagsform. Det kan handla om uppfyllandet av särskilda samhällsuppdrag. Det kan till exempel handla om innehavet av systemkritisk infrastruktur, som av organisatoriska skäl bedöms bedrivas bäst inom ramen för ett bolag. Det kan också handla om annat ägande som är av mer strategisk vikt.

Men i övrigt måste man konstatera att risktagande är själva grundfundamentet när det gäller att bedriva verksamhet på en privat marknad. När staten deltar på en marknad tar staten en risk, och den risken tar staten med gemensamma medel.

Låt oss vara ärliga i denna kammare och konstatera att såväl röda som blå regeringar har haft statliga bolag i sin ägo som har gjort dåliga affärer. Det är en del av konsekvenserna av att finnas på en konkurrensutsatt marknad. Utan risktagande finns ingen möjlighet att göra vinst.

Så sent som 2015 kritiserade Riksrevisionen den dåvarande regeringen för ett alltför stort och onyanserat risktagande i regeringens bolagsportfölj. Detta måste enligt oss moderater ställas i kontrast till det faktum att dessa medel – dessa gemensamma resurser – hade kunnat göra nytta någon annanstans, nämligen genom att vi amorterar på vår statsskuld.

Den svenska bolagsportföljens värde uppgår i dag till ungefär 570 miljarder kronor. En del av denna verksamhet bör, som jag nämnde inledningsvis, förbli i statlig ägo och bör fortsätta att skötas av staten. Men en del av verksamheten har i dag inget annat existensberättigande än att staten hoppas på att detta ska vara en kassako för överskådlig framtid, och historien visar oss att så inte alltid är fallet.

Därför menar jag, herr talman, att det är en klokare förvaltning av gemensamma resurser att använda dem till att bygga upp gemensamma skyddsvallar för hela ekonomin.

Med anledning av det vill jag yrka bifall till den gemensamma borgerliga reservation som finns och till den reservation som Moderaterna har om förvaltningen av statliga bolag.

Anf. 10 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Herr talman! Med Vattenfall, som är ett av staten helägt bolag, ges goda möjligheter för ägaren att uppnå energipolitiska mål. Bolaget spelar en viktig roll för den svenska energiförsörjningen.

Vårt mål här är att man ska vidmakthålla sin position för att kunna utveckla landets energisystem, som i möjligaste mån ska präglas av ett oberoende av fossil energi, och att Sverige undviker att göra sig långsiktigt beroende av importerad el.

Vår uppfattning är, och har sedan tidigare varit, att bolaget ska flytta fokus från expansion i utlandet till att i stället värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv.

Bolaget har historiskt lidit stora ekonomiska förluster i samband med de äventyr man varit ute på utomlands. Stora av- och nedskrivningar har präglat debatten under en längre tid, och det är först under de två senaste åren som man återigen har redovisat vinst i bolaget. Trots detta investerar man för fullt utomlands, vilket vi fortsatt är kritiska till. Man borde i stället i allt högre grad prioritera hemmamarknaden.

Sedan tidigare har man också på en extra bolagsstämma beslutat om nya ekonomiska mål för bolaget. Man har sänkt avkastningskraven för bolaget, då stora investeringar i sol och vind inte längre är lika lönsamma.

Samtidigt som man sänkte avkastningskraven tog man bort ett av målen för kapitalstrukturen i bolaget som reglerar nettoskuldsättningsgraden. Skuldsättningen kan nu sticka iväg. Här finns en uppenbar risk för att man hamnar i en betydligt sämre situation soliditetsmässigt, och det finns all anledning att följa utvecklingen i fråga om hur slopandet av detta mål påverkar bolagets skuldsättning.

Herr talman! Under de två närmaste åren kommer Vattenfall att stänga två kärnkraftsreaktorer vid Ringhals. Det ska nämnas att bolagets beslut är ekonomiskt rationella utifrån de mål man har, eftersom det är mer lönsamt att bygga ny elkraftsproduktion som uppbär stöd genom politiskt beslutade subventioner, vilket är det som möjliggör detta, än att satsa på kraftproduktion som inte är subventionerad.

Vi menar däremot att beslutet på kort sikt är ett hot mot leveranssäkerheten i kraftsystemet, då reaktorerna står för en betydande del av den svenska kraftförsörjningen. Redan inför denna vinter räknade Affärsverket svenska kraftnät i sina kraftbalansrapporter med att Sverige inte skulle klara sin effektförsörjning på egen hand utan skulle vara beroende av import från andra länder.

En förtida avveckling av Ringhals 1 och 2, vilket detta är fråga om, kommer ytterligare att försvåra effektsituationen framöver. Vi ville därför i utskottet att frågor rörande Vattenfall i detta betänkande skulle avhandlas under en särskild punkt, delvis med tanke på bolagets storlek men även kopplat till den effekt- och kapacitetsbrist som Sverige nu rör sig in i. Den förtida avvecklingen av reaktorerna borde lyftas fram mer och synliggöras mer i betänkandet.

Detta var dock Sverigedemokraterna ensamma om. Samtliga övriga partier röstade ned förslaget om att hantera Vattenfall under en egen punkt och valde i stället att lägga ihop detta med en rad andra frågor av blandad karaktär. De andra frågorna sträcker sig ända till att behandla till exempel ålar i Göta kanal. Det är som om detta skulle vara en fråga av samma vikt, vilket vi inte menar.

Herr talman! Vi tycker därför att det finns all anledning att fundera på om staten ska använda sitt eget energibolag till att kortsiktigt försämra den svenska leveranssäkerheten, vilket riskerar att rasera förutsättningarna för den energiintensiva industrin att verka i Sverige. Det är något som kan leda till avsevärt mycket större samhällsekonomiska konsekvenser än vad en mer begränsad merkostnad vore för fortsatt drift av reaktorerna.

Vi föreslår i betänkandet att staten via sitt ägande i Vattenfall bör se mer till landets energiförsörjning än till de ekonomiska målen i bolaget.

Vår ingång är därför att regeringen bör agera genom att ge Vattenfall ett ägardirektiv om att stoppa den förtida avvecklingen av kärnkraftsreaktorerna vid Ringhals.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservation 8 i betänkan- det. Vi står givetvis bakom våra övriga reservationer, men för tids vinnan- de nöjer vi oss med att yrka bifall till denna.

Anf. 11 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr talman! 47 bolag, värde cirka 570 miljarder kronor, 135 000 jobb – tre siffror som gäller de statliga bolagen. Starten för de flesta har varit affärsverksamhet inom myndighet eller statliga monopol.

I dag verkar de flesta av bolagen på affärsmässiga grunder på fullt konkurrensutsatta marknader. Knappt hälften av de statligt ägda bolagen har så kallade särskilt beslutade samhällsuppdrag. Samhällsuppdragen syftar inte till ekonomisk avkastning utan till att nå andra mål som riksdagen har beslutat om.

De statliga bolagen är verksamheter som vuxit fram över tid och utifrån olika behov. Det är verksamheter som ständigt är i utveckling. Affärsmäss- igheten och de ekonomiska målen kan vara i målkonflikt med de samhälls- uppdrag vi ålägger bolagen. Beroende på vilket parti du frågar finns det helt olika uppgifter som vi anser bör åligga vissa statliga bolag.

Det finns också en politisk skiljelinje om det ska vara ett samhällsupp- drag knutet till bolaget för att det ska finnas skäl till att staten ska äga bo- laget. Det är ett samhällsuppdrag som är aktuellt även i dag, inte bara när det startade. Det är den skiljelinjen som går att utläsa i vår gemensamma reservation 1, som vi har tillsammans med M, KD och L och som jag yrkar bifall till.

Både målkonflikten mellan de ekonomiska målen och samhällsuppdra- get kräver att det tydligare definieras uppdragsmål för varje enskilt statligt bolag. Regeringens styrning av bolagen måste utvecklas ytterligare mot ökad tydlighet, transparens och professionalisering, inte bara vad gäller de ekonomiska målen utan också uppdragsmålen.

Riksrevisionen har sett att det brister dels i styrningen, dels i uppfölj- ningen och redovisningen av samhällsuppdragen, inte minst när det gäller just målkonflikter och finansiering av samhällsuppdragen.

Förvaltningsorganisationen har över tid byggt upp en professionell or- ganisation för den ekonomiska styrningen av bolagen. Däremot behöver uppföljningen av bolagens samhällsuppdrag utvecklas vidare vad gäller analyser av bolagen. Styrningen av bolag med samhällsuppdrag kräver kompetens i förvaltningen när det gäller att förtydliga bolagens uppdrag, hur samhällsuppdragen ska finansieras och hanteringen av eventuella mål- konflikter.

Arbetet med bolagens uppdragsmål går för långsamt. De positiva ef- fekter som uppnåtts i de bolag där samhällsuppdraget fått uppdragsmål ger anledning att skynda på arbetet med att utveckla det i de övriga bolagen snarast möjligt.

Herr talman! Centerpartiet anser att statens uppgift normalt bör vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen, inte att äga och driva bolag. Vi vill därför framhålla att staten bör minska eller avveckla sitt företagsägande om sådana förändringar leder till bättre fun- gerande marknader och mer effektiv samhällsservice.

Regeringen bör enligt vår mening därför agera för att avveckla det statliga ägandet i bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt eller som är viktiga från en strategisk och säkerhetspolitisk utgångspunkt.

Det finns flera exempel som vi lyfter fram i vår reservation: SBAB, Telia Company AB och SAS AB. Vi noterar att staten under hösten 2016 inledde en försäljningsprocess när det gällde innehavet i SAS och har minskat sitt ägande i bolaget. Vi välkomnar det.

Ett av statens bolag, SBAB, finns på en marknad som har ändrats sedan bolaget startade. Finansiella företag i allmänhet och banker i synnerhet är hårt reglerade, en effekt av bland annat finanskrisen 2008. Att staten agerar både bank och regulator av densamma gör att man sitter på dubbla stolar. Ett viktigt skäl till att SBAB skapades var att staten skulle pressa ned räntorna. Men den tiden är förbi. Det är andra aktörer som har tagit över den rollen. I dag är det nytänkande entreprenörer som driver de stora bankerna framför sig, inklusive SBAB.

Ytterligare ett skäl till att SBAB inte fyller sitt uppdrag är bolagets fokus på storstäderna. Statens ansvar måste alltid vara att se till hela landet, men SBAB har gått åt det andra hållet. Man har tydligt deklarerat att man koncentrerar sin verksamhet till storstäderna. Det är inte där bristen på kapital är som störst. Vad ska vi ha en statlig bank till om den inte finns i hela landet och när det dessutom finns massor av affärsbanker som gör samma sak?

Inlandsinnovation bildades för att göra riskkapital tillgängligt i norra Sverige, Värmland och Dalarna, och Fouriertransform riktades mot tillverkningsindustrin under krisen 2009. Den förra regeringen kritiserade resultatet och valde i stället att införliva dessa två i ett nytt bolag, Saminvest. När man med hög svansföring och högljudd kritik stänger ned verksamheter kräver det resultat när man gör nytt. Frågan är: När Saminvest ut till de områden som har svårt att få tillgång till riskkapital? Och när man de branscher som bäst behöver det, eller när man dit där den privata kapitalförsörjningen ändå når?

Herr talman! På ett område urskiljer sig de statliga bolagen med sina ägare som föregångare till det privata näringslivet. Av de stämмоvalda styrelseledamöterna i de statliga bolagen är 49 procent kvinnor och 51 procent män. Siffrorna är hämtade från den 1 maj 2018. I de börsnoterade bolagens styrelser är siffrorna 34 procent kvinnor och 66 procent män. Andelen kvinnor som är styrelseordförande ökade till 48 procent 2018, vilket jag tycker är mycket bra.

En kort sammanfattning: Snabba på arbetet med att formulera uppdragsmålen, sälj delar av eller hela bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag, och som inte är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga, och fortsätt det goda arbete som görs för landets bästa i många av de bolag som ägs av oss!

Anf. 12 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! NU 4 är betänkandet, och statliga företag är ämnet för debatt i dag.

Först vill jag klargöra för er mina kollegor och riksdagen att jag är emot att man av ideologiska skäl varken ska behålla eller för den delen sälja innehav av statliga företag eller statlig egendom. Jag kan här börja med

det som jag alltid tar upp när chansen ges, nämligen försäljningsprogrammet som Sveaskog har som samhällsuppdrag.

Riksdagen fick en proposition att ta ställning till år 2001, där det framställdes att 5–10 procent av markinnehavet skulle säljas till förmån för det enskilda jord- och skogsbruket. Meningen var att stärka möjligheterna för glesbygdsbor att bo kvar och verka på landsbygden.

Tanken var bra om meningen verkligen var att försöka underlätta utvecklingen på landsbygden. Riksdagen köpte argumentet och förslaget fick okej. Men vad händer med utvecklingen i glesbygden? Blir det mer aktiva jord- och skogsbrukare?

Riksrevisionen gjorde 2010 ett försök att utvärdera. Jag citerar från deras utvärdering: ”Sveaskog fick 2001 i uppdrag att sälja mark till enskilda i glesbygd. Fram till 2010 har bolaget definierat glesbygdsbor snävt och ansett att försäljning bara ska gälla personer som bor eller har skogsegen- dom i den kommun där marken säljs. Den nya tolkningen av glesbygd som gäller från 2010 är vidare och ger alla boende i ett visst län möjlighet att köpa skog inom länet. Riksdagens mål är att markförsäljningen ska bidra till att stödja enskilda i glesbygd. Försäljningen av mark till enskilda kan ha försvårats av Sveaskogs snäva tolkning av glesbygdsbor. De ändringar bolaget genomfört från och med 2010 kommer sannolikt att öka möjlig- heterna för enskilda att förvärva mark.”

Nå, vad säger deras utvärdering? Jo, först brydde man sig inte om tan- ken, som man sålde in det här med, att förstärka det enskilda jord- och skogsbruket i glesbygden. Sedan använde man inte det utrymme som fak- tiskt fanns att göra fler till glesbygdsbor – slutsatsen landade i 10 procent – så att 10 procent blir sålt oavsett vilka som köper och med vilka syften.

Det som skrivs om att man utvidgade till att boende i länet kan köpa stämmer inte. I dag lägger Sveaskog ut marker till försäljning på anbud, och då kan skogsskiftena vara på upp till 1 000 hektar. I min hemkommun har fastigheter på 500 hektar sålts på anbud, och köparna är definitivt inte boende i länet. Tydligt finns det exempel där de inte ens bor i landet.

Tror ni att glesbygdsbor som skulle vilja förstärka möjligheterna till aktivt jord- och skogsbruk kan matcha dessa penningstarka köpare som placerar pengar i så stora fastigheter?

Jag hävdar att man har fortsatt försäljningsprogrammet av ideologiska skäl, inte av skäl som på något sätt lever upp till argumentet som riksdagen antog i förslaget 2001.

Jag vidareutvecklar Vänsterpartiets och mina tankar i det särskilda ytt- rande som går att läsa i betänkandet.

Herr talman! När jag ändå talar om skog är det på sin plats att jag yrkar bifall till vår reservation, nr 7 i betänkandet. Den handlar om vad som vore bra för staten som skogsägare, vilket vore att samla allt skogsinnehav i ett bolag och då förslagsvis Sveaskog som har kompetens och är aktivt i så gott som hela landet.

Vad gäller den eviga diskussionen om skydd och brukande hoppas jag innerligt att skogsnäringsen någon gång kan komma överens med forskar- världen och tyckare om när det är balans i produktion och miljö. Att håll- bart skogsbruk borde vara självklart för alla som äger skog ser jag som något som också borde bli föremål för ett handslag och en samsyn.

Herr talman! Det skulle behövas en hel dag för att utveckla alla tankar som jag och Vänsterpartiet har om aktivt ägarskap och hur staten skulle kunna använda sitt ägarskap mer samhällsnyttigt.

Jag kan inte låta bli att tänka på de orättvisa skillnaderna mellan stad och landsbygd och hur en aktiv regionalpolitik med samhällsuppdrag på några statliga företag skulle kunna göra skillnad – utan att för den delen störa marknaden.

Herr talman! SJ AB borde engagera fler i denna kammare. SJ:s avkastningskrav leder till ett starkt fokus på att skapa vinst, vilket gör att resenärernas behov prioriteras ned. Avkastningskravet missgynnar även den regionala utvecklingen eftersom SJ tvingas prioritera ned och bort lågtrafikerade sträckor.

Här har Vänsterpartiet två reservationer, varav den ena är villkorad för att vi vill sätta ett datum för när avkastningskravet bör justeras ned så att samhällsnytta prioriteras före ekonomisk avkastning. Vi står givetvis bakom dessa reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till den som jag nämnde tidigare.

Jag ska åter citera lite från utskottsmajoritetens beskrivning av kravet på avkastning. ”Utskottet har påmint om att en viktig utgångspunkt när de ekonomiska målen för de statliga bolagen fastställs är ägarens kostnad för eget kapital. Det är denna kostnad som ytterst avgör om staten som ägare får en rimlig och marknadsmässig kompensation för det risktagande som ägandet i ett bolag innebär.”

Vad gäller ”kompensation för risktagande” vill jag med bestämdhet hävda att risktagandet ligger mer i att inte göra något för att få tågen att gå punktligt, att få fler att välja tåg och att återge tågen tillförlitlighet. Att inte se SJ som en operatör som ska trafikera även de sträckor som i dag inte ger vinst och även där utveckla tågtrafiken för att få trafik i hela landet, det är risktagande.

Herr talman! Jag ska avrunda mitt anförande med att säga det som jag sa i inledningen. Man ska varken behålla eller sälja statligt ägande av ideologiska skäl. Men vad gäller de försäljningar som gjordes under alliansregeringens tid kan jag konstatera att oavsett om det handlade om vårdinrättningar som reades ut eller delar av bolag som såldes ut utvärderade man inte vad samhället vann på affärerna. Med intäkterna som inbringades av avyttringarna betalade man av på statsskulden. Bra så. Men strax därefter tog man nya lån utan att ändra på politiken, och de välbärgade kunde fortsätta att renovera sina lyxvillor med statens lånade pengar.

Detta med risktagande och utvärdering samt den samhällsnytta som ägande eller avyttring medför borde enligt mig och Vänsterpartiet få en helt ny innebörd.

Anf. 13 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till den gemensamma reservation vi har med M, C och L, nr 1.

Vi kristdemokrater tycker att det är viktigt att se över den offentliga verksamheten och hur den motiveras över tid. Svenska staten äger i dagsläget 47 företag, och i synnerhet vi riksdagsledamöter måste fundera över om alla dessa verksamheter är lämpliga för staten att äga.

Statens uppgift bör vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen. Uppgiften bör inte vara att äga och driva bolag.

Vår utgångspunkt är därför att staten bör minska eller avveckla sitt företagsägande, speciellt när sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice.

Enligt vår mening bör regeringen därför agera för att avveckla det statliga ägandet i bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt eller som är viktiga från en strategisk och säkerhetspolitisk utgångspunkt. Detta gäller exempelvis bolag som den helstatligt ägda banken SBAB, Telia Company AB och flygbolaget SAS AB. Vi vill dock understryka att all försäljning av statlig egendom ska ske på ett affärsmässigt sätt och till bästa möjliga pris för skattebetalarna.

Vi noterar att staten under hösten 2016 inledde en försäljningsprocess av innehavet i SAS och att staten har minskat sitt ägande i bolaget, vilket vi ser positivt på.

Det finns dock statliga bolag som behöver vara i statlig ägo. LKAB och Apoteket AB bör precis som detaljmonopolet för alkohol via Systembolaget värnas och behållas i statlig ägo.

Herr talman! Trots att svensk lagstiftning förbjuder statliga företag att snedvrیدا konkurrensen och nyttja sin ställning har vi de senaste åren kunnat se en trend med en breddning av verksamheter som riskerar att ta marknadsandelar på bekostnad av privata aktörer. Jag tänker bland annat på Telia. Ett offentligt ägande i ett bolag som detta innebär att staten sitter på dubbla stolar genom att vara både domare och spelare i näringslivet. Därför bör företag på en konkurrensutsatt marknad drivas i privat regi – så länge det inte finns samhällsintressen som måste värnas.

Med en sådan princip gäller det dock att analysera konsekvenserna ur flera perspektiv. Ett är det säkerhetspolitiska, där infrastrukturen som återfinns i dessa bolag kan användas i syfte att påverka andra länder. Vi har också SBAB, som sänker räntan och har en ganska aggressiv strategi för att ta marknadsandelar från det privata.

Herr talman! Som jag beskriver riskerar vissa statliga företag att bryta mot konkurrenslagen samtidigt som de ökar statens inflytande på de kommersiella marknaderna. Denna utveckling står i strid med Kristdemokraternas syn på statligt ägande.

Även myndigheter har på senare år gjort stora steg på den öppna marknaden genom att delta i upphandlingar med varor och tjänster. Här vill jag uppmärksamma samtliga partikollegor ute i kommuner och regioner, som tycker att de bedriver fantastiskt bra verksamheter, på att de härigenom kan slå undan benen för befintliga privata aktörer som bedriver verksamheter inom exakt samma område.

Det kan vara intressant med en transparent översyn av de statliga bolagens aktiviteter i form av intern verksamhetsutveckling som sträcker sig utåt och i konkurrens med andra aktörer. Vi anser också att alla myndigheter bör göra en översyn av vilka verksamheter som konkurrerar med privata företag.

Innan jag avslutar vill jag förtydliga min ståndpunkt vad gäller det statliga bolaget Vattenfalls uppdrag och mål. Jag vill understryka att bolaget enligt sitt uppdrag ska bedriva energiverksamhet på ett affärsmässigt sätt. Det är ingen hemlighet att vi kristdemokrater inom ramen för detta under det senaste året har uppmanat Vattenfall att se över beslutet och tänka om när det gäller den förtida stängningen av kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2. Stängningen av reaktorerna i förtid är inget politiskt beslut.

År 2016 slöts en bred energiöverenskommelse mellan fem riksdagspartier. Målen för energipolitiken slogs därefter fast när riksdagen antog propositionen om energipolitikens inriktning. Denna överenskommelse innebär att elproduktionen 2040 ska vara 100 procent förnybar samtidigt som kärnkraften ska kunna finnas kvar. År 2040 ska alltså inte ses som ett stoppdatum för kärnkraften, och kärnkraftverk ska heller inte kunna stängas med politiska beslut.

Jag kommer senare under våren att återkomma och vidareutveckla min syn på kärnkraftspolitiken när utskottet behandlar energipolitiska frågor i ett särskilt betänkande.

Herr talman! Jag vill avsluta med samma ord som min partikollega som satt i utskottet före mig, Penilla Gunther, ofta använde för att poängtera detta: Allt ska kanske inte ägas av staten, men det som ägs av staten ska i alla fall inte konkurrera med privata verksamheter.

Anf. 14 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Herr talman! Kristdemokraterna har närmat sig Sverigedemokraternas energipolitik, vilket är glädjande. Det går att se en tydlig samsyn i frågor som gäller kärnkraft, kärnenergiforskning, mål för leveranssäkerhet och kanske också uppfattningen om effekt- och kapacitetsbrist. Där har vi tidigare legat i framkant, men nu har fler partier börjat ansluta sig till samma syn.

Camilla Brodin skrev nyligen en debattartikel där kärnkraftsreaktorerna i Ringhals togs upp. Återigen menade Kristdemokraterna att man på allvar måste undersöka möjligheterna att driva reaktorerna vidare. De gick så långt att de hävdade att det även är affärsmässigt att göra detta.

Denna linje har både Camilla och hennes partiledare under en längre tid drivit. Men samtidigt som vi i detta betänkande behandlar ett tydligt ägardirektiv till Vattenfall om att just driva reaktorerna Ringhals 1 och 2 vidare väljer Kristdemokraterna att aktivt rösta emot detta. Min fundering gäller varför Kristdemokraterna och Camilla Brodin vill ge denna uppmaning till Vattenfall från alla möjliga håll utom från Sveriges riksdag.

Anf. 15 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Tack, Mattias Bäckström Johansson! Jag anade att frågan skulle komma upp på bordet eftersom vi har varit tydliga här.

Det är inte bara Sverigedemokraterna som har varit tydliga vad gäller energipolitiken. Kristdemokraterna var 2016 med och slöt en bred energiöverenskommelse. Denna överenskommelse valde Liberalerna att lämna på grund av kärnkraftsfrågan. Det är alltså inte bara Sverigedemokraterna som har drivit kärnkraftsfrågan.

När vi slutligen landade i beslutet handlade det om att vi ska ha 100 procent förnybart men också ha kvar kärnkraften. Vi måste ha kvar den för att vi annars på sikt inte kommer att kunna nå klimatmålen.

Kristdemokraterna har landat i att inte behandla detta i just det här betänkandet utan kommer senare under våren att återkomma med vår energipolitik. Detta togs även upp i vårt särskilda yttrande.

Anf. 16 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Herr talman! Det låter fortfarande som att man är beredd att lämna denna uppmaning i alla andra sammanhang än i just Sveriges riksdag. Det

är lite besynnerligt, framför allt när vi behandlar statliga bolag i ett betänkande. Detta är dessutom det enda som kommer att behandlas under riksmötet.

Jag kan i sak hålla med om det som Camilla Brodin nämnde i sitt anförande om att stängningen av reaktorerna inte är ett politiskt beslut. Man måste dock ändå kunna se och inte glömma bort att hur energimarknaden ser ut med subventioner och skattelättnader är en följd av delvis politiska beslut.

Kristdemokraterna har ju exempelvis ställt sig bakom den skrivning som finns i utskottsmajoritetens behandling av detta motionsyrkande. Genom de nya ekonomiska mål som man fattade beslut om vid en extra bolagsstämma möjliggör man ökade investeringar i förnybar teknik. Indirekt styr man alltså bolaget genom de ekonomiska mål som man har satt upp för det.

Jag tycker att det blir besynnerligt om man inte ser problemet med att det finns en indirekt politisk styrning av beslutet. Detta påverkar naturligtvis vad bolaget väljer att investera i för att kunna uppnå affärsmässighet.

I det kortsiktiga perspektivet blir samtidigt de samhällsekonomiska effekterna kanske bra mycket större än den lilla merkostnad som det innebär att göra investeringar i dessa reaktorer för att driva dem vidare. Frågan kvarstår. Varför vägrar Kristdemokraterna konsekvent att lämna en sådan uppmaning från Sveriges riksdag?

Anf. 17 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Precis som jag har sagt tidigare är vi inte för att äga och ha så många bolag i statens regi. Vi tycker att egentligen hela energimarknaden måste hanteras utifrån affärsmässig och marknadsmässig grund. Vi har en tanke om att detta måste ske på sitt eget sätt och att vi inom politiken inte ska behöva lägga oss i.

Vi politiker ska se till att det finns förutsättningar för att framöver bedriva energi på ett bra sätt. Kristdemokraterna har därför landat i denna ståndpunkt. Vi kommer under våren att återkomma med vår energipolitik.

Anf. 18 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Camilla Brodin från Kristdemokraterna! Det är ingen hemlighet att jag kommer från den glesaste glesbygd i Sverige. Jag har sett hur marknaden fungerar i dessa orter.

Jag vill fråga Camilla Brodin om hon ser någon försäljning eller avyttring som gjordes under deras tid i regeringsställning som hon är stolt över. Skedde någon sådan som har gjort att det är bättre att vara på landsbygden? Ser hon något inför framtiden som skulle vara bättre för landsbygden om man gjorde privatiseringar och där marknaden kan göra sitt? Jag skulle vilja höra lite om hennes visioner om vad som kan fungera på landsbygden.

Anf. 19 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Tack, Birger Lahti!

Jag som ny ledamot inom detta område är inte jättepåläst i detta ämne. Det får man väl ändå säga när man står här i kammaren. Vi politiker är inte alltid helt fulländade.

Vad vi i alliansregeringen gjorde i och med de avyttringar som då skedde kan jag inte svara exakt på. Jag lovar dock att jag kan återkomma till dig, Birger Lahti, när jag har fått en bredare kunskap i alla de frågor som näringsutskottet handhar.

Anf. 20 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Camilla Brodin vad hon tycker om de avyttringar som gjordes under alliansregeringen. De inbringade i alla fall drygt 160 miljarder, tror jag, till statskassan. Som jag var inne på i mitt anförande betalade man av statsskulden.

Camilla Brodin sa själv att man ska avyttra med bästa möjliga pris och utifrån vad som är bäst för skattebetalarna. Tycker hon att det blev bra då man betalade av på statsskulden men strax därefter, när det blev lågkonjunktur, tog lån och fick nya skulder på ungefär samma summa? Man fortsatte med samma politik.

Blev detta det bästa för skattebetalarna i landet? Man fortsatte med ROT-avdrag, och de mest välbärgade svenskarna kunde fortsätta renovera sina hus. Det här var jättebra riktat till de mest välbärgade svenskarna. Men tycker Camilla Brodin att avyttringarna var något som blev bra för skattebetalarna i Sverige?

Anf. 21 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Tack, Birger, för chansen att få tala om dessa frågor! Detta är otroligt intressant.

I mitt anförande talade jag ganska mycket om att vi kanske inte borde äga så mycket över huvud taget. Riksdagen och regeringen måste se till att det finns lagar och regler för hur man får bedriva näringsverksamhet. Staten primära uppgift är inte att äga och driva bolag.

Birger Lahti säger att detta innebär att folk får renovera sina hus och så vidare. Jag tycker att han är inne på något som ligger långt ifrån ämnet och som inte är väsentligt vad gäller huruvida staten ska äga eller driva bolag. Vi har skilda åsikter om detta.

Nu har vi en regering som till exempel lägger fram förslag om att avskaffa värnskatten, något som ni stöttar även om ni kanske inte vill ha det. Detta skulle kunna göra det möjligt för att ytterligare fler kan renovera sina hus, som Birger Lahti påpekar.

Anf. 22 ARMAN TEIMOURI (L):

Herr talman! Liberalerna har alltid varit tydliga: Staten ska bara driva företag i undantagsfall. De offentliga monopolen bör i största möjliga mån avvecklas. I en välfungerande marknadsekonomi stiftar staten lagar, fattar beslut om skatter och sysslar med myndighetsutövning. Om staten på samma gång konkurrerar med privata företag på marknaden blandas rollerna samman.

Statens monopol ska avvecklas, och statens ägande i företag ska fortsätta att minska om sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader eller effektivare samhällsservice. Regeringen bör enligt vår mening därför agera för att avveckla det statliga ägandet i bolag vilka inte har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt eller är viktigt från strategisk och säkerhetspolitisk utgångspunkt. Det kan exempelvis handla om bolag som SBAB, Telia Company AB eller SAS AB.

Det är olyckligt att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet så hårt kramar om statliga bolag och på så sätt skapar en osund konkurrens. Staten har också tidigare fått kritik för att ägaruppdraget är otydligt och oklart. Det kanske inte är så konstigt.

Herr talman! Det skulle vara konstigt, sakna trovärdighet och till och med vara anmärkningsvärt om Facebooks Mark Zuckerberg inom ramen för sitt bolag skulle stifta lagar, om Spotifys Daniel Ek inom ramen för sitt bolag skulle besluta om skatter eller för den delen om Isabella Löwengrip inom ramen för sitt bolag skulle syssla med myndighetsutövning. Lika konstigt och till och med anmärkningsvärt är det att staten ska driva bolag.

Staten är skicklig på just att stifta lagar, besluta om skatter och för den delen syssla med myndighetsutövning. Precis som entreprenörerna Mark Zuckerberg, Daniel Ek och Isabella Löwengrip ska man inse vad man är bra på och fokusera på just det. Ska man vara trovärdig i sitt huvuduppdrag måste man helt enkelt prioritera. Det är nämligen precis vad skickliga, tydliga och begripliga ledare gör.

Har alla statens affärer, oavsett om de har skett under en alliansregering eller en socialdemokratisk regering, varit försvarbara de gånger man valt att sälja? Nej, inte ur alla perspektiv. Där kan staten bli mycket bättre. Men ur flera perspektiv är vi medborgare vinnare. Det handlar exempelvis om en mer sund konkurrens och framför allt om att staten än mer kan prioritera sina huvuduppdrag.

Herr talman! Som jag sa inledningsvis: Liberalerna har alltid varit tydliga med att staten ska driva företag bara i undantagsfall. Statens monopol ska avvecklas, och statens ägande i företag ska fortsätta att minska om sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader eller effektivare samhällsservice.

Jag yrkar bifall till reservation 1, som vi har gemensamt med M, C och KD.

Anf. 23 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag har en enkel fråga till Arman och Liberalerna. Varför vill man inte att staten tar ansvar för att driva Ringhals 1 och 2 vidare under deras tekniska livslängd?

Anf. 24 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Vi har valt att inte behandla detta under den här delen. Vi kommer i stället att lyfta fram den frågan under andra delar.

Jag tror att ledningen för Vattenfall fattar marknadsmässiga beslut och att det gäller även de här besluten.

Anf. 25 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Herr talman! Ändock är det så att det är i det här betänkandet som vi behandlar statliga företag. Under hela riksmötet är detta det enda betänkande där frågan om Vattenfall återfinns.

Jag tycker att det finns ett problematiskt förhållningssätt i denna ingång. Absolut – det finns en affärsmässighet bakom beslutet. I sig är inte nedstängningen ett politiskt beslut. Men problemet är ju att det finns ett

lapptäcke av olika subventioner, skattelättnader och stödsystem på energi-marknaden. Den politiska styrningen är hög, och det finns indirekt en politisk styrning som har lett fram till det här beslutet.

På samma sätt ställer sig Liberalerna i betänkandet bakom skrivningen om att ytterligare steg har tagits för att styra Vattenfall genom de nya ekonomiska målen, som har antagits och som ska möjliggöra ökade investeringar i förnybart. Det är ju det som Liberalerna har ställt sig bakom – man ökar styrningen mot att inte investera i kärnkraft utan just förnybart.

Här finns möjlighet till annan styrning och andra prioriteringar. Sverige går in i en situation med effektbrist. Vi kan försöka se till att vi inte forcerar in Sverige i en onödigt kritisk situation och spär på den utvecklingen ännu mer. I stället kan vi se till att man åtminstone driver de här reaktorerne vidare under deras tekniska livslängd, vilket må vara ett avsteg från affärsmässigheten, även om till exempel Kristdemokraterna hävdar att det skulle vara affärsmässigt.

Ser inte Liberalerna och andra något problem med den indirekta politiska styrningen? Anser ni inte att det här blir problematiskt sett till de beslut som måste fattas och vad de betyder för Ringhals 1 och 2?

Anf. 26 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Herr talman! Som sagt tycker jag inte att vi behöver lyfta fram energipolitiken i det här betänkandet. Precis som ledamoten säger bör kärnkraften utvecklas. Men jag är helt övertygad om att Vattenfall i det här fallet har fattat beslut på marknadsmässiga grunder. Det bör vi respektera. Politiken ska inte vara inne där och rota. Sedan är vi självklart emot subventioner som snedvrider konkurrensen på marknaden. Det gäller framför allt energimarknaden. Där finns det en hel del att göra. Men i Vattenfalls fall tycker jag att frågan ska lyftas fram i andra betänkanden och inte här.

Anf. 27 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag har frågor till ledamoten Arman Teimouri från Liberalerna. Han säger i sitt anförande att staten bara ska äga bolag i undantagsfall. Han lovordar den allennarådande marknaden och tycker att den funkar jättebra.

Berätta för mig, Arman: Tror du att det skulle fungera bättre om vi till exempel inte hade statliga apotek på landsbygden och om vi inte hade statlig bilprovning utöver den som finns på den privata marknaden? Hur tror du att det skulle bli om vi privatiserade allt det här? Tror du att det skulle bli bättre service? Tror du att man skulle öppna nya apotek? Blev det fler apotek när man öppnade för alternativa apotek? Har du kollat var de nya apoteken kom till? Vad säger marknaden om detta? Fungerar den bra i hela landet?

Vilka bolag ser Liberalerna som undantagsfall? Det skulle vara kul att höra.

Anf. 28 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Lahti för frågorna. Precis som jag sa i mitt anförande ska statens ägande i företag fortsätta att minska om sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader och effektivare samhällsservice.

Jag tycker inte att staten är en duktig företagsägare. Staten ska syssla med det den är duktig på: stifta lagar, besluta om skatter och syssla med myndighetsutövning. Jag är ganska övertygad om att marknaden är så pass bra att den kommer att se till att det sker en utveckling, att det kommer fler företag och att apoteken byggs. Sedan finns det vissa delar där det inte har varit bra. Där måste vi bli mycket bättre innan vi avyttrar företag.

Anf. 29 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Anser Arman Teimouri då att de som behöver mediciner på landsbygden ska förlita sig på en marknad? Är detta inte en samhälls-service som alla som bor i det här landet ska ha tillgång till? Är det en marknad som ska se till att vi kan hämta ut mediciner på en rimlig tid och med rimliga avstånd?

Jag tycker att jag hör i ditt anförande att man bara ska söka sig till hur man kan avyttra statliga bolag, Arman Teimouri. Jag håller med om att staten inte är den bästa på att äga alla bolag. Men det finns nästan 50 bolag som vi helt eller delvis äger. Jag vill hävda att många av dem annars inte skulle sköta den här samhällsservicen. Jag tog exemplet med SJ AB. Vilka sträckor har privata aktörer gett sig in på sedan man givit möjlighet till andra att trafikera sträckor? Tror du att de tog de lågtrafikerade sträckorna i glesbygden där man inte hävar in pengar?

Servicen är viktig. Vilket är ditt svar till dem som inte kan åka med tåg och de företag som inte längre har någon förbindelse? Du säger att man inte får konkurrera med företag på marknaden.

Tacka vet jag det. Det är ingen som vill dit där det inte finns storkovan att tjäna. Det är svaret till dem som inte har någon mer service. Man avyttrade och gav möjligheten till några fler. Sedan måste SJ försöka balansera sina kostnader, eftersom det har marknadsmässiga krav på sig att försöka tjäna pengar. Det kan det inte göra på de lågtrafikerade sträckorna.

Anf. 30 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Herr talman! Tack så mycket, ledamoten Lahti!

Det är precis som jag sa. Jag vill vara extra tydlig mot dig. Jag tycker att statens monopol ska avvecklas och statens ägande i företag ska fortsätta att minska om sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhälls-service.

Ta Apoteket AB som exempel. Jag tycker att Apoteket AB ska finnas. Men jag tycker också att dagens apotek är väldigt bra på det de gör. Du kan beställa samma dag och ha ditt paket under eftermiddagen även om du bor på landsbygden. Det är en utveckling av företagande. Staten skulle inte komma på de idéerna.

Precis som jag sa tidigare tycker jag att staten ska lägga energi på det den är duktig på: stifta lagar, myndighetsutövning och besluta om skatter. Att äga företag ska inte staten göra.

Anf. 31 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! De statliga bolagen utgör en betydande del av det svenska näringslivet och den svenska konkurrenskraften. De statliga bolagen är på många sätt avgörande för vårt samhälle. Det innebär ett stort ansvar för riksdagen som ytterst sätter upp ramarna, för regeringen som ansvarar för

styrningen och för styrelser och ledningar som har ett strategiskt och operativt ansvar.

Utgångspunkten måste därför hela tiden vara att verksamheten ska bedrivas med det gemensamma bästa för ögonen. Vi socialdemokrater anser att de statliga bolagen ska förvaltas på ett aktivt och professionellt sätt, och det gör man. De särskilda samhällsuppdrag som vissa bolag har förstärker kraven att bidra med en tydlig samhällsnytta inom vissa sektorer.

Den statliga portföljen innehåller 47 bolag med över 135 000 anställda och med en samlad omsättning på över 300 miljarder. De har ett uppskattat värde som närmar sig 600 miljarder. De statliga bolagens betydelse för den samlade konkurrenskraften bör i detta sammanhang framhållas. Samtidigt vill jag understryka att våra gemensamt ägda bolag ska ligga i framkant när det gäller hållbart företagande, såsom innovation, jämställdhet och ansvarstagande.

Det betänkande som kammaren i dag behandlar innehåller regeringens skrivelse *2018 års redogörelse för företag med statligt ägande*. I betänkandet behandlas också 42 motionsyrkanden om statliga företag från den allmänna motionstiden. Jag yrkar bifall till utskottets förslag att lägga skrivelsen till handlingarna och också avslag på samtliga motioner.

Bolagsportföljen innehåller 47 hel- och delägda företag. Vi ska komma ihåg att huvuddelen av dem drivs på affärsmissiga grunder och verkar på fullt konkurrensutsatta marknader. Vissa av dem har som sagt särskilt beslutade samhällsuppdrag, men merparten har det inte. Våra statliga bolag utför viktiga uppgifter i hela vårt samhälle oavsett om de har särskilt beslutade uppdrag eller inte.

Jag vill framhålla att de statliga bolagen ska och måste verka i hela vårt land. Vikten av detta får inte underskattas. Ett exempel är Almi Invest som via sina åtta regionala kontor investerar i hela vårt avlånga land och finns på plats i nästan alla kommuner i Sverige. Detta är oerhört viktigt, eftersom den privata kapitalförsörjningen inte fungerar optimalt överallt utanför storstadsregionerna.

Samtidigt finns det utmaningar, som också har nämnts här i kammaren. SBAB är en viktig aktör på bolånemarknaden. Men det är bekymmersamt att det inte som andra privata bolag har utlåning i hela landet. Det är också ett problem att Postnords service inte når ut på ett rimligt sätt till delar av Norrland. Kort sagt: De statliga bolagen måste vara närvarande i hela landet.

Herr talman! Bolagen med statligt ägande arbetar för att ligga i framkant när det gäller hållbart företagande – socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Det framgår också tydligt att Agenda 2030 och globala hållbarhetsmål är viktiga mål för alla statliga bolag, vilket man exempelvis ser när man tittar i den statliga ägarpolicyen.

Ett exempel på detta är LKAB, Sveriges äldsta statliga bolag, som har ett mycket framtidsinriktat förhållningssätt. Ihop andra aktörer och med statliga pengar, som faktiskt hotades av M-KD-SD-budgeten, försöker LKAB och Vattenfall att ta fram helt koldioxidfri stålproduktion inom ramen för Hybritprojektet och testbäddsverksamhet. Det är bara ett exempel på en viktig framtidsfråga.

Ett annat exempel är Almi Invest som numera har en ren Green Tech-fond. Det stärker svenska investeringar i miljöteknik och gör oss som land starkare. Vidare kan vi se att fler statliga bolag emitterar gröna obligationer. Det är bra och accentuerar de statliga bolagens gröna profil.

Herr talman! Jämställdhet är en självklarhet för ett feministiskt parti som Socialdemokraterna. Därför är det också glädjande att se goda resultat i de statliga bolagen gällande jämställd representation i ledande roller.

Regeringen har från dag ett arbetat med en balanserad könsfördelning i de statliga bolagen. Bland annat är statens ägarpolicy från 2017 väldigt tydlig i frågan om jämn könsfördelning. Andelen kvinnliga ordförande är i dag 49 procent, vilket kan jämföras med börsbolagens snitt på 9 procent.

Andelen kvinnliga vd:ar är 36 procent, som kan jämföras med börsbolagens 8 procent. Det syns också i statistiken att de statliga bolagen tar detta på allvar. När det gäller rekryteringar till ledningsgrupper har även de blivit mer jämställda.

Samtidigt ska vi komma ihåg, herr talman, att det inte är någon uppoffring att arbeta för balanserad könsfördelning. Forskning visar i stället att grupper och företag som består av människor med en mångfald av erfarenheter är mer framgångsrika och lönsamma. Könsmässigt balanserade styrelser är helt enkelt en win-win.

Det är också så att de statliga bolagen kan fungera som ett verktyg för att påverka normbildningen i näringslivet som helhet. Det ska inte underskattas. Statliga företag ska vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet. Kort sagt ska staten vara en god och framåtsyftande ägare.

I debatten om statligt ägande uppstår ofta frågor om hur aktivt ägarskapet ska utövas. Ofta väcker man opinion och lägger fram förslag om att ägarskapet ska vara av en mer operativ natur. En del motioner i dagens betänkande lyfter fram en vilja att regeringen ska vara en mer klåfingrig ägare. Mycket tyder dock på att dagens styrning är klok och välavvägd med särskilt beslutade samhällsuppdrag samt kommersiella statliga bolag som styrs av kloka styrelser där statens inflytande huvudsakligen kommer från en tydlig ägarpolicy och i vissa fall särskilda uppdrag och uppdragsmål.

Vi socialdemokrater har ett pragmatiskt förhållningssätt till statligt ägande. Det är inget självändamål att staten äger bolag. Men då de fyller en funktion, exempelvis har speciella samhällsuppdrag eller när bolag helt enkelt är en god investering för det svenska folket, kommer vi inte att verka för avyttringar av ideologiska skäl.

I en motion från Moderaterna går man åt motsatt håll. Det har vi också hört här i talarstolen. Man vill sälja ut och privatisera merparten av de statligt ägda företagen och åtminstone dem som saknar särskilt samhällsuppdrag. Om det blir verklighet riskerar bolag som Bilprovningen, SJ, Postnord, Vattenfall, Telia, LKAB och SBAB, för att nämna några, att privatiseras.

Visst är det uppfriskande med en kritisk hållning och att inte se det statliga ägandet som ett självändamål. Men i det här fallet handlar det om långtgående privatiseringar som jag tror kommer missgynna svenska jobb och svensk utveckling och tillväxt.

Dessutom är flera av de statliga bolagen säkerhetspolitiskt viktiga. Ett exempel är Telia, som förvisso är ett börsbolag men ändå säkerhetspolitiskt viktigt. Vi menar att en försäljning i bästa fall skulle vara ekonomiskt fördelaktig och i värsta fall också en säkerhetspolitisk risk.

Herr talman! De statliga bolagen ska ses som en tillgång för svenska folket. Vi socialdemokrater menar att de ska fortsätta att bidra till ett starkare samhälle och till vårt gemensamma samhällsbygge, som vi hoppas kommer att fortsätta att vara starkt.

(Applåder)

Anf. 32 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Mathias Tegnér om det som jag berörde i mitt anförande: markförsörjningsprogrammet för Sveaskog. Du är företrädare för regeringspartiet. Ni har haft regeringsmakten sedan 2014, och ni har fått signaler om att markförsörjningsprogrammet går trögt. Som jag sa har man utvidgat skaran av vilka som får köpa. Det behöver inte ens vara en svensk som köper, och man behöver inte bo i samma län. Man kan ha det enbart som en placering.

Ni har inte gjort någonting för att se till att detta motsvarar det som riksdagen antog ett förslag och en proposition om 2001, nämligen att försöka få bättre utkomstmöjligheter i landsbygden och glesbygden och att människor ska kunna bo kvar. Det var denna utveckling i glesbygden som var tanken med propositionen.

Kommer du att försöka bidra till detta? Det här betyder ingenting för utvecklingen, utan det är bara en placering för penningstarka personer som till och med kör över dem som bor på orten. Försäljningarna görs i stora sjok; de är i tjugomiljonersklassen när det blir anbud.

Herr talman! Jag vill fråga Mathias Tegnér från regeringspartiet Socialdemokraterna: Tycker du att detta inbringar det som tanken var med försäljningsprogrammet och samhällsuppdraget? Lever programmet upp till detta? Varför försöker ni inte stoppa det här?

Ni har haft nästan fyra och ett halvt år på er att titta på det här. Jag håller med om mycket av vad du säger i ditt anförande, men vad gäller det här gör jag det inte. Man säljer bort statlig egendom, och det bidrar inte till det som var tanken: att det skulle komma glesbygden till del. Människor i glesbygden får det bara svårare och svårare. Det här bidrar definitivt inte till det som var tanken med propositionen. Jag vill höra din syn på det, tack.

Anf. 33 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Tack, Birger Lahti, för frågan! Det har inte undgått någon hur engagerad ledamoten Lahti är i de här frågorna. Sveaskog är ett viktigt instrument för den svenska staten, och som jag sa i mitt anförande är det viktigt för Socialdemokraterna att hela landet ska leva.

Som ledamoten själv sa har det gjorts förändringar i markförsörjningsprogrammet under perioden. Med tanke på att det finns mycket kritik bör man nog utvärdera hur det fungerar. Däremot är inte min bild densamma som ledamoten Lahtis: att vägen framåt är att allt skogsinnehav i Sverige ska vara statligt och ligga inom ramen för Sveaskog.

Anf. 34 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag har aldrig påstått att det gäller allt skogsinnehav. All *statlig* skog ska in under ett paraply. Jag har aldrig sagt någonting annat. Däremot går ju detta åt andra hållet.

Riksrevisionen kom fram till att man har gjort en för snäv prioritering av vilka som är glesbygdabor. Man kollade inte alls på detta. Det fanns ett spann på mellan 5 och 10 procent i propositionen, men ändå menar man nu att det är 10 procent man ska sälja ut. Det är det som är riktmärket. Ni som regering kunde ha stoppat detta. I propositionen stod det faktiskt 5–10 procent, och 5 procent uppnåddes för länge sedan.

Ni skulle ha kunnat stoppa det här för länge sedan om viljan hade funnits, men jag vet inte vilka det är som ni försöker ragga upp med att fortfarande sälja statlig egendom. Det ger inte någonting för oss som bor på landsbygden och i glesbygden. Det ger ingen utveckling för oss, utan tvärtom. Det är i stället en placeringsmöjlighet för penningstarka människor. De får placera sina pengar bäst de vill, men det här leder bara till urholkning av statlig egendom. Det går åt fel håll i förhållande till vad som anges i propositionen. Andemeningen i propositionen är jättebra, men det här går åt fel håll. Jag undrar fortfarande: Tänker du försöka stoppa det som går åt fel håll jämfört med det som var tanken?

Vad gäller statlig skog har jag aldrig sagt att all skog ska vara statlig. Jag tycker att rikedomerna i svenskt skogsbruk är just att det också finns små brukare som brukar skogen på ett annat sätt. Det är det som ger den fantastiska kombination som vi har i svenskt skogsbruk.

Anf. 35 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! I så fall missuppfattade jag ditt inlägg, Birger Lahti, i det föregående replikskiftet. Jag ber om ursäkt för det.

När det gäller din fråga är svaret egentligen det som jag sa för en stund sedan: Det är viktigt att vi har ett skogsbruk som fungerar och är aktivt. Det är bra att det finns många små skogsägare, och jag tror att det är viktigt att Sveaskog är en aktiv ägare i de här situationerna.

Det har funnits kritik, och därför är det rimligt att utvärdera markförsljningsprogrammet. Däremot skulle jag uttrycka det på ett annat sätt än vad Birger Lahti gör när du säger att detta bara handlar om att sälja ut statlig egendom. Så uppfattar inte jag det, utan jag uppfattar det som en politik som går ut på att vara välfungerande för svensk landsbygd. Och det är viktigt för oss socialdemokrater.

Anf. 36 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Mathias Tegnér beskrev ingångarna för regeringen och Socialdemokraterna. Det var intressant att lyssna på.

En sak som jag tog upp i mitt anförande och som jag lite grann vill borra vidare i är kopplat till Inlandsinnovation och Fouriertransform, som bildades för att ge tillgång till riskkapital. Det gällde dels geografiska områden som norra Sverige, Värmland och Dalarna, dels, i det andra bolaget, mer riktat till tillverkningsindustrin. Bolagen bildades just för att göra riskkapital tillgängligt i geografiska områden där det inte finns så stor konkurrens på marknaden och där behoven är stora.

Regeringen bildade under förra mandatperioden i stället Saminvest och förde in bolagen där. Jag ställer min fråga med anledning av den höga svansföring som fanns i kritiken mot bolagen tidigare: På vilket sätt kan Mathias Tegnér i dag beskriva resultatet utifrån det nya Saminvest? Frågan är om Saminvest når de områden och de branscher som bäst behöver det. Eller blir det bara ytterligare en aktör som finns där det redan finns tillgång på annat, privat, riskkapital?

Anf. 37 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Tack, Annika Qarllsson, för frågan! I grunden kan man säga att det är viktigt att det finns statligt kapital som är berett att investera både i storstadsregioner och i hela landet. Jag tog också upp i mitt anförande att det är extremt viktigt att Almi Invest har kontor i hela landet och investeringar i 289 av Sveriges 290 kommuner.

I grund och botten är det viktigt att man hittar ett effektivt sätt som gör att det finns pengar i hela landet när det gäller hur man kanaliserar statliga investeringspengar. Detta var kritik som din kollega tog upp för ett år sedan i samma debatt. Jag tycker fortfarande att det tål att tänkas på om det leder till mindre administration och mer pengar till glesbygden när omstruktureringens pengar hamnade i Saminvest.

Jag tycker att man ska vara öppen och utvärdera den här typen av reformer, för jag tror att vi är eniga om att det viktiga är att det finns statligt riskkapital i hela landet.

Anf. 38 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Kritiken var högljudd och stark mot de tidigare formerna, och därför blir det viktigt att se till att man levererar resultat. Vi kommer noga att följa vad som händer och sker.

Den andra fråga jag skulle vilja ta upp nämnde Mathias Tegnér också i sitt anförande. Den gäller SBAB. Förutsättningarna när bolaget bildades var helt annorlunda än i dag. Med de riktlinjer SBAB har i dag är det dessutom i allra högsta grad ett bolag som har halverat sitt marknadsområde till att bestå av delar av Sverige i stället för hela Sverige.

Jag skulle vilja höra Mathias Tegnér beskriva varför vi ska fortsätta att äga och ha kvar SBAB.

Anf. 39 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Annika Qarllsson!

Jag tycker att SBAB har fyllt en viktig funktion. Om man tittar på den svenska bolånemarknaden kan man se att den under perioder faktiskt inte har fungerat perfekt. Som ekonom vet jag också att ett av de största forskningsfälten inom ekonomisk forskning är olika typer av market failures, alltså marknadsmisslyckanden, så min uppfattning är nog att SBAB historiskt har fyllt och i dag fyller en viktig funktion för att vi har – och ska ha – en bolånemarknad som fungerar. Däremot var jag i mitt första inlägg kritisk till att SBAB faktiskt inte finns i hela landet, vilket det har gjort tidigare.

I grund och botten tror jag alltså att SBAB är viktigt, men när det gäller kritiken mot att SBAB inte finns i hela landet är vi eniga.

Anf. 40 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Jag blev beklämd när jag hörde Mathias Tegnérns anförande. Han stod nämligen i talarstolen och sa att de borgerliga partierna vill sälja LKAB, Vattenfall och systemkritisk infrastruktur som behöver finnas i statens ägo av säkerhetspolitiska skäl.

Detta kan bara rendera två slutsatser. Den ena är att Mathias Tegnér inte har läst den gemensamma borgerliga reservationen, där det står att vi vill sälja bolag som *inte* har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt eller *inte* är viktiga från en strategisk och säkerhetspolitisk utgångspunkt. Därefter står det också att vi inte anser att det är aktuellt med försäljning av LKAB, Apoteket eller Vattenfall. Frågan är därför: Har Mathias Tegnér inte läst betänkandet, eller är han intresserad av att förfula debatten genom att helt enkelt ljuga?

Anf. 41 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Tack för dina frågor, Carl-Oskar Bohlin! Jag skulle vilja svara nej på båda. Jag har läst er reservation, och jag har inte ambitionen att stå här och ljuga.

Däremot har jag även läst er motion, som utgör grunden för den här debatten. Där är det framför allt den första delen som finns omnämnd, vilket också har varit moderat politik under lång tid, det vill säga att det är just bolag som saknar särskilt samhällsuppdrag som man kan tänka sig att sälja. Sedan har det över tid varierat exakt hur ståndpunkten har sett ut, och jag sa också att man *riskerar* att sälja viktiga statliga bolag. Om Moderaterna har ändrat uppfattning och gör andra bedömningar när det gäller vilka bolag som har ett säkerhetspolitiskt värde tycker jag att det är glädjande. Jag tror nämligen att det finns ett problem om man tänker sig att man kan sälja alla bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag. Det finns flera bolag som faktiskt är säkerhetspolitiskt viktiga, och jag tycker att Telia Company är ett av dem.

Så, kort sagt: Jag vill inte förfula debatten. Jag vill inte heller stå här och ljuga, och jag har läst noggrant. Jag är dessutom glad om vi kan ha en seriös diskussion kring de värden som faktiskt finns i flera av de bolag som inte har särskilda samhällsuppdrag men som ändå är viktiga för samhället.

Anf. 42 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Det är ju glädjande att höra att Mathias Tegnér inte har några sådana ambitioner. Det välkomnar jag.

Det är dock anmärkningsvärt att det i talarstolen sägs att de borgerliga partierna arbetar för att sälja LKAB och Vattenfall, när det åtminstone sedan det borgerliga regeringstillträdet 2006 har varit känt att det inte har funnits någon ambition att sälja vare sig Vattenfall eller LKAB. Sedan ska man uppfatta detta som det som brukar kallas kumulativa rekvisit, det vill säga samhällsuppdrag, särskilt viktig verksamhet eller säkerhetspolitisk utgångspunkt. Det utgör den samlade ramen för de verksamheter vi inte önskar avyttra.

Genom detta replikskifte har vi klargjort i alla fall den frågan. Jag hoppas att vi slipper återkomma till just den här delen av debatten framöver.

Anf. 43 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Jag vill understryka att det jag sa var att man med moderat politik riskerar att gå åt andra hållet. Min bild är nämligen – jag kan ha fel – att det faktiskt har funnits olika uppfattningar inom olika partier. Om det nu är så att Moderaternas hållning också är det som tidigare har varit den gemensamma borgerliga hållningen tycker jag alltså att det är alldeles utmärkt. Som utgångspunkt tror jag att det finns flera statliga bolag som utför mycket viktiga samhällsuppdrag trots att de inte har särskilt beslutade samhällsuppdrag.

Återigen: Vi kommer i vårt utskott att diskutera frågan om Telia. Telia är ett börsbolag som inte har något särskilt beslutat samhällsuppdrag men som ändå är extremt viktigt säkerhetspolitiskt. Jag tycker att det är ett bra exempel på att man låter ideologiska läsningar gå före säkerhetspolitik. Jag vet att vi ska komma tillbaka till den frågan, och jag hoppas att vi kan ha en bra diskussion. Detta är nämligen frågor som är extremt viktiga för Sveriges säkerhet och inte bara viktiga ekonomiskt.

Anf. 44 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! Sverigedemokraternas inställning till statligt ägda bolag är att dessa i första hand ska säkerställa medborgarnas långsiktiga intressen, såväl när det gäller samhällsuppdrag som när det gäller ekonomiska intressen.

Vi anser att de bolag som ägs av staten ska förvaltas på bästa sätt. Lika viktigt är det dock att bolagen förser de anställda med en god arbetsmiljö och goda villkor. Bolagen ska givetvis vara föredömen vad gäller hälsa och miljö.

För vissa bolag med särskilda samhällsuppdrag anser vi att det kan finnas skäl att se över avkastningskraven i förhållande till förmågan att leverera på samhällsuppdragen. För bolag utan samhällsuppdrag ser vi att grunden för ägandet är att bolagen ska förse statskassan med en god intäkt. Det är därför extra glädjande att se de överlag fina boksluten för 2017, med en total utdelning på drygt 20 miljarder kronor och en avkastning på eget kapital på hela 12 procent.

Vi vill poängtera att de privata bolagen utgör grundbulten i den svenska ekonomin men att staten ska fortsätta att äga de bolag som står för det övergripande samhällsuppdraget.

Herr talman! Ledningen för Telia Company AB räknar med att senare i år få ett godkännande av EU-kommissionen när det gäller förvärvet av Bonnier Broadcasting. Sverigedemokraterna har ända sedan affären blev känd varit starkt kritiska till detta uppköp.

Med drygt 37 procent av aktierna i Telia Company är staten en storägare. Vår uppfattning är att Telia Companys telekomverksamhet inte är en kärnverksamhet som staten ska vara ägare till. Redan i dag har staten en indirekt kontroll över public service, vilket resulterar i att staten riskerar att uppfattas som avsändare av i praktiken alla marksända kanaler. Sverigedemokraterna anser att det i en demokrati ska finnas fria och oberoende medier, vilket upprätthålls genom flera privata aktörer och en sund konkurrens mellan dem. Vi är medvetna om att det i dag inte finns några som helst tecken på eller tankar om politiskt styre av kanalerna, men bara det faktum att möjligheten finns är oroväckande nog.

Det är riksdagens uppdrag att ansvara för att demokrati och en sund konkurrens råder i Sverige. Därför är vår ingång att staten som storägare ska verka för att Telia Company delas upp utifrån den del som är av säkerhetspolitiskt intresse respektive telekomverksamhet. Staten kan därefter sälja ut sin del i telekomverksamheten.

Herr talman! Sveaskog AB har nyligen beslutat avsätta 2 000 hektar skog i anslutning till Tivedens nationalpark till buffertskog med anpassad avverkning. Anledningen är att det har klagats på att Sveaskog brukat skogen, vilket resulterat i kalhyggen något hundratal meter från nationalparken. Att Sveaskog går över till anpassad avverkning, det vill säga en form av hyggesfritt skogsbruk med gallring och självplock, innebär en förlust på 50 procent av planerade intäkter.

Vi ser att detta är ett ingrepp på skogsbruket som kan komma att bli prejudicerande och riskera att i framtiden inkräkta på privata skogsägares äganderätt, vars skogar ligger nära nationalparker eller andra områden där allmänheten har fritidsintressen. Nationalparkerna är oerhört viktiga och inrättade för att skydda såväl mark som djurliv, men övrig mark ska efter bästa förmåga brukas. Vi anser att Sveaskog bör ompröva sitt beslut om buffertzoner i anslutning till Tivedens nationalpark samt att inte besluta om att skapa nya sådana buffertzoner runt andra nationalparker.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag yrka bifall till vår reservation 9 i betänkandet. Vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för tidsvinst yrkar jag bifall till endast denna reservation.

(Applåder)

Anf. 45 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Min bild är att Sverigedemokraterna historiskt har haft en annan åsikt än borgerligheten när det gäller frågor om statligt ägande. Jag vet inte om närmandet till Kristdemokraterna och Moderaterna har gjort att man har bytt hållning i den här frågan.

Som jag ser det skulle en försäljning av Telia vara ett säkerhetsmässigt problem. Flera säkerhetsexperter har dessutom uttalat sig i den riktningen. Min fråga till ledamoten är därför: Ser ni inga risker med en försäljning av Telia Company?

Anf. 46 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten! Jag ska kanske inte vara den som avgör om det finns säkerhetspolitiska problem. Men det borde vara fullt möjligt att separera. Jag fick frågan i utskottet av en kollega till Mathias Tegnér och gjorde en snabb googling, varvid jag hittade tre stora bolag som har separerat den delen.

Det borde tvärtom vara högst naturligt att staten ser till att ha ett koncentrerat ägande runt just de känsliga delarna och inte att vi producerar tv-program i förlängningen. Vi bör fokusera vårt ägande där det är mest kritiskt för säkerheten, och det borde vi kunna göra också om vi separerar bolagen.

Anf. 47 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Frågan om Telia och säkerhetspolitik tycker jag är extremt viktig. Det är klart att om man börjar diskutera en delning riskerar man att hamna i en situation som skapar flera olika problem. Vi vet till

exempel efter samtal med Telias ledning att deras uppfattning är att det inte går att göra den typen av delning som ledamoten talar om.

Som jag ser det riskerar den här diskussionen också att öppna någon form av Pandoras ask. Det är klart att staten inte är huvudägare i Telia. Då är frågan vad som kan hända om riksdagen fortsätter att diskutera frågan på det här sättet. I värsta fall kan det leda fram till en delning och försäljning som faktiskt är ett säkerhetspolitiskt hot. Det vill inte jag vara med och bidra till.

Det kan även vara så att aktieägarna i Telia faktiskt är emot en delning, även om riksdagen tycker att man bör dela. Då kommer hela processen bara att vara ett ekonomiskt fiasko.

Min fråga är återigen: Ser inte Sverigedemokraterna några risker med en process som kan leda till en försäljning av Teliaaktierna?

Anf. 48 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten! Nej, jag ser inte det säkerhetspolitiska problemet om vi, staten, behåller ägandet av den säkerhetspolitiskt viktiga infrastrukturen. Jag kan inte heller se varför en försäljning av telekomdelen skulle bli ett ekonomiskt fiasko för staten. Jag förstår inte varför det skulle vara ett problem.

Tvärtom tycker jag att det är väldigt viktigt att staten inte är ägare till all marksänd tv. Det stämmer att vi inte är huvudägare i Telia, men vi är en storägare och kan påverka. Jag är fullt medveten om att aktieägarna kanske inte alls vill dela, och jag förstår att ledningen ännu mindre än några andra vill se en uppdelning. De har ju ett uppdrag att leverera god vinst, och det gör de. De är väldigt duktiga.

Jag delar Socialdemokraternas uppfattning att vi kan vara bra ägare om vi inte är inne och tafsar för mycket, men ur en säkerhetspolitisk aspekt tycker jag att det är viktigt att vi har kontroll över infrastrukturen.

Jag är också i den åldern att jag kommer ihåg när vi talade om avregleringen av elmarknadens infrastruktur och nätverksamhet. Då var det precis samma tongångar: Det går inte, och det är livsfarligt. Men det har ju visat sig att det gick bra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 13 Riksrevisionens rapport Nationellt försvar på regional nivå

Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU10
Riksrevisionens rapport Nationellt försvar på regional nivå (skr.
2018/19:28)
föredrogs.

Anf. 49 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Vi ska nu debattera försvarsutskottets betänkande rörande Riksrevisionens rapport *Nationellt försvar på regional nivå*.

Det är nu av yttersta vikt att vi stärker försvaret av Sverige, och en viktig del är då att det fungerar på regional nivå. Därför är det en viktig

rapport som Riksrevisionen har gjort. De konstaterar att det finns en hel del brister och påpekar bland annat att ”vid högre konfliktnivåer begränsas dock de regionala stabernas möjligheter att lösa sina uppgifter av ett antal brister i såväl förutsättningar som arbetsmetoder, som inte fullt ut är ändamålsenliga”. Man påpekar också att ”Försvarsmaktens styrning av de regionala staberna bedöms av Riksrevisionen som otydlig när det gäller såväl interna styrdokument som harmonisering och framtagande av bästa praxis”. Vidare säger man att ”staberna har inte övats i sin fullständiga ledningsroll och det är därför svårt att bedöma i vilken utsträckning de kan leda underställda förband och stödja på operativ och taktisk nivå”.

Det är jätteviktigt att det här nu tas till vara och rättas till när vi nu bygger upp försvaret, herr talman, för det är viktigt att försvaret kan fungera om det värsta händer. Om vi drabbas av en konflikt eller hamnar i krig måste det fungera på lokal nivå.

I det här sammanhanget har Kristdemokraterna lämnat in en motion där vi vill att de fyra regionala staberna, som är en viktig del i Försvarsmakten, ”bör få i uppgift att initiera en ökad övningsverksamhet där kvalificerade militära resurser ställs till andra myndigheters förfogande för att bidra vid naturkatastrofer, stora olyckor eller andra händelser som kan påverka människors säkerhet”.

Det vi pekar på i den här motionen är att Försvarsmaktens resurser riskerar att bli outnyttjade i situationer där de skulle kunna göra stor nytta eftersom det inte genomförs några övningar.

Det är en självklarhet att om det ska fungera måste det övas. Därför har det varit så tragiskt historiskt sett att när det har sparats på det svenska försvaret är det just övningar som har fått stryka på foten. Att ha förband, fylla på materiel och hålla övningar ger militär effekt, men det är lika självklart för ett civilt försvar. Det är så viktigt att vi använder de resurser som finns på ett effektivt sätt. En sak vet vi, nämligen att det kommer att hända naturkatastrofer i framtiden och att det kommer att ske stora olyckor. Då är det viktigt att vi kan använda våra resurser på ett effektivt sätt.

Fru talman! Av utskottsmajoritetens svar framgår ”att Försvarsmaktens stöd till det civila samhället inte ska vara dimensionerande”. Där vill jag påminna om hur tokigt och bristfälligt det blev i somras, tyvärr, vid katastrofen med bränderna. Försvarsmakten hade inte fått uppgiften att hjälpa till när det civila samhällets resurser inte räcker till. Man hjälpte till ändå, men man hade kunnat ge mer hjälp om man hade fått uppdraget.

Olyckor kommer att hända i framtiden. Därför är det så viktigt att bristerna som Riksrevisionen har belyst rättas till och att man, precis som framgår av vår motion, ser till att öva på lokal och regional nivå så att resurserna som finns används på effektivast möjliga sätt.

Med dessa ord yrkar jag bifall till vår reservation.

Anf. 50 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Det var under regeringen Göran Persson som det i ett försvarsbeslut 2004 slogs fast att Försvarsmaktens stöd till det civila samhället inte fick vara dimensionerande. Det kanske inte låter så allvarligt med en sådan formulering, men som den har kommit att tolkas av våra myndigheter har vi landat i en olycklig situation.

Att inte vara dimensionerande har till exempel tolkats av helikopterflottiljen som att man inte kan semesterplanera för att släcka skogsbränder sommartid. Man får inte göra den planeringen eftersom man då förbereder sig, dimensionerar sig, för uppgiften att stödja civilsamhället. Det som sker varje sommar när det börjar brinna i skogen – det gör det varje sommar – är att man ad hoc drar hem folk från semestrarna och sedan ger dem uppdraget att släcka. Flera försvarsberedningar har efterlyst en översyn av den så kallade stödförordningen som reglerar Försvarsmaktens möjligheter att hjälpa det civila samhället, men ännu, fru talman, har inte någon sådan utredning tillsatts av den nuvarande regeringen.

Att stödja det civila samhället är förenat med många fördelar. Jag ska uppehålla mig vid de viktigaste. Först och främst är det min uppfattning att genom att Försvarsmakten genomför skarpa insatser i civil krishantering i det civila samhället ökar också förmågan i Försvarsmakten. När helikoptrar måste fungera för att släcka skogsbränder, hämta patienter i skärgården och så vidare fungerar de, och de ger nödvändig övningstid till våra flygförare.

Det är också självklart att Sveriges skattebetalare ställer krav på staten att använda sina samlade resurser på ett rationellt sätt. Det sker inte i dag. Det finns myndigheter som arbetar i olika stuprör utan någon vidare samordning. Efter debatten om skogsbränderna i somras frågade man till exempel Sjöfartsverket om det var möjligt för dem att också medverka vid släckning av skogsbränder. Svaret blev att verket måste få extra pengar, helikoptrarna måste anpassas och så vidare. Fru talman! Detta borde ha varit gjort för länge sedan.

Sist men inte minst är det viktigt att de militära resurserna används. Om så sker, och svenska folket ser detta, bidrar det till att förankra det militära försvaret hos folket och ökar stödet för de ansträngningar som nu görs på försvarsområdet. Precis som Mikael Oscarsson var inne på: Om insatserna till stöd för civilsamhället ska fungera måste de också övas innan krisen uppstår.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 51 PAULA HOLMQVIST (S):

Fru talman! Precis som har sagts tidigare behandlar vi nu försvarsutskottets betänkande FöU10 *Riksrevisionens rapport Nationellt försvar på regional nivå*.

Fru talman! Riksrevisionen har i rapporten granskat om Försvarsmaktens regionala staber har förutsättningar att lösa sina huvuduppgifter och om arbetet sker på ett ändamålsenligt sätt. Granskningen genomfördes under hösten 2017 och våren 2018. I granskningen har Riksrevisionen inhämtat information från Försvarsdepartementet, Försvarsmakten och 17 länsstyrelser.

Riksrevisionens sammanvägda bedömning är att riksdagens och regeringens övergripande målsättning uppfylls, det vill säga att de regionala stabernas arbete bidrar till Försvarsmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter genom att utöva territoriell ledning, leda hemvärnsförbanden och ge stöd till samhället.

Fru talman! Riksrevisionen anser att regeringens styrning av Försvarsmakten när det gäller de regionala staberna är tillräckligt tydlig, har relevans för uppgiften och sker med rimlig frekvens. Detsamma gäller för Försvarsmaktens återrapportering, såväl internt som till regeringen.

Riksrevisionen bedömer vidare att de regionala staberna tillsammans med bland annat länsstyrelser är centrala aktörer i utvecklingen av totalförsvaret på regional nivå. Vid högre konfliktnivåer begränsas dock de regionala stabernas möjligheter att lösa sina uppgifter av ett antal brister i såväl förutsättningar som arbetsmetoder, som inte är fullt ut ändamålsenliga.

Försvarsmaktens styrning av de regionala staberna bedöms av Riksrevisionen som otydlig när det gäller såväl interna styrdokument som harmonisering och framtagande av bästa praxis. Stabernas bemanningsbehov motsvaras inte helt av den bemanning som planeras. Staberna har inte övats i sin fullständiga ledningsroll, och det är därför svårt att bedöma i vilken utsträckning de kan leda underställda förband och stödja på operativ och taktisk nivå.

Den regionala staben i Militärregion mitt möter enligt Riksrevisionen särskilda geografiska och uppgiftsmässiga utmaningar som innebär att de inte på samma sätt som övriga regionala staber kan lösa sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

Fru talman! Riksrevisionen lämnar i rapporten rekommendationer till Försvarsmakten, nämligen att

- tydliggöra styrdokument så att de regionala stabernas uppgifter framgår tydligt och samlat, i syfte att skapa tydlighet för staberna och underlätta krigsförbandsvärderingen och rapporteringen till regeringen
- harmonisera de regionala stabernas arbete i större utsträckning och se till att effektiva arbetssätt delas och införs av alla regionala staber i de fall det är lämpligt
- se till att de regionala staberna övas i sin fullständiga roll att leda underställda förband och stödja på operativ och taktisk nivå
- överväga åtgärder som kan öka möjligheterna för den regionala staben i Militärregion mitt att lösa sina tilldelade uppgifter på ett mer ändamålsenligt sätt
- beakta bemanningsbehovet vid de regionala staberna med avseende på bakgrund och erfarenhet.

Fru talman! Utöver dessa rekommendationer har Riksrevisionen presenterat ytterligare tre rekommendationer i en hemlig promemoria som har delgetts Försvarsdepartementet och Försvarsmakten. Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och följer myndighetens arbete med att omhänderta Riksrevisionens rekommendationer. Socialdemokraterna och utskottet välkomnar också Riksrevisionens rekommendationer och avser att följa upp arbetet med att omhänderta rekommendationerna.

Fru talman! Jag vill därmed yrka bifall till förslaget i försvarsutskottets betänkande FöU10.

Anf. 52 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Riksrevisionens rapport heter *Nationellt försvar på regional nivå*. Det hörs på namnet hur viktigt det är med samverkan, synkronisering och ledning för att det ska fungera att försvara Sverige.

Riksrevisionens sammanvägda bedömning är godkänt betyg – att riksdagens och regeringens övergripande målsättning uppfylls, det vill säga att de regionala stabernas arbete bidrar till Försvarsmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter genom att utöva territoriell ledning, leda hemvärnsförbanden och ge stöd till samhället.

Riksrevisionen anser att regeringens styrning av Försvarsmakten avseende de regionala staberna är tydlig, har relevans för uppgiften och sker med rimlig frekvens. Detsamma gäller Försvarsmaktens återrapporering, såväl internt som till regeringen.

Men, fru talman, det finns ändå ett antal rekommendationer riktade till Försvarsmakten som är nog så viktiga:

- att man ska tydliggöra styrdokument så att de regionala stabernas uppgifter framgår tydligt och samlat i syfte att skapa tydlighet för staberna och underlätta krigsförbandsvärderingen och rapporteringen till regeringen
- att man ska harmonisera de regionala stabernas arbete i större utsträckning och se till att effektiva arbetssätt delas och implementeras av alla regionala staber i de fall det är lämpligt
- att man ska se till att de regionala staberna övas i sin fullständiga roll att leda underställda förband och stödja på både operativ och taktisk nivå
- att man ska överväga åtgärder som kan öka möjligheterna för den regionala staben i Militärregion mitt att lösa sina tilldelade uppgifter på ett mer ändamålsenligt sätt
- att man ska beakta bemanningsbehovet vid de regionala staberna med avseende på bakgrund och erfarenhet.

Jag tänker så här, fru talman: ledning, effektiva arbetssätt, tydlighet, övning – här har Försvarsmakten en del att jobba med för att på ett bättre sätt kunna försvara Sverige. Alla granskningar och rapporter tycker jag är bra, för man kan se på sin verksamhet och se vad man kan göra för att förbättra sig. Jag tror att det kommer att gå bra. Men det krävs också att vi ger Försvarsmakten förutsättningar att göra sitt jobb.

Detta och det försämrade säkerhetsläget för Sverige gör det tydligt att vårt försvar måste stärkas. Då känns det bra för mig som moderat att Moderaternas och Kristdemokraternas budget för 2019, som nu är hela riksdagens budget, har ökat anslagen till Försvarsmakten. Nu finns det utrymme för att uppnå ambitionen i försvarsbeslutet från 2015. Nu finns det möjlighet att färdigställa den beslutade krigsorganisationen. Nu kan planering för ökad förmåga påbörjas.

På sikt vill Moderaterna att Sveriges försvarsutgifter ska närma sig 2 procent av bnp, och vår ambition är att genomföra detta under en tioårs-

period. Vi har även tillfört extra medel till flera av de övriga försvarsmyndigheterna samt resurser för att stärka krisberedskapen och det civila försvaret.

Den grundläggande inriktningen när det gäller förbandsanslaget och de delar som ingår i det är att utveckla och säkerställa krigsdugligheten hos samtliga krigsförband. Det är särskilt prioriterat att höja krigsdugligheten hos de förband som i dag har lägst krigsduglighet.

Vi vill att förmågan att snabbt mobilisera hela krigsorganisationen i händelse av höjd beredskap ska förstärkas. Det ges det nu möjlighet till.

Centralt för att kunna uppnå de uppsatta målen är en fortsatt hög ambition när det gäller övningsverksamhet och utbildning. Också det ges det nu möjlighet till.

Slutligen är det viktigt att personalförsörjningen fungerar. Avgörande faktorer för det är bland annat en fungerande officersförsörjning för att kunna grundutbilda tillräckligt med soldater och sjömän samt förbättrade förmåner för den anställda personalen.

Med detta, fru talman, tror vi också att det är möjligt att följa Riksrevisionens rekommendationer för en ännu bättre möjlighet att försvara Sverige. Det arbetet ska vi självklart följa härifrån.

Anf. 53 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer har lästs upp här. Jag ska ta upp några saker.

Det ska inte vara dimensionerande, nej. Jag tror att de flesta av oss delar den uppfattningen. Men det kostar pengar. Det måste läggas in i budgeten för att förstärka Försvarsmakten med den del som den inte behöver direkt till krigsorganisationen. Ska man ha slodor till helikoptrar för brandbekämpning, ja, vem ska köpa in dem? Det kostar också. De pengarna måste följa med de förändrade uppdragen till Försvarsmakten.

Man talar också om att öva. Med vad då? Staberna ska öva med sina underställda förband. Vilka underställda förband? Ska de öva med en och en halv brigad utspridd över riket och några stödförband? När man övade staberna på ett korrekt sätt som man gjorde förr hade de regionala staberna minst tre brigader plus fem sex sju åtta underställda förband, tillförda förband, att öva med. Det är inte samma sak som att de inte kan öva i dag, men man måste förstå att det är ett problem när man säger att här har Försvarsmakten ett arbete att göra.

Vi ska också se till den civila delen kopplad till exempelvis Ulf Siverstedt, som är militärregionchef i Norrland. Han har utvecklat ett mycket gott samarbete med det civila, som också redovisas. Så visst pågår det en del positiva och mycket positiva saker i det stycket, i samarbete med de civila myndigheterna.

Ändå tycker jag att det är en viktig rapport som har belysts här, och jag tycker att det kan vara värt att försvarsutskottet framgent blir uppdaterat lite då och då om hur arbetet går med uppföljningen av denna verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 14 Försvarspolitik

Försvarsutskottets betänkande 2018/19:F6U6
Försvarspolitik
föredrogs.

Anf. 54 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Vi ska nu debattera det årliga försvarspolitiska betänkandet, som innehåller många olika frågor och infallsvinklar inom försvarspolitiken.

Jag vill inledningsvis säga att jag givetvis står bakom samtliga moderata reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 11.

Försvarspolitikens huvudfokus är att stärka den operativa förmågan i krigsförbanden och intensifiera arbetet med totalförsvaret. Det är den så kallade basplattan inom försvaret som ska stärkas. Det kommer att kräva fler övningsstimmar och mer mängdmateriel. Men i Sverige har vi haft rätt svårt att tilldela mängdmateriel till våra förband. Det har handlat om brist på stridsutrustning, kängor och ammunition. Detta trots att en rätt stor andel av försvarsbudgeten går till materielförsörjning.

Därför föreslår vi moderater att en utredning ska tillsättas som ska komma med konkreta förslag på hur man ska komma till rätta med detta problem, ytterst eftersom soldater och sjömän har rätt att kräva rätt utrustning och rätt materiel när och där det behövs.

Samtidigt som vi har detta fokus här och nu inom försvarspolitiken måste vi följa den extremt snabba teknikutvecklingen på global nivå, ytterst eftersom den kommer att förändra det moderna slagfältet. Vi kommer i framtiden att se fler drönare och fler självgående system på land och till havs, bättre fjärrstridsförmåga och alltmer avancerade cyberangrepp.

Vi ser också att Ryssland nu gör stora investeringar på det här området, bland annat genom roboten Kalibr och stridsflygplanet PAK FA liksom stridsvagnen T14 Armata. Vi har även sett hur delar av östra Ukraina och Syrien har blivit veritabla testbäddar för den nya ryska försvarsteknologin. Det är något som vi bör ta höjd för inför nästa försvarsbeslut.

Fru talman! Väst har lett den militärtekniska utvecklingen i ett halvt sekel. Det har lagt grunden för den liberala världsordning som vi har. Men det finns en risk för att Europa och Sverige kommer efter på detta område. Inom EU har satsningarna på försvarsforskning minskat med nästan 40 procent under det senaste årtiondet, och i Sverige har det så kallade FOT-anslaget, anslaget till Försvarsmaktens forskning och teknikutveckling, reducerats med 70 procent.

Om denna bantning hade varit en genomtänkt process hade det inte nödvändigtvis varit ett problem. Tuffa prioriteringar är nödvändiga också inom försvarspolitiken, och vi måste våga ompröva våra forsknings- och utvecklingsmodeller. Men enligt regeringens utredare har den genomförda processen snarast varit en katastrof. Vi moderater framhåller därför att vi i Sverige måste bli mycket skickligare på att integrera civil teknik för militära applikationer, och vi behöver göra större satsningar på försvarsforskning i framtiden. Jag konstaterar att den nya försvarsbudgeten faktiskt är ett steg i rätt riktning, om än från en låg nivå.

Fru talman! EU:s försvars- och säkerhetspolitik har gjort mycket snabba framsteg under det senaste året. En av drivkrafterna för EU är just att man inte ska komma efter på det militärtekniska området. Inom EU lägger medlemsländerna ungefär 250 miljarder kronor på försvarsområdet, men den gemensamma förmåga man får av dessa satsningar är begränsad.

EU har bland annat upprättat en försvarsfond och sjösatt 34 nya militära utvecklingsprojekt, så kallade Pesco-projekt. Man försöker nu få en bättre koordinering av försvarssatsningarna i Europa. Rätt utformat kan det samarbetet leda till att EU kan ta ett större ansvar för internationell fred och säkerhet, och det kan också bidra till att stärka svensk försvarsförmåga.

Tyvärr upplever jag att regeringen ofta har backat in i samarbetet. Man har hållit emot och kritiserat. Det är olyckligt eftersom Sverige har mycket goda förutsättningar för att delta i samarbetet. Det är en del saker som gör Sverige unikt. Sverige är det enda land i EU som har deltagit i alla militära och civila krishanteringsinsatser. Vi har varit väldigt drivande för att utveckla den civila krishanteringsförmågan. Vi har starka myndigheter som FOI och FMV, och vi är ett av en handfull länder i världen som kan bygga ubåtar, stridsfartyg och stridsflyg. Sådant ska naturligtvis ge inflytande vid förhandlingsbordet.

Det finns nog inget annat land som, i förhållande till sin storlek, borde ha så goda förutsättningar för att forma EU:s försvarspolitik som Sverige. Samtidigt finns det inget annat land inom EU som har varit så återhållsamt när det gäller att delta i Pesco-projekten. Det finns 34 sådana projekt, och Sverige deltar bara i fyra av dem. Det tycker jag är anmärkningsvärt. Jag tror att det kommer att skapa vissa nackdelar för Sverige.

Ytterst ska Pesco-projekten finansieras av EU:s försvarsfond. Vi kommer att bidra till EU:s försvarsfond, men vi kommer inte att kunna ta del av försvarsfondens finansiering av Pesco-projekt. Vad som händer är de facto att vi betalar in skattemedel till försvarsfonden och bygger upp andra länders försvarsförmåga. Men om vi inte är med i Pesco-projekten kommer pengarna inte tillbaka till Sverige igen, och det är ett stort problem för oss.

Ytterst handlar det, tror jag, om att Sverige har haft väldigt svårt att orientera sig inom EU:s försvarssamarbete efter att briterarna lämnat det. Jag tror att vi måste jobba mycket mer för att bygga upp nya koalitioner inom EU, och vi måste också få en bättre beredningsprocess på hemmaplan mellan aktörer som myndigheter, företag och akademien, så att vi verkligen tar del av de möjligheter som samarbetet ger.

Fru talman! Jag läste i Dagens Nyheter i går att digitaliseringsminister Anders Ygeman nu säger att man överväger att begränsa utländska företags tillträde till kritisk infrastruktur. Jag välkomnar detta, men jag skulle också gärna se att regeringen faktiskt agerade i den här frågan. Sverige är landet Annorlunda i det här avseendet, för vi har ingen lagstiftning som kan begränsa utländska investeringar i kritisk infrastruktur.

Speciellt i ett läge där så mycket av vår kritiska infrastruktur hanteras av privata företag spelar det en roll om det är svenska eller utländska företag. Därför är detta angeläget. Moderaterna driver på för att vi ska få lagstiftning på plats på det här området.

Fru talman! Sista punkten gäller vår cyberförmåga. Här är den stora paradoxen att vi i Sverige är väldigt duktiga på digitalisering, men vi är

svaga när det gäller cybersäkerhet. Detta skapar en situation där vi har väldigt stora beroenden och också stora sårbarheter.

Jag välkomnar att regeringen nu har sagt att man ska införa ett cyberoperationscentrum. Det är något som vi har efterfrågat under lång tid. Jag tror också att den politiska styrningen över cybersäkerheten måste bli bättre än den är i dag. Får man inte ordning på den kommer man inte heller att få ordning på myndigheterna.

Därför har vi efterfrågat att regeringen ska tillsätta en cybersäkerhetskoordinator för att hålla ihop samarbetet på cyberområdet. Detta saknas nämligen i dag. Får man inte ordning på styrningen kommer man inte heller att få ordning på myndigheterna. Jag tycker att detta är väldigt angeläget.

Låt mig avslutningsvis också konstatera att Försvarsmakten har kommit igång med sitt arbete med cybersäkerhetskadaver och en spetsutbildning på cyberområdet. Det är mycket bra, framför allt för vår samlade cyberförmåga. Jag tror också att det är ett viktigt steg för att öka förutsättningarna för att få mer rekrytering till cybersäkerhetsområdet. Det är mycket angeläget, speciellt med tanke på att vi i dag saknar nästan 70 000 personer inom it-sektorn.

Anf. 55 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Vi står bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservationerna 10 och 20. Jag ska kort beröra dem.

Den ena reservationen handlar om ett gemensamt ägande av materiel i Norden. Det tycker vi är bra, men det måste vara under förutsättning att materielen är tydligt märkt, så att man vid en beredskapsövning kan ta sin egen materiel. Det är viktigt.

Den andra reservationen handlar om att det nordiska försvarssamarbetet inom Nordefco ska fördjupas. Vi anser att Finland har starka kulturella och politiska band till oss. Vi har en lång gemensam historia. Det är väl inga nyheter, i och för sig. Vi vill ha ett försvarsförbund på sikt. Tröskeeffekten, som man säger, kommer då avsevärt att höjas, och nya strategiska djup kan då skapas. Det är detta som vår motion handlar om. Detta vill vi ha sagt.

När det gäller Pesco vill jag kommentera vad föregående talare sa. Jag delar den uppfattning som framfördes, men jag tycker också att man bör säga att försvarsministern vid ett antal tillfällen hos oss har redovisat att ett av de stora problemen inom Pesco är tredjelandsproblematiken. Det är inte alla länder i samarbetet som är villiga att släppa in ett tredjeland. Vår industri är till exempel inte uppbyggd som den i Frankrike. Det gör att det finns ett motstånd hos dessa länder mot att släppa in ett tredjeland. Detta jobbar man med, och jag har uppfattningen att man inte viker ned sig i denna fråga.

Bidrag till försvarsfonden är ju kopplat till att vi kan gå med i de områden inom Pesco som vi delar. Med detta sagt vill jag gå över till det jag tänkte prata mest om i dag.

Just nu pågår arbetet inom Försvarsberedningen, som ni ju känner till. Där behandlar man bland annat cybersäkerheten. Vi tycker att Försvarsberedningen till stora delar är bra. Den leds på ett förtjänstfullt sätt av Björn von Sydow med medarbetare.

I det som ska redovisas för regeringen i maj – den 14 maj, tror jag – kommer det att framgå att man år 2025 ska ligga på en budget motsvarande 1,5 procent av bnp. Detta är intressant. Har ni i era partistyrelser förankrat vägen upp till 2 procent av bnp? Det skulle jag gärna vilja att ni svarar på i dag, om ni kan. Det är ju viktigt att man gör detta. Annars vet ni själva hur det går. Vi ser det om vi backar i tiden: Höstbudgeten kommer, och så kommer debatterna och neddragningarna.

Vi har lagt en linje. Jag har partistöd för att fortsätta vägen upp mot 2 och 2 ½ procent för att sedan landa. Det kommer vi att driva. Det är förankrat. Har ni förankrat 1,5 procent till 2025? Det är min fråga.

Man kan titta tillbaka på hur det har varit genom åren. Vissa av er har sagt att man satsar mycket, och det har sagts under lång tid. Min uppfattning är att vissa av er inte alls har gjort det. Ni har inte satsat de pengar som ni pratar om i handlingarna. Jag har tagit med mig alla redovisningar från 2014. De bekräftar vad jag nu säger, om det är någon som betvivlar detta.

Sedan har jag en annan sak, som vi kommer att ta upp med RUT och som jag kommer att redovisa längre fram. Vi vill att försvarsbudgeten ska vara långsiktig, och då måste vi ta fram förslag till detta. Jag tror att de flesta av er delar den uppfattningen.

Ska det vara tre år eller fem år? Med årsvisa budgetredovisningar sätter vi hundratals officerare att räkna dygnet runt, höll jag på att säga. I stället knuffar man fram pengarna. Det är en treårsbudget nu. Nu har vi ju gått med på Moderaternas och KD:s budget på 18 miljarder. Då får vi förhålla oss till det. Men budgeten borde då vara på tre år. Visserligen kan vi förstärka den av olika skäl, som att man ska dimensionera för det civila bruket och så vidare, men i övrigt bör de kunna hantera dessa pengar över årskiftet. RUT tittar på det. Vi återkommer i det stycket.

Sedan gäller det Försvarsmaktens uppbyggnad. Vi pratar om de regionala staberna. Vi vill ju på lång sikt, med vår inriktning, ha sju brigader. Det ser väldigt olika ut i landet. Vi vill förstärka amfibiebataljonerna, såväl i Göteborgsområdet som i andra delar som vi anser vara strategiskt viktiga för Sverige. Det handlar om ett antal fler amfibiebrigader. Det handlar om stadsskytteförband och bataljoner i Stockholm, Malmö och Göteborg, till exempel. Det vill vi ha. Vi vill naturligtvis också förstärka marinen och ha nya korvetter och ett luftvärnssystem värt namnet.

Nu återkommer jag till detta och ber er att ta in ett brett beslutsunderlag. Det finns många olika leverantörer. I en del fall är svensk försvarsindustri med. Så är det i de flesta fall när det gäller våra radarsystem med olika sensorer. Man har en unik möjlighet att delta i de projekten, oavsett om det är CAMM-robotarna eller något annat system. Detta bör vi satsa på.

Vi vill stegvis öka värnpliktsvolymen och antalet officerare. Vi säger nej till snabbspåret för officerare. Det utbildar inte tillräckligt kunniga officerare på sikt. Men där tror jag att Försvarsberedningen har tagit ett viktigt steg i rätt riktning. Jag tänker inte kommentera det mer än så förrän den är färdig.

Det är 7 000 värnpliktiga. Successivt kräver vår organisation 20 000–22 000 värnpliktiga. Civilplikten ska införas på bred front.

I detta stycke tycker jag att jag bör nämna vår resa. Vi var på Natohöghökvarteren, bland annat i Frankrike och Bryssel. Vi landade i London. På ett ställe träffade vi Steve Zate. Han är political advisor till Supreme Allied Commander Europe – Saceur. Han svarade bland annat på en fråga från en av medlemmarna här om hur man bedömer en Natoanslutning. Han sa att vi nog uppfyller kriterierna för det, men han sa också en annan sak. Han sa: Alla medlemsländer ska gå med på det här. Dessutom sa han att man väger in den säkerhetspolitiska effekten av detta i någon form. Vi bestämmer själva – ja. Men man väger in detta. Känner ni igen vårt resonemang om det här när det gäller att gå med i Nato? Det handlar eventuellt om Finland och om att Östersjön blir ett Natoinnanhav. Det kommer att öka spänningarna. Det kommer man att ta hänsyn till när man bedömer en sådan ansökan. Det är min tolkning av vad han sa.

Den tolkningen delas av två andra som var med på resan, i olika nyanser. Men det var en signal. Det är inte bara att knäppa med fingrarna och tro att man kan gå med i Nato.

Frankrike satsar enkom på sin egen försvarsindustri. De tolkar bestämmelserna på det viset. Det gäller upphandling och så vidare. Låt oss också vara tydliga med FMV i upphandlingarna. Satsa i första hand på svensk försvarsindustri där det finns kompetens! Köp inte robotsystem från andra länder när det finns utvecklade möjligheter för svensk försvarsindustri att vara med! Detta är någonting som jag tycker att vi alla bör tänka på, och man borde skriva tydliga direktiv till FMV i det stycket.

Nu ser jag att tiden är ute.

Anf. 56 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag ska faktiskt börja med att svara på en fråga. Richtoff frågade om vi har förankrat tvåprocentsmålet inom de politiska partierna. Jag kan bara redogöra för Moderaterna. Vi har ett utstakat tvåprocentsmål fram till 2027. Hemligheten på detta område är att man ska gå från Powerpoint till Word och sedan till Excel. Vi har en tydlig trappa för att nå tvåprocentsmålet till 2027, som sagt. Det är viktigt.

Det är bra att Richtoff tar upp tredjelandsproblematiken. Vi är nog i grunden förenade i att vi vill ha ett så inkluderande samarbete som möjligt på detta område, så att vi kan få med duktiga partner. I slutändan är det ändå så att en hel del av dessa projekt kommer att finansieras av europeiska skattebetalare. Då tror jag att det finns vissa inneboende begränsningar i hur mycket man kan lägga på att det hamnar utanför unionen. Det säger jag bara för att nyansera den diskussionen.

Men vad jag ville lyfta var den sista kommentaren: att vi ska köpa svenskt. Jag vet att Sverigedemokraterna brukar säga att man står upp för svensk försvarsindustri. Och man värnar om artikel 346, som handlar om undantag för konkurrensupphandling, för att skydda den svenska försvarsindustrin.

Jag vågar påstå att artikel 346 tvärtom är ett hot mot svensk försvarsindustri. Framtiden för svensk försvarsindustri ligger nämligen inte i Sverige. Sverige har 4 procent av EU:s gemensamma försvarssatsningar och 0,5 procent av världens internationella försvarssatsningar. Framtiden ligger på den internationella marknaden och marknadstillträde på lika villkor i Europa.

Det är ett problem för Sverige att andra länder tillämpar artikel 346. Vi borde tvärtom vara drivande för att det ska vara en så restriktiv tolkning som möjligt, så att de svenska företagen verkligen kan komma ut på den internationella marknaden, för det är där framtiden ligger. Orderböckerna på hemmaplan är på vissa områden väl fyllda.

Anf. 57 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten sa att man ska gå upp till 2 procent i en trappa till 2027, om jag uppfattade det rätt. Det är en väldigt kort period. Men jag tror mig förstå att det finns en hel del andra håll att stoppa de pengarna i när det gäller materielförsörjningen. Att på den korta tiden få upp krigsförbanden till en dimension som innebär ytterligare brigader blir väldigt svårt att hinna med, med tanke på officersutbildning och värnpliktiga. Men à la bonne heure, det finns håll att stoppa i. Jag tycker att det är jättebra. Tack för det svaret!

Man tolkar ju den här upphandlingsförordningen. FMV gör en annan tolkning än vad Frankrike gör. Det är en helt annan tolkning. Det bekräftas också av FMV. Man köper det billigaste man kan få. Jag tänker på Israelköpen eller forskningen och utvecklingen som blir i detta. Det lägger man där eftersom det är billigare. Ja, men FMV tittar inte på helheten. Var betalar de skatten? Var behåller vi den forskningen? Ett sådant helhetsperspektiv är ju inte FMV:s roll, utan de tolkar bestämmelserna. När jag pratar med dem säger de: Så här tolkar vi det. Frankrike tolkar det på ett annat sätt.

Sedan håller jag med om att utveckling ska ske. Men vi har en strategisk partner som heter Brasilien. Jag tänker på det nya stridsflyg som Frankrike, kanske tillsammans med Italien, vill utveckla. Har vi någon roll där? Eller ska vi samarbeta med England i stället, som tar fram ett nytt? Ska vi samarbeta med England och kanske Finland? Brasilien vill köpa korvetter från Sverige med robotsystemet CAMM, till exempel. Där är vi också en mycket intressant och strategisk partner. Vi ser alltså också lite vidare.

Anf. 58 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag upplever nog inte riktigt att Richtoff gav svar på min fråga om huruvida framtiden för svensk försvarsindustri ligger i att vara en inhemsk leverantör eller på den internationella marknaden eller på EU-marknaden. Hur man landar där tror jag kommer att spela roll för hur man ser på artikel 346, om man vill stärka den, det vill säga begränsa den europeiska marknaden, eller inte.

Det som Richtoff sa, att det görs olika tolkningar i olika länder, stämmer. Å andra sidan har vi sett fem fall under de senaste åren då EU-kommissionen har tagit länder till EU-domstolen, som har dömt dem för att ha missbrukat artikel 346. I grunden är detta bra för svenska försvarsföretag, som är exportorienterade. De ligger på en exportandel på uppemot 70–80 procent, och de vill ha marknadstillträde. Jag tror att det är i denna rörelseriktning vi måste gå om vi värnar svenska försvarsföretag.

Den andra delen gällde forskning och utveckling, som jag var inne på i mitt anförande. Där ser vi att den statliga sidan har minskat kraftigt under de senaste åren. Om man vill värna detta område bör man rimligtvis också

värna exporten, för det är enda sättet för dessa företag att dela utvecklingskostnader. Den svenska kunden är det främsta referensobjektet, men det viktiga är att få stora serier. Därför är det viktigt att öppna upp den europeiska försvarsmakten och vara mer restriktiv i tolkningen av artikel 346.

Anf. 59 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag ska gå in på de frågor som ledamoten ställde.

När det gäller framtiden internationellt ska jag vara tydlig: Jag tror på båda delarna. Men jag tror att vi kommer att öka den internationella delen, för detta är helt nödvändigt. Det är därför jag vill belysa vår strategiska partner Brasilien, men nu finns det andra länder som kanske ska köpa JAS och som kommer att bli strategiska.

När det gäller frågan om forskning och utveckling satsar vi på det. Nu har vi accepterat den budget som lagts fram, och detta är ett framsteg, som ledamoten sa alldeles nyss. Vad vi ville göra kan vi lämna därhän, för det är denna budget som gäller nu. Men jag ser den internationella framtiden.

När det gäller att motarbeta artikel 346 tolkar man den visserligen anorlunda, men det viktigaste är att snabbt göra en ändring av tolkningen så att vi i alla fall hänger med på det spår som Frankrike och andra länder kör utan att dömas inför domstol. Detta tror jag är jätteviktigt.

Anf. 60 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Försvarspolitik och dagens betänkande omfattar många delmoment och underrubriker. Några viktiga områden är nordiskt samarbete, forskning och utveckling, utländska strategiska samarbeten, EU-samarbete, materielförsörjning och logistik. Det finns också en gräzonsproblematik när det gäller cyberförmåga, beredskap och övningar.

Detta är mycket aktuella frågor. Som vi hörde i inledningen av denna debatt pågår just nu ett intensivt arbete under Försvarsberedningens pågående och kommande period med att ta fram förutsättningarna i nästa delrapport. I betänkandet och från utskottsmajoriteten, och egentligen i hela texten, hänvisas till den rapport som vi lämnade i december 2017 eller till att inte föregripa slutsatserna i kommande rapporter från Försvarsberedningen. Ungefär 30 yrkanden som lämnades in under motionstiden besvaras på detta sätt i protokollet och i betänkandet. Det finns anledning att fördjupa sig i de olika partiernas förslag, reflektioner och ambitioner inför de kommande åren när det handlar om svensk försvarspolitisk utveckling.

Centerpartiet har både 2015 och åren därefter varit med i Försvarsgruppens arbete i nära samarbete med de partier som ingick överenskommelsen och har kompletterat denna inriktning ytterligare vid flera tillfällen, också i budgettermer. Vi har varit bidragande till att vi har fått en förmågeutveckling och även mer resurser till försvarets verksamhet, men vi inser att utmaningarna inför kommande års arbete är stora. Vi inser också att det på många områden behöver göras en hel del satsningar, för att både ta ansvar för det beslut som i dag gäller och dimensionera en organisation som möter samtidens och framtidens säkerhetspolitiska läge. Denna debatt är därför viktig. Vi kommer att kunna hamna i områden som tangerar andra betänkanden, och så är det ofta när vi diskuterar försvarspolitik.

Fru talman! När vi tittar på omvärlden, inte minst Rysslands agerande med den flygning som skedde provocerande nära senast i förra veckan och som det rapporterades om i medierna liksom de beredskapskontroller och

ambitionsökningar som har ägt rum de senaste åren, från 2008 års försvarsreform och framåt, ser vi att deras handlingsförmåga och handlingsfrihet att försvara och agera militärt har ökat. Vi ser detta i militära termer, i beredskapskontrollerna, i övningsverksamheten och i hur beredskapen prioriteras. Denna förmågetillväxt, som sker trots sanktioner och ekonomiska begränsningar gentemot omvärlden, och det pågående kriget i Ukraina och också i Syrien som man deltar i aktivt, har oerhört viktiga perspektiv för oss i vår svenska försvarsdiskussion om framtiden och vart vi är på väg. Därför är Försvarsberedningens kommande arbete oerhört centralt.

Vi hörde en av debattörerna hänvisa till en av Försvarsberedningens senaste resor. Ja, det var en i raden av resor där vi träffar våra vänner i Europeiska unionen och också våra Natovänner och där vi får lyssna till hur de ser på verkligheten och omständigheterna. Det är viktigt att hämta in kunskap och att ha en konstant, löpande dialog om vad som behövs och krävs.

Vi kan titta på vad våra vänner och grannar – Natogrannar och EU-medlemmar – gör när det handlar om militär förmåga. Vi kan gå igenom en rad länder och se hur procentsatserna relativt bnp ser ut 2018: Estland har 2,1 procent, Lettland 2,0 procent, Litauen 2,0 procent, Danmark 1,2 procent, Norge 1,6 procent, Finland 1,4 procent, Tyskland 1,2 procent, Frankrike 1,8 procent, Storbritannien 2,1 procent, Polen 2,0 procent och Sverige 1,06 procent.

Vi behöver vidga vår försvarspolitiska diskussion och reflektion och också analysera vår situation. Många politiska representanter i denna kammarer säger att vi ska stå utanför ett Natomedlemskap. Man har också olika perspektiv på vad ett Natosamarbete i praktiken bör innehålla och innebära. Det förpliktar att de länder jag räknade upp med flera tydligt prioriterar ytterligare resurser till försvaret och den militära förmågeutvecklingen. Det förpliktar oss att svara på frågan: Vad bör Sverige budgetera utan ett Natomedlemskap?

Jag har fortfarande inte hört Socialdemokraterna leverera en ambition inför Försvarsberedningens slutrapport i maj. Hur mycket pengar avser regeringspartierna att lägga inför nästa försvarsinriktningsperiod, 2021–2025? Första året vet vi, för det beslutades här i kammaren före nyår. Men vad gäller för helheten fram till 2025? Utan ett svenskt Natomedlemskap bör siffrorna vara betydligt högre än dem jag tidigare räknade upp, utöver Sveriges nuvarande nivå.

Centerpartiet har tydligt sagt i stämmobeslut och olika debatter här i kammaren att vårt mål för Försvarsberedningens arbete inför 2021–2025 är minst det nordiska snittet i andel av bnp. Denna siffra rör sig i takt med att de nordiska länderna i övrigt ökar sina medel till försvaret. På sikt står vi bakom tvåprocentsmålet, och vi arbetar aktivt för att Sverige ska bli medlem i Nato.

De närmaste månadernas arbete är därför oerhört viktigt för hur vi landar i en så bred och konstruktiv ambition för den svenska försvarspolitiken som möjligt. Det handlar om nästa period, men det handlar också om att man ska lägga grunden inför åren därefter när så stora materiella utmaningar väntar. Man måste uppdatera befintliga system och även dimensionera mer i organisationen för att öka möjligheterna att försvara hela landet. Det kommer att handla om mycket viktiga detaljer men också om helhetsdiskussioner.

Från ett centerperspektiv ser jag fram emot detta och att bevaka det som vi har lagt fram inför denna kammardebatt. Det gäller arméns betydelse, hemvärnets betydelse, ledning och logistik, cyberförmåga, kapacitetshöjande åtgärder i närtid, så att vi på ett verkligt sätt kan se effekterna av vad en stark försvarsmakt och operativ förmåga innebär i praktiken.

Fru talman! Jag ska inte förlänga debatten ytterligare utan vill bara poängtera att vi i Centerpartiet yrkar bifall till reservation 4 i dagens betänkande.

Anf. 61 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande om försvarspolitik. Detta är ett viktigt område. Vi debatterar detta också med tanke på en allt tuffare omvärld. Vi ser att det är ett tuffare övningsmönster från Ryssland i vårt närområde. När det gäller Ukraina är det i dagarna fem år sedan som Ryssland gick in och olovligen tog över Krim. Men fortfarande, medan vi står här och diskuterar, pågår det ett krig i östra Ukraina. Sedan aggressionen inleddes har Ryssland tagit kontroll över ett territorium motsvarande ungefär 7 procent av landets yta, där uppskattningsvis 15–20 procent av befolkningen lever. Detta har gjort att 13 000 människor har dödats, nästan 25 000 har sårats och minst 1,6 miljoner har blivit internflyktingar.

Detta är Europa. Det har skapat svallvågor särskilt i våra grannländer i Baltikum, och människor känner sig hotade. Nato har gjort viktiga insatser genom att kontinuerligt ha trupper där. Det är väldigt bra.

Detta betänkande handlar om Sverige. Jag vill därför yrka bifall till reservation 3 från Kristdemokraterna, som gäller totalförsvaret och granskning av måluppfyllelse.

I motioner som behandlas i detta betänkande tar vi upp lite grann hur vi vill se att försvaret av Sverige ska stärkas. Vi har en bra försvarsmakt, men den är för liten givet de hot vi står inför. Vi i Kristdemokraterna vill stärka flygvapnet, inte minst genom att vi använder våra sidobaser så att vi kan flytta ut våra flygplan igen. Detta för att det inte ska vara så lätt att slå ut våra flygplan. Vi måste också ha personal som kan klargöra dessa flygplan. Det skulle vara en viktig del i att stärka vår försvarsförmåga.

När det gäller marinen är det viktigt att vi inte bara, som i dag, kan verka från Karlskrona. Vi måste ha baser både här i Stockholm och i Göteborg, så att vi kan agera samtidigt på båda sidorna om Sverige – både på ostkusten och på västkusten.

När det gäller armén påminner vi i motioner om att det i Förvarsberedningens beslut sas om organisationen att vi till 2020 skulle ha två fullt utrustade och samövade brigader som skulle vara stridsdugliga. Det som vi ser i dag är att vi har detta på papper. Det som vi egentligen har, och som övades under Aurora, är en brigad. Det är för lite. I nästa steg, som några talare har varit inne på, är det viktigt att vi gör dessa förstärkningar för marinen och för flygvapnet men också för armén, som jag talade om. Vi kan inte bara ha två brigader på papperet, och egentligen bara en, utan vi måste ha tre: en i Boden, en i Skövde och en i Skåne. I förlängningen bör vi också se till att ha en till brigad ovanför nedre Dalälven. Detta är viktigt att inpränta i ett land som är så stort som Sverige. Sverige är det näst största landet i Europa. Då måste vi ha en rimlig nivå på vårt försvar. Kommande generationer får gärna satsa mer. Men det som jag var inne på

är något slags basic, vad vi behöver för att på ett trovärdigt sätt kunna försvara Sverige. Därför är det så viktigt att vi kommer överens i kommande försvarsberedning om att göra dessa för oss helt nödvändiga satsningar. Det är nämligen viktigt att svenska folket kan känna att vi har en försvarsmakt som kan försvara oss.

Som jag tidigare har varit inne på måste vi också satsa på cybersäkerheten. I dag är det faktiskt otillständigt att vi har sex myndigheter som delar på ansvaret. Det ramlar mellan stolarna, vilket inte är bra. Med ministerdirektiv ska det bli ännu fler. Kristdemokraterna har under lång tid – faktiskt sedan 2013 – jobbat för att vi ska ha en cybersäkerhetsmyndighet. Det kan vara som den brittiska modellen, där man satsar på ett nationellt cybersäkerhetscenter. Mycket tyder nu på att detta är på gång, vilket är mycket glädjande. Att dela upp ansvaret på så många, som vi har det nu, blir inte bra. Det ramlar mellan stolarna. Cybersäkerheten är mycket väsentlig. Det är i dag alldeles för lätt att få Sverige på fall genom en cyberattack. Vi har sett flera cyberattacker, till exempel i Ukraina som har drabbats av flera attacker. Under kalla decemberdagar har en kvarts miljon människor i Ukraina mist strömmen. Man har pekat ut Ryssland som den som har genomfört dessa cyberattacker. Detta kan Sverige också drabbas av. Därför är det så viktigt att vi ser till att stärka cybersäkerheten. Den brittiska modellen har visat sig vara mycket framgångsrik. Där har man samlat de bästa för att se till att föra ut detta i samhället. Detta är jätteviktigt för att stärka vårt skydd mot cyberattacker, som bara ökar.

FRA påpekade för några år sedan att det genomfördes 10 000 cyberattacker av utländsk makt per månad. Sedan har man bara sagt att de har blivit fler och mer sofistikerade. Det är därför som det nu är så viktigt att vi agerar.

Men detta räcker inte. Vi behöver också bli medlem av Nato. En ledamot framförde tidigare här frågetecken kring detta och om vi var välkomna. Det som är tydligt är att Sverige är välkommet. Vi i Sverige är välkomna i Nato. Det skulle stärka förutsägbarheten och tryggheten, både för Sverige och för våra grannländer. Jag brukar säga att det är mycket bättre att förbereda sig med sina vänner än att behöva improvisera om det värsta skulle hända. I dag kan vi nämligen inte samöva på det sätt som vi skulle behöva göra. Vi är omgivna av Natomedlemmar: Norge, Danmark, Tyskland, Polen, Estland, Lettland och Litauen. Om Sverige skulle vara medlem i Nato skulle vi få en betydligt starkare förmåga. Vi är nu en partner med Nato, och det är bra. Men vi borde också bli fullvärdig medlem.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga någonting om att vi vill att det ska vara en oberoende analys av Försvarsmaktens verksamhet och förmåga, som ska redovisa bemanning, materieluppfyllnad, genomförande av utbildning, kostnader, bedömd förmåga och så vidare. Detta är någonting som Kristdemokraterna under lång tid har efterfrågat. Det är någonting som finns exempelvis i Tyskland, där man redovisar varje vapenslag. Hur ligger det till? Hur mycket används? Exempelvis kom det i tyska förbundsdagen fram att inga ubåtar var i funktion. De låg alla i docka. Och det kan man föra en offentlig diskussion om.

Självklart måste vi ha försvarshemligheter. Men vi står i begrepp att öka anslagen och få ett starkare försvar. Då är det viktigt att tala om för riksdagen och svenska folket hur vi ligger till. Det var vi också överens

om i Försvarsberedningen, i vår första rapport för ett och ett halvt år sedan. Men ingenting har hänt. Det är viktigt att det nu blir verklighet.

Anf. 62 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja att ledamoten förtydligar lite. Är det korrekt uppfattat att ledamoten har förankrat i sitt partis partistyrelse och ledning dels de 1 ½ procenten i Försvarsberedningen, dels det vidare steget upp mot 2 procent? Är detta förankrat?

Anf. 63 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag vill tacka för frågan.

Ja, Kristdemokraterna har rikstingsbeslut på att vi ska gå upp till 2 procent under en tioårsperiod. Det är också något som de flesta av våra grannländer har beslutat sig för. De flesta av våra grannländer är, som jag nyss sa, medlemmar i Nato. Där räknar man med att ungefär 14 av medlemsländerna kommer att vara uppe i 2 procent. Ledamoten Daniel Bäckström gjorde en tydlig och bra uppräknings som visade att våra grannländer är på god väg medan Sverige ligger alldeles för lågt.

Jag vill passa på att ställa några frågor till Roger Richtoff. Ser inte Sverigedemokraterna att ett Natomedlemskap skulle vara bra för Sverige? Inser ni inte att det skulle stärka tryggheten? Lever SD på något vis kvar i tron att samarbetet med Finland skulle räcka? Det är ett bra samarbete. Men tror ledamoten att det skulle vara tillräckligt avskräckande om exempelvis Ryssland skulle få för sig att göra en attack? Tror ledamoten Roger Richtoff verkligen att det räcker?

Anf. 64 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! En av KD:s närmaste vänner inom Nato skulle då bli Turkiet. Att man kan uppfatta det som en partner som man vill samarbeta med är fortfarande obegripligt för oss. Men det får naturligtvis KD själva och ledamoten stå för.

Jag har stått här många gånger och talat om hur Sverigedemokraterna ser på det här. Vi ser ett starkt svenskt försvar, genom att man går upp till 2–2 ½ procent. Vi ser en stark marin, ett starkt flygvapen och ett luftvärns-system som är värt namnet, inte det skräpet som Sverige har köpt nu. Till sammans med försvarsförbundet med Finland ser vi det som en oerhört hög tröskel och en stabiliserande faktor i Östersjön. Den uppfattningen delas av många andra.

Jag säger inte att det sas när vi var på Natohögkvarteret, men det antydde att man även väger in delar som påverkar förhållandet mellan stormakterna. Hur stor inverkan det får sas inte.

Jag tycker fortfarande att beslutet ska fattas i Sveriges riksdag och ingen annanstans, likaså i Finland. Vi ser det alltså som en tillräckligt hög tröskeleffekt.

Vi ser Nato som en vän. Men vi ser inte ryssarna som fiender. Det tror jag är en stor skillnad mellan oss, Mikael Oscarsson. Ett alliansfritt land pekar inte ut fiender till det egna landet. Hur man yttrar sig är en total missbedömning i en utrikespolitisk säkerhetsfråga.

Anf. 65 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! När vi besökte Nato förra veckan, vilket det har refererats till flera gånger, var det tydligt att man pekade på att Sverige skulle passa in i Nato. Det uttrycktes som att vi är skraddarsydda för att vara medlem.

Det beslutet ska tas i Sverige; det är riktigt. Det ska inte vara någon påtryckning från Moskva eller något sådant. Beslutet om vad som är bäst för Sverige ska tas i Sverige.

Det finns en utredning som Krister Bringéus har gjort i närtid. Där lyfts det tydligt fram att ett svenskt Natomedlemskap skulle stärka tryggheten och förutsägbarheten, både för oss och för våra grannländer. Han påpekar också att det är ganska svårt för omvärlden att förstå den svenska positionen. Vi ses nästan som medlemmar i Nato och får en del problem på grund av det. Men vi har inte skyddet. Det är det som är skillnaden. Vi omfattas inte av artikel 5.

Sverige behöver verkligen stärka sin försvarsförmåga, absolut. Vi behöver öka procentandelen av bnp. Det är viktigt. Men det räcker inte. Vi måste också bli medlem i Nato. Det är någonting som Kristdemokraterna arbetar för och hoppas få igenom så fort som möjligt.

Anf. 66 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Låt mig inleda med att berömma Mikael Oscarsson för en del av de punkter som han tog upp. Det handlar bland annat om transparensen när det gäller den försvarspolitiska diskussionen. Det blir inte möjligt som politiker att verka för ökade försvarsanslag om vi inte också gör det möjligt att redovisa hur situationen ser ut.

Redan för 200 år sedan skrev Carl af Forsell, liberal och sjöofficer, till en kamrat: Ibland är det bara vi själva som är okunniga om våra svagheter. Den här problematiken är alltså gammal, men det är bra att den adresseras.

Det är också korrekt att Sverige, sedan vi blev partner under första hälften av 1990-talet, systematiskt har anpassat våra militära förmågor – taktiskt, tekniskt, utrustningsmässigt och organisatoriskt – till Nato. Vem som helst förstår att en sådan process som pågår under så lång tid skapar beroenden. Dessvärre kan man som partner inte kräva någonting av Nato. För det krävs ett medlemskap. Då har man både rättigheter och skyldigheter. Man kan ge, och man kan kräva. Det är därför medlemskapet är oundgängligt för Sverige.

Fru talman! Alla försvarsbeslut och alla större materielanskaffningar i Sverige har alltid varit underfinansierade. Jag vill dock hävda att försvarsbeslutet 2015 utgör något av ett historiskt rekord på området. Vi är nu lite drygt halvvägs in i försvarsbeslutsperioden, och redan vid tre olika tillfällen har det varit nödvändigt att skjuta till nya medel. Sammanlagt handlar det om 15 miljarder mer än vad som prognostiserades 2015. Trots detta kunde Ekonomistyrningsverket och Statskontoret för någon månad sedan berätta att det fram till 2025 kommer att saknas ytterligare 29 miljarder när det gäller vårt materielanslag.

Fru talman! Trots dessa ansträngningar blir det inte någon leverans av det som riksdagen beställde 2015. Det blir inte två stycken fullt utrustade och samövade brigader. Som arméchefen Engelbrektson kunde förklara i Sveriges Television dagarna före jul blir det en. Det är inte tillräckligt i ett land som ändå är Europeiska unionens fjärde största till ytan.

Regeringen säger att övningsverksamheten nu lyfter. Det är klart; det är ju från väldigt låga nivåer. Det ska sägas inledningsvis. Men årsredovisningen från Försvarsmakten kom för någon vecka sedan, och den skvallrar inte om någon ökad övningsverksamhet. Den visar tvärtom på färre gångtimmar för våra örlogsfartyg, färre flygtimmar för vårt flygvapen och så vidare.

Fru talman! Liberalerna valde att hoppa av förhandlingarna inför försvarsbeslutet 2015. Skälet var att vi menade att det var helt uppenbart att de pengar som man anslog inte skulle räcka till uppgiften. Nu finns facit.

För 14 månader sedan kom Försvarsberedningen med rapporten *Motståndskraft*. I den föreslogs bland annat någonting som kallas för totalförsvarets inspektion. Detta var tänkt som en ekonomisk expertfunktion, fristående från Försvarsmakten och – för den delen – från regeringen, som under de kommande åren skulle kunna utvärdera och följa upp de satsningar som nu görs på civilt och militärt försvar.

Liberalernas uppfattning är att vi politiker måste kvalitetssäkra försvarspropositioner innan vi släpper ifrån oss dem om vi ska undvika underfinansieringar i fortsättningen. Där tror jag att totalförsvarets inspektion skulle kunna ha en väldigt viktig uppgift.

Fru talman! Peter Hultqvist har blivit försvarsministern som pratar om basplattan – han har gjort det i nästan fyra år. Men detta tal till trots saknas det uniformer, kängor, standardfordon, ammunition och tillräcklig övningsverksamhet.

Det som i stället har präglat försvaret under åren med Peter Hultqvist har varit de stora, fina beställningarna. Vi har beställt nya ubåtar, A26, och vi har nu under hösten 2018 beställt det medelräckviddiga luftvärnssystemet Patriot. Det är bland annat på grund av dessa prioriteringar som den andra brigaden inte kommer till stånd.

Sverige har gått med i Pesco och Europeiska försvarsfonden, EDF. Trots att vi har gjort detta är min uppfattning att regeringen är närmast motvillig när det kommer till samarbete med EU om försvar och säkerhet.

Fru talman! Genom att vi har gått med i dessa samarbeten kommer vi att behöva betala uppemot 1 miljard varje år. Om vi bara ska vara med i 4 av 34 samarbeten inom Pesco blir risken att vi inte får någonting tillbaka för de pengar som vi betalar.

Jag vill gärna berömma Pål Jonson för hans resonemang om artikel 346, det vill säga möjligheten att undanta projekt som anses viktiga eller väsentliga för nationell säkerhet från konkurrensupphandling.

Detta är ett hot mot svensk försvarsindustri. Det som kännetecknar Sverige är att vi är en väldigt liten köpare av försvarsmateriel men i förhållande till vår storlek kanske världens största tillverkare av försvarsmateriel. Vi har allt att vinna på att detta blir en del den europeiska inre marknaden. Det som Sverigedemokraterna ger uttryck för får närmast betraktas som en merkantilistisk hållning på detta område.

När det gäller budget tror vi i Liberalerna att vi var det första parti som på ett landsmöte beslutade om ett försvarsanslag som skulle uppgå till minst 2 procent av bnp. Det är korrekt – detta svarar mot Natos rekommendation för sina medlemsländer. För en del är detta med 2 procent av bnp ett argument mot Natomedlemskap. Men låt mig bara säga att den som är militärt alliansfri nog inte kan nöja sig med 2 procent. Den som är militärt alliansfri ger sken av att man ska klara allt på egen hand, och då talar

vi om en långt högre andel av ekonomin som måste satsas på militärt och civilt försvar.

Långt innan kammaren före jul voterade om budgeten för 2018, 2019 och 2020 var satsningen på Försvarsmakten med 18 miljarder inskriven i det första utkast till januariavtal som kom under hösten. Det må vara lite ironiskt att socialdemokrater och miljöpartister nu har lovat centerpartister och liberaler att genomföra Moderaternas och Kristdemokraternas budget. Det vittnar dock, fru talman, om någonting som i grunden är väldigt viktigt, nämligen en bred politisk enighet i denna kammare om behovet av stora medelstillskott till vår säkerhet.

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag har dragit över tiden. Jag vill yrka bifall till reservationerna 1 och 18.

Anf. 67 MATTIAS OTTOSSON (S):

Fru talman! Betänkandet heter *Försvarspolitik*. Detta är ju ett ganska brett område, och talarna före mig har tydligt bevisat att det kan röra sig om det mesta. Så kan det vara – försvarspolitik kan handla om både det ena och det andra.

Jag tänkte ta mitt avstamp i det försvarsbeslut som vi tog i juni 2015, alltså det som nu gäller för perioden 2016–2020. Detta beslut är taget utifrån de omvärldsförändringar som har skett i vårt närområde och i övriga världen.

Några talare har tidigare varit inne på Ryssland, och det är klart att Rysslands utveckling har varit av betydelse. Vi har sett hur man har uppträtt aggressivt och ockuperat områden i Georgien. Det kanske skulle ha varit den första varningsklockan, men den dåvarande regeringen reagerade inte alls på detta. Därefter har vi naturligtvis Ukraina, som är en pågående konflikt – eller ett pågående krig – i Europa och som är något mycket allvarligt. Med den utveckling vi har sett förstår jag att till exempel våra baltiska grannar känner en mycket stor oro.

Men vi har också mött en annan fiende, som kanske inte är den traditionella: Islamiska staten. Militärt sägs den vara besegrad, men jag är inte lika övertygad om att Islamiska staten fullt ut är besegrad. Jag tror att risken är stor att den kommer att fortsätta att sprida sig och att den kommer att dyka upp i andra länder. Det som är lite otäckt är att den är ett mellanting mellan en terrororganisation och något som är mer organiserat och som liknar en stat.

En av de förändringar vi har gjort är att vi har börjat bygga upp det nationella försvaret i Sverige igen. Vi kan vara efterkloka och säga att vi aldrig skulle ha avvecklat det, men det var ju det vi gjorde. Vi har börjat med den klassiska basplattan, alltså att den personliga utrustningen för den enskilde soldaten och sjömannen ska prioriteras så att man känner att man kan delta i detta arbete på ett klokt sätt.

Vi har också infört värnplikt eftersom vi har sett att vi behöver ha ett komplement till de kontraktsanställda som finns inom svensk försvarsmakt. Jag uppfattar det som att detta har tagits emot mycket väl av svenska folket.

Vi har även ökat antalet övningar. Vi har genomfört en storövning, Aurora, för första gången på många år. Den senaste var när jag själv gjorde repmöte, vilket säger lite om att tiden har runnit iväg.

Tanken med detta har varit att öka den operativa förmågan i våra krigsförband, och samtidigt har försvarsekonomi stärkts. Men jag tror att vi också ska vara medvetna om att detta är ett arbete som inte är klart; det finns mycket mer att göra på detta område. Man kan ställa sig frågan: Kommer det någonsin att bli klart? Nej, detta är någonting som vi kommer att få jobba med under ganska lång tid.

Nu arbetar vi inför nästa försvarsbeslut. Jag har förstått att Försvarsberedningen jobbar ganska intensivt. Jag har sett att ledamöterna nästan dagligen springer och jobbar med det. Slutrapporten är nu cirka två månader bort, och vi får hoppas att det går bra.

Jag tror att en fråga som man måste ställa sig i Försvarsberedningen är hur mycket mer basplatta vi ska satsa på och hur mycket mer övning det ska vara. Jag vet att det är en trång sektor när det gäller att ha ett antal officerare på plats som kan utbilda värnpliktiga och soldater.

Men jag tror också att man måste ställa detta i kontrast till framtidens konflikter. Hur kommer de att se ut? Här tycker jag att vi – även jag själv – ibland lätt fastnar i historien. När jag reser runt i landet och träffar äldre herrar och diskuterar försvarspolitik blir det mycket diskussion som kanske grundar sig på första eller andra världskriget – i skyttegravskriget, på något sätt. Vi fastnar i den typen av diskussioner.

Jag tror inte att vi får fastna där. Hur ser de moderna konflikterna ut? Ukraina kanske är ett gott exempel på hur det kommer att se ut framöver. Det är ett lågintensivt krig med en prorysk milis, alltså en blandning av soldater och kriminella eller vad man nu ska kalla dem.

Det handlar också om den stora störning av infrastruktur som sker i dessa områden. Det är ett klassiskt sätt att störa och slå ut olika typer av cyberhot. Här tror jag att till exempel Ukraina har det lättare – man kanske kan dra igång sin energiförsörjning mekaniskt. Jag är mer tveksam när det gäller hur det ser ut i Sverige; jag tror att vi är mycket mer sårbara på detta område. Det gäller elektricitet, telekommunikation och medicin. Vem ansvarar för att vi ska klara medicinleveranser och livsmedelsleveranser? Jag tror att det kan bli ett ganska så allvarligt läge.

Vi ser att störningar inträffar titt som tätt. Jag vill inte gå in på antalet. Men en sak som i alla fall berör oss som sitter i den här kammaren är den överbelastningsattack som skedde mot Valmyndigheten under valnatten, då systemet lades ned. Så, visst det pågår.

Om vi skulle bli utan elektricitet i det här landet, hur lång tid skulle det ta innan människor skulle bli utan livsmedel? Hur långt bort är plundringen av butiker? Hur långt bort är det första dödsfallet? Jag tror inte att det handlar om dygn. Jag tror tyvärr att det handlar om timmar.

Medvetenheten kring det här ökar. Men vi har mycket mer att göra, och vi har långt kvar. Jag välkomnar att statliga myndigheter och företag jobbar mycket med det här och ÖB:s besked om cybersoldater.

Jag skulle också vilja slå ett slag för forskning och utveckling på området, för det här är någonting som utvecklas intensivt hela tiden. Därför tror jag att det är ganska så viktigt.

Fru talman! Nu har jag talat mycket om konflikten i Ukraina, cybersäkerhet, tillgången till personal etcetera. Jag tror att vi också behöver ett försvar som har tillgång till avancerad högteknologisk försvarsmateriel och detta till en rimlig kostnad.

Vi ska vara stolta över den kompetens som vi har i Sverige. Vi kan utveckla avancerade, kostsamma och effektiva system, och det tror jag att det är viktigt att vi värnar om. Ett par exempel är Gripenprojektet och ubåt A21. Men som tidigare tagits upp i debatten har vi också köpt in Patriot-systemet. Vi kan ha en blandning.

Det är viktigt att vi värnar svensk försvarsindustri och kan utveckla de här projekten. Men det hindrar ju inte att svensk försvarsindustri exporterar. Det är viktigt att vi exporterar för att hålla nere kostnaderna, så att vi kan tillgodoses med den materiel som vi utvecklar här.

Det är viktigt att både lösa personalfrågor och bygga upp det svenska nationella försvaret men också att ha materiel med en hög teknisk nivå. Det är klart att Försvarsberedningen står inför en ganska stor uppgift att ta fram ett förslag. Men jag känner tillförsikt, för det är kloka personer i den gruppen.

Avslutningsvis, fru talman, skulle jag vilja beröra en annan sak, nämligen strategisk infrastruktur och strategiska fastigheter i Sverige. Vi har sett problem som har berört oss på flera sätt. Det som var aktuellt för några år sedan var hur man skulle hantera Nord Stream och svenska hamnar. I vårt grannland och den finländska skärgården utanför Åbo har man köpt upp fastigheter och gjort investeringar i hamnar och järnvägar. Det har också varit vissa bolagsköp.

Efter den utredning som har kommit är det viktigt att snabbt få beslut på plats, så att man inte lägger över den här typen av beslut på andra. Jag är själv gammal kommunstyrelseordförande, och kommunalt självstyre är bland de vackraste ord jag vet. Men just utrikespolitik är naturligtvis någonting som staten ska ta ansvar för. Det är inget ansvar som man får lägga i knät på kommunerna. Det måste hanteras snabbt. Det är viktigt för att vi ska kunna skapa ett tryggare Sverige.

Med dessa ord, fru talman, avslutar jag mitt anförande och yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 68 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Ottosson, för många viktiga delar som belystes i anförandet! Inte minst totalförsvarsfrågorna, cybersäkerhet, livsmedel och basplattan i Försvarsmaktens verksamhet nämndes – oerhört viktiga delar.

Med tanke på försvarsberedningsarbetet, som också nämndes i anförandet, och de ambitioner som finns presenterade i den första rapporten är min första fråga: Hur mycket värt är Försvarsberedningens aviserade förslag i pågående arbete? Det finns väldigt många inskrivna och presenterade utredningsförslag och uppdrag som Försvarsberedningen tillsammans och oftast i stor enighet säger är oerhört viktigt att komma vidare med för att kunna utveckla vårt totalförsvar i en tid då det säkerhetspolitiska läget försämrats. Då är det viktigt att ge en signal inför Försvarsberedningens fortsatta arbete, nu stundande ungefär två och en halv månad i slutfasen av förhandlingarna, om disposition om ytterligare uppdragsförslag och prioriteringar.

Hur ska vi se på de förslag som kommer att presenteras utifrån regeringspartiernas perspektiv i relation till den ekonomiska ramen för nästa

försvarsinriktningsperiod i sin helhet fram till 2025? Vad har Socialdemokraterna för konkret ambition och målsättning när det handlar om vilka ekonomiska resurser som kommer att tilldelas Försvarsmakten och anges i Försvarsberedningens kommande rapport?

Anf. 69 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Försvarsberedningen kom ju med en delrapport som berör den civila delen, vilket jag tycker är en väldigt bra rapport. Det är mycket klokskap och kunskap som man har fått till sig genom den. Jag tror att man ska ta till vara så mycket som möjligt av den. Sedan är det naturligtvis viktigt att vänta in hela rapporten, för svenskt totalförsvar handlar ju om en helhet. Jag tror att det är mycket viktigt att vi jobbar med att få med alla delar i det.

Det är klart att de ledamöter i Försvarsberedningen som kommer från regeringspartierna har stort mandat från regeringen och att de är kloka personer. I nästa steg ska naturligtvis rapporten beredas av regeringen som ska arbeta fram ett förslag till ett inriktningsbeslut i riksdagen. Men det är min och, tror jag, allas ambition och en tradition som vi har haft att få en så stor politisk enighet kring försvarspolitikerna som möjligt. Det tror jag att Sverige mår väl av. Det ger också en tydlig signal till våra grannländer, både våra samvettpartner och även dem som vi inte samarbetar med, att det finns en politisk enighet och stabilitet i Sverige kring detta.

Vi har nu en försvarsbudget som jag tror att i stort sett alla partier står bakom. Jag tycker att det är ganska bra att vi kunnat nå den enigheten.

Sedan gällde det ekonomin. Vi socialdemokrater har inte satt något exakt mål, men vi är ganska tydliga med att vi behöver öka de ekonomiska resurserna till försvaret. Det blir naturligtvis en diskussion om vilka behov som finns, och de ska sedan vägas mot andra behov. Men signalen är ändå tydlig att vi måste öka den ekonomiska insatsen för att kunna bygga upp svenskt försvar och totalförsvarsförmåga.

Anf. 70 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Min erfarenhet av de förhandlingar där jag har företrätt Centerpartiet både 2015 och åren därefter om kompletteringar till nuvarande inriktningsbeslut är att utgångsbudet inte har presenterats från regeringssidan och socialdemokratiskt håll, utan det har varit en förhandling vid varje tillfälle.

Inför stundande försvarsberedningsförhandling är det väldigt tydligt från regeringens sida vad som förväntas göras i Försvarsberedningens arbete och att det ska ske en förhandling om de ekonomiska förutsättningarna, med möjlighet att få en så bred förankring som möjligt. Med tanke på det vi har hört tidigare om öppenhet och att hamna rätt på slutet är det viktigt att veta vad det största regeringspartiet har för ambitioner. Än så länge har jag inte hört några siffror, inte heller i dagens debatt.

Min andra fråga handlade om den första delrapporten om motståndskraft och om totalförsvarsarbetet, som också är en väldigt viktig del i försvarsinriktningsbeslutet från 2015, och att detta ska påbörjas under den här inriktningsperioden. Det är viktigt att vi tar utgångspunkt i den och gemensamt bygger vidare på den i Försvarsberedningens första rapport. Det handlar om väldigt tydliga och viktiga verksamheter på många områden i det svenska samhället.

Frågan är hur lång tid regeringen kommer att ha på sig att bereda de olika förslagen. Oftast får man till svar att det pågår ett beredningsarbete på Regeringskansliet. Det är få av dessa konkreta förslag som har gått vidare till verkstad, vilket bekymrar mig utifrån vårt genuina arbete i Försvarsberedningen i bred konstruktiv anda med alla närvarande vid bordet.

Anf. 71 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Jag sitter inte i Försvarsberedningen, så det är svårt att svara för ledamöterna där och hur diskussionerna har gått och hur mandaten ser ut.

Hela försvarsperioden har dock präglats av att Socialdemokraterna velat få till breda uppgörelser med så många partier som möjligt, även om ekonomin. Vi har ingen annan inställning i dag än att vi behöver tillföra försvaret mer pengar och att vi vill ha så breda uppgörelser som möjligt. Vi ser gärna att nästan alla partier är med i dem.

Den här rapporten har kommit. Ja, vi bör utreda och lägga fram förslag. Vi är dock i den knepiga situationen att det har gått ett halvår utan att vi har kunnat göra något på grund av att den parlamentariska situationen har varit oklar, alltså hur regeringen ska se ut och vilka som kommer att stå bakom och stödja den. Det har givetvis gjorts att det har dragit ut på tiden.

Min uppfattning är dock att Peter Hultqvists och de andra statsrådets ambition är att skynda på arbetet så mycket som möjligt och inte utreda för länge så att det kan komma till verkstad. Men en bra utredning bör såklart finnas först. Det är också krav på att det utreds innan förslag läggs fram i riksdagen.

Anf. 72 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Jag använde en stor del av min anförandetid till att tala om underfinansiering. Det är en fråga som ständigt är uppe i den försvarspolitiska debatten. Bara för några veckor sedan hölls det ett stort seminarium under rubriken "Vart tar pengarna vägen?" som handlade om svårigheterna att bedöma kostnadsbilden på just försvarsområdet.

Jag pekade i mitt anförande på möjligheten av att en totalförsvarsinspektion skulle kunna medverka till att kvalitetssäkra ekonomin så att vi inte gör om detta en gång till. Om vi har bestämt oss för att vi under en period ska klara av en viss organisation och sedan inte klarar det blir det nämligen väldigt svårt för försvarsberedning och riksdag att bygga vidare på det militära försvaret. Jag hade varit mycket intresserad av ett svar på den frågan.

I sitt anförande antydde Mattias Ottosson att alliansregeringen borde ha vaknat redan vid kriget i Georgien 2008. Låt mig då bara påminna om att om Socialdemokraternas alternativbudgetar hade gått igenom under alliansåren hade det militära försvaret haft 5 miljarder mindre att röra sig med.

Fru talman! Varenda gång jag lyssnar på handelsminister Ann Linde betonar hon Sveriges exportberoende och hur viktigt det är att frihandeln upprätthålls i världen. Ändå säger Mattias Ottosson att vi ska värna svensk försvarsindustri. Vad är det som gör att på just detta område gäller inte de generella värderingar som Socialdemokraterna har när det gäller handel i övrigt?

Anf. 73 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Jag är i grund och botten vän av frihandel, kanske framför allt när vi talar försvarspolitik och svenskt försvar. Det är klart att relationen med andra länder och fred och frihet framför allt byggs genom frihandel och i ett nästa steg diplomatiska förbindelser samt försvar och säkerhet.

Men Allan Widmans fråga handlade nog mer om svensk försvarsindustri. Jag tycker att vi i ett totalförsvarsperspektiv ska värna svensk försvarsindustri. Där finns stor kompetens. Man har utvecklat stora projekt såsom Gripenprojektet och andra flygprojekt före det. Det är ytterst få länder i världen som har vår kompetens, och den ska vi ta till vara. Detsamma gäller kompetensen inom undervattensverksamhet. Vi har också pekat ut ledningssystem som ett sådant område. Det finns kanske fler sådana områden, och jag tycker inte att man ska vara rädd att peka ut sådant. Detta är viktigt för att kunna försörja oss i en krissituation, men det behöver givetvis kompletteras med att vi handlar med andra länder.

Jag ser dock inte konflikten. Sverige köper av svensk försvarsindustri och av andra. Att svensk försvarsindustri kan exportera och får möjlighet att göra det är också viktigt – givetvis inom det regelverk och den lagstiftning vi har på området.

Vad gäller ekonomin har ett återkommande problem varit att vi hela tiden får tillföra pengar till försvaret eftersom det inte har stämt. Därför är det viktigt att Försvarsberedningen tar till sig de rapporter som Statskontoret och Ekonomistyrningsverket har kommit med, och en läxa för oss politiker blir att lägga fram fullt ut finansierade förslag i kammaren.

Anf. 74 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Det är dock något som vi nästan aldrig har lyckats med i Sverige. Problematiken är komplex. Redan på myndighetsnivå trycker Försvarets materielverk och Försvarsmakten själv in så mycket som de över huvud taget kan i viljan att expandera, få nytt, omsätta materiel och så vidare. Sedan fortsätter detta på den politiska nivån. När vi förhandlar ska alla ha sin lilla godispåse, och så trycker man in ännu mer.

Jag menar att en totalförsvarsinspektion skulle kvalitetssäkra försvarspropositionen ur ekonomisk synpunkt innan propositionen går till riksdagen. Men jag förstår att jag inte kommer att få något svar på detta av Socialdemokraterna i dag.

Mattias Ottosson framhåller att vi måste värna våra undervattenssystem, vår stridsflygsteknik och våra sensorer. Med denna uppräkningslista är det också en avsevärd del av det svenska materielanslaget som värnas. Problemet är att om Sverige värnar sin industri kommer Frankrike, Tyskland, Storbritannien och alla andra att fortsätta att värna sin industri.

Jag förstår inte varför man inte ser möjligheterna i att överföra försvarsmaterielen till en del av EU:s inre marknad. Vi har nästan allt att vinna på det och inget att förlora.

Anf. 75 MATTIAS OTTOSSON (S) replik:

Fru talman! Det är alltid ett problem i förhandlingslägen att alla har sin lilla hjärtefråga, och vi hamnar gärna på detaljnivå. Jag tror att alla skulle må bra av att vi låg på en övergripande nivå när vi förhandlar. Då skulle det kanske inte bli lika kostnadsdrivande.

Det har kostat mer, och vi har fått tillföra pengar. Som beslutsfattare och politiker ska man givetvis ha respekt för skattebetalarnas pengar och hantera dem på ett klokt sätt. Vi ska ta till oss detta och ta med det in i arbetet. Vi behöver få prognoser och ställa krav på att de återkopplingar som sker är riktiga.

Låt mig återgå till svensk försvarsindustri. Den har många gånger samarbeten och ägande som är utländskt, vilket jag tror är viktigt. Men jag ser fortfarande inte den konflikt som Allan Widman målar upp. Att svensk försvarsmakt i stor utsträckning köper materiel från den svenska försvarsindustrin är bra. Vi ska också köpa från fler, och vi ska exportera. För mig är det en väsentlig del av det svenska totalförsvaret och den svenska försvarspolitikerna att vi värnar svensk försvarsindustri. Så enkelt är det.
(Applåder)

Anf. 76 ELISABETH FALKHAVEN (MP):

Fru talman! I dag debatterar vi, som så många tidigare har sagt, Försvarsutskottets betänkande *Försvarspolitik*. Betänkandet innefattar de motioner som inkom under motionstiden i höstas och beskrivningar av hur dessa möter de överenskommelser vi har i Sveriges riksdag i dag om försvarspolitik samt de utredningar som är tillsatta och nu genomförs i väntan på Försvarsberedningens slutrapport, som kommer att utgöra ett viktigt underlag för utformningen av nästa försvarspolitiska inriktningsproposition.

Till grund för nuvarande inriktning och organisation ligger, som alla vet, riksdagens beslut från 2015 om *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*. I beslutet fastställdes målen för det militära och det civila försvaret samt inriktning för krigsförband i försvarsmaksorganisationen 2016.

Utskottet anförde då att det enskilt viktigaste under perioden var att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret. Vi har inte nått fram, men det är dit vi är på väg.

I december 2017 presenterades, som vi tidigare hört i dag, Försvarsberedningens delrapport *Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025*.

Försvarsberedningens slutrapport med en samlad bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen och dess konsekvenser för svensk försvars- och säkerhetspolitik ska redovisas maj 2019 och ligga till grund för en ny inriktningsproposition för vår gemensamma försvarspolitik.

Försvarsberedningen har, som jag har förstått, arbetat intensivt under ett par års tid med detta viktiga uppdrag. Man går på djupet i frågorna. Flera av er som sitter här i dag är med i beredningen och vet att allt är framtaget i en gemensam process mellan riksdagens partier. Jag ser med stort intresse fram emot att ta del av detta arbete för att sedan tillsammans med övriga partier i Sveriges riksdag fatta kloka, långsiktiga beslut om Sveriges framtida försvarspolitiska inriktning.

Myndigheter och verksamheter generellt och försvaret speciellt, med sina stora investeringskostnader, behöver långsiktiga spelregler. I en föränderlig värld med en teknikutveckling som aldrig tidigare skådats behöver vi fast mark under fötterna innan vi fattar långsiktigt viktiga beslut. Som jag ser det ger oss Försvarsberedningens arbete detta.

I Sverige har vi under lång tid arbetat för och lyckats med att skapa en stabilitet kring de så viktiga försvarsfrågorna. Mitt hopp och min övertygelse står till att vi fortsätter så.

Som en grund att stå på ska Försvarsberedningen ge oss en bild av vilka eventuella konsekvenser förmågeutvecklingen i omvärlden får för Försvarsmaktens krigsorganisation. Förslagen ska belysa krigsorganisationen och den militära förmågan såväl i det nationella försvarsperspektivet som för möjligheterna att bidra i internationella fredsfrämjande insatser.

Delrapporten *Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025* var välkommen och mottogs med stort intresse när den kom. Det moderna totalförsvarskonceptet med ett förnyat engagemang för det civila försvaret är välkommet.

Jag besökte häromdagen SOS Alarm och fick där ta del av mycket intressant information om hur man samverkar i kris men också hur nödvändigt det är att återkommande öva tillsammans för att man ska kunna samverka smidigt. Man behöver ha förtroende för varandra i händelse av kris, och det formar man under övning och träning tillsammans.

Fru talman! En för framtiden avgörande faktor vad gäller säkerhet och trygghet är i hur stor utsträckning vi får ned våra koldioxidutsläpp. Vi behöver bli mycket bättre på att förebygga klimatförändringarna och att sänka våra koldioxidutsläpp så att vi håller oss under 1,5-gradersmålet.

Det kommer att bli nog jobbigt att hantera de förändringar som uppstår i och med det. Klimatförändringarna kommer att orsaka än mer konflikter i världen och fler väderrelaterade krissituationer, och vi går nu mot en tre graders uppvärmning av vårt hem, vår planet. Det kommer vi inte att kunna hantera. Vi behöver omgående och kraftigt minska koldioxidutsläppen och samtidigt arbeta mer med anpassningar av samhället för att bättre klara kommande översvämningar, bränder, stormar och torka. Till följd av klimatförändringarna kommer vi att drabbas oftare och av mer extremt väder.

Den gångna sommarens bränder visar på hur viktigt ett väl fungerande civilförsvaret är. Här har vårt totalförsvaret ett stort och viktigt arbete att fortsätta utveckla. Vi behöver stötta dem i det arbetet, bland annat genom att minska koldioxidutsläppen, så att det är möjligt för dessa hjältar att hantera framtidens krissituationer.

År 2020 planeras ju den stora totalförsvarsövningen, TFÖ 2020, som kommer att ge oss än mer kunskap om hur det står till med totalförsvaret i dag. Övningen, som fokuserar på hur civilförsvaret och Försvarsmakten kan samverka, kommer inte att ge oss all kunskap som krävs för att veta hur vi klarar extrema väderhändelser eller cyberangrepp på vår infrastruktur eller hur vi försvarar oss mot fake news och andra hot mot vår demokrati, men den kommer att vara en viktig del.

Målen för vårt säkerhetsarbete – att värna befolkningens liv och hälsa, att värna samhällets funktionalitet och att värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter – tror och hoppas jag innerligt att vi alla delar. Jag hoppas också att vi, när vi tagit del av Försvarsberedningens slutrapport, ska komma överens om hur vi ska göra just det som står i våra mål för att det helt enkelt är den bästa vägen framåt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 77 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag har en standardfråga. I Försvarsberedningen talar vi om 1,5 procent av bnp till år 2025. Nu ingår ju ni där tillsammans med Socialdemokraterna, som har svarat på frågan på ett bra sätt. Delar ni deras uppfattning som har uttryckts här? Stöder ditt parti detta med 1,5 procent? Är detta förankrat i ditt parti?

Anf. 78 ELISABETH FALKHAVEN (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Roger Richtoff!

Vi talar, vad jag har hört, inte procent i vårt parti. Vi tänker såhär: Varför talar man om procent av bnp inom just detta område? Bör man inte diskutera hur mycket det kostar att försvara oss?

Jag kan alltså svara nej på frågan.

Anf. 79 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Vi kopplar pengarna till antalet krigsförband. Det finns alltså en koppling mellan de 1,5 procenten och vad vi får för pengarna. Vi får ett antal uppräknade förstärkningar av krigsförbanden. Det finns alltså en koppling däremellan.

Anledningen till att jag ställde frågan är att man kan backa tillbaka några år och se hur det såg ut då, innan Liberalerna kom in i Genomförandegruppen och raserade systemet och försvaret. Då fanns inte de naturliga kopplingar som man nu angriper Socialdemokraterna för. Det kan man visserligen göra på grund av många saker, men detta blir lite väl magstarkt.

Jag hade hoppats på en förändring hos er om att ni verkligen tar Försvarsberedningen på allvar. Vilka krigsförband vill vi ha? Den förmågan är beskriven av dem. För detta finns en pengapott, därav min fråga om det här är förankrat. Men det är okej.

Anf. 80 ELISABETH FALKHAVEN (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Roger Richtoff!

Vi stöder som sagt en utveckling av totalförsvaret. Det gör vi absolut, eftersom vi vet att det behövs. Vi vill inrikta mest medel på civilförsvaret, då vi ser att klimatförändringarna är ett betydligt större hot än ryssarna.

Däremot kommer vi inte att tala om några procent. Vi är i alla fall inte beredda att göra det här i dag.

Anf. 81 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! Mitt avstamp i denna debatt om försvar och totalförsvaret blir Gotland, vilket kanske inte är så förvånande.

Gotland är väldigt lämpligt att ta som exempel eftersom det fungerar som ett Minisverige. Vi har vårt öläge naturligt, men i en krigssituation skulle även Sverige få ett öläge, en avgränsning, vilket gör att Gotlands exempel verkligen blir relevant för övriga Sverige.

Vi har lärt oss några saker under de senaste åren. Dem tänkte jag dela med mig av.

Först och främst vill jag säga att vi på Gotland är väldigt glada över att få en återetablering av den militära förmågan. Det är utmärkt, och det höjer givetvis tröskeln för angrepp. Men det ökar också den egna förmågan till försvar och totalförsvaret på Gotland. Jag hoppas verkligen att kommande

försvarsberedning landar i att vi ska bygga vidare på utökningen på Gotland.

Centerpartiets grundlinje är att vi ska ha en god vardagsberedskap, för det leder till en bättre krisberedskap. Det är det som är vår huvudpoäng.

Gotland har blivit utsett till pilotlän för totalförsvaret. Detta är något som länsstyrelsen driver väldigt framgångsrikt på Gotland. Man är inte mer än halvvägs i det jobbet, men några slutsatser kan dras så här långt. Det vi kan se är att vi har börjat bygga upp en betydligt bättre samverkan mellan olika aktörer. Bättre samverkan är verkligen grunden i allting. En annan slutsats är att man blir väldigt beroende av privata aktörer. I dag är mycket av samhällsservicen utlagd på privata aktörer. De flesta teleoperatörer, transportörer och grossister är faktiskt helt privatdrivna.

Någonting som också blir väldigt tydligt på Gotland är vårt beroende av kommunikationer. När färjan inte går – och det kan mycket väl bli precis samma sak för Sverige i en krigs- eller krissituation – är livsmedelsbutiken tom på tre till fem dagar i större delen. En utredning visar att gotlänningarna inte kommer att svälta ihjäl, då vi har egen livsmedelsproduktion. Men vi kommer att få en helt annan typ av livsmedelsförsörjning jämfört med vad vi är vana vid. Vad gäller drivmedelsförsörjningen hade vi tidigare ett system med lagerhållning, vilket nu är avvecklat. Brist på drivmedel kommer att bli en av de största effekterna rätt så fort.

Fru talman! En av de stora lärdomarna är de elavbrott vi har haft. I går när jag var i Gamla stan kände jag mig nästan som gotlänning, för då var det brist på el i en och en halv timme. I fjol hade vi 13 totalavbrott på Gotland. Gotlänningarna lär sig att leva utan ström. Det är inte bra. Vi har haft det så halvdygnsvis ibland. Det gör att man också måste ha en tydlig och stärkt infrastruktur, till exempel en tredje elkabel till Gotland. Man kan inte förlita sig bara på de två investeringarna från 80-talet.

Den stora effekten och lärdomen av elavbrotten är dock en annan, nämligen att kommunikationerna stannar av. Alla förstår att man inte kan kommunicera via datorer om man inte har ström, eftersom de är beroende av el. Men även mobiltelefonerna stannar. Den mobila kommunikationen och mobilnäten stannar i praktiken oftast av inom mindre än en halvtimme, och nästan all kommunikation bygger i dag på mobiltelefoner. Samtidigt har vi kopplat ned och avvecklat kopparnäten. Det innebär att vi har väldigt lite kommunikationsmöjligheter, vilket även har påverkat trygghetslarmen och säkerhetslarmen.

Jag ska avsluta med två andra små detaljer som är högst väsentliga. Vi pratar om ett bemannat flygledartorn på Gotland. Det vill andra statliga myndigheter förlägga till fastlandet. Hur fungerar det, tror ni, om man inte har kommunikationsmöjligheter? Nu börjar en diskussion komma om att köra öns reservelkraft, som vi har väldigt bra uppbyggd på Gotland. Men hur tror ni att det skulle fungera att styra den och driva den från fastlandet om ön blir avskärmad?

Till sist vill jag säga att jag har stor respekt för att det är väldigt svårt att föreställa sig vad som händer om man inte har upplevt det själv. Därför tycker jag att man verkligen ska ta till vara Gotlands exempel. Vi har upplevt allt som händer när man inte har strömförsörjning och kommunikation. Därför är det bra att lyssna vidare på vad Gotland har gjort.

(Applåder)

Anf. 82 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Jag hade inte planerat detta anförande, men jag vill bemöta något som sas av en av ledamöterna, nämligen Allan Widman, som inte är kvar i kammaren. Han pratade om merkantilism och så vidare. Vi sverigedemokrater skulle enligt Allan Widman, som jag uppfattade det, vara för införande av tullar och ha ett synsätt som var vanligt på 1800-talet, att den enes vinst är den andres förlust. Det här är ju rent trams. Jag vill bemöta det, och det är därför jag står här i talarstolen igen. Vi är för frihandel. Att en ledamot kommer med den här typen av påhopp och sedan lämnar lokalen reagerar jag lite grann på, fru talman.

Jag stöder helt talarna från Socialdemokraterna vad gäller att vi ska satsa på svensk försvarsindustri. Det innebär inte att vi inte ska bedriva handel med andra försvarsindustrier. Men genom att satsa på svensk försvarsindustri bibehåller vi den stora kompetens som finns på många områden. Det kommer i sin tur att innebära att vi med den gedigna kompetens vi har på olika områden kan vara med på ett helt annat sätt inom ramen för försvarssamarbetet i EU och utveckla detta. Problemet är i synnerhet Frankrike, som gynnar sin egen försvarsindustri, lägger alla beställningar där och definitivt är motståndare till Sveriges uppfattning, som drivs av försvarsministern, nämligen att vi även måste ha tredjelandsperspektivet. Vår industri är uppbyggd på detta sätt – på ett helt annat sätt än i Frankrike. Detta driver försvarsministern, som jag uppfattar det, på ett mycket förtjänstfullt sätt.

I detta anförande instämde Mats Nordberg (SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 15 Apoteks- och läkemedelsfrågor

Apoteks- och
läkemedelsfrågor

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU7
Apoteks- och läkemedelsfrågor
föredrogs.

Anf. 83 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! Vi moderater står självklart bakom våra reservationer, och jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 10. Jag kommer lite senare i mitt anförande att beröra båda dessa reservationer.

Det gläder mig att ett enigt socialutskott föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör överväga att tidigarelägga tidpunkten för när bestämmelserna i lagen om en nationell läkemedelslista ska träda i kraft. För mig är den största vinsten med en nationell läkemedelslista att den ska kunna kopplas ihop med journalsystemen och på så sätt bidra till en ökad patientsäkerhet.

För ett par veckor sedan hade jag förmånen att besöka Sci Life Lab på Karolinska institutet. Det var ett ytterst givande och intressant besök. Att inom en snar framtid kunna skraddarsy behandlingen för många diagnoser var överkligt för ett tiotal år sedan. Efter att jag arbetat med vårdfrågor i hela mitt yrkesverksamma liv som förtroendevald, sjuksköterska och chef

gläder det mig att det under detta besök ett antal gånger påpekades att det viktigaste är att kunna ställa rätt diagnos. Om du inte har rätt diagnos, hur ska du då kunna få korrekt behandling?

Vad gäller att få vård i tid ser det olika ut i landet. Det kan bero på var i landet man bor. Bara den senaste veckan har det varit stora rubriker på löpsedlarna om cancerpatienter som står i kö och inte får sin vård i tid. Detta är oacceptabelt och debatteras som sig bör flitigt. Vad som diskuteras mindre men som bör få lika stort utrymme är att även tillgången till läkemedel tyvärr skiljer sig åt i landet, och här finns inga köer att följa. Detta är inget nytt fenomen.

Fru talman! Låt mig berätta om en händelse några år tillbaka. En anhörig har förskrivits biologiska läkemedel för sin psoriasisartrit av sin reumatolog i Halland. Detta är något som har förskrivits under lång tid i min hemregion, Halland. Denna typ av läkemedel är en injektion, en spruta, som patienten själv administrerar, det vill säga ger sig själv, i regel varannan vecka. Dessa sprutor var slut, och min anhörige åkte till apoteket för att hämta ut nya. Min anhörige, som arbetar i grannlandet, åkte till ett apotek i närheten av sitt arbete. När han kom till apoteket fanns det inga sprutor där. Till svar fick han att denna läkemedelsbehandling inte förskrevs i grannlandet. För mig är detta en ojämlig läkemedelsbehandling. En spruta är visserligen dyr – den kostar flera tusen kronor. Men med denna läkemedelsbehandling kunde min anhörige fortsätta arbeta heltid och inte vara beroende av slutenvården.

Det finns även en annan aspekt på detta exempel, kopplat till reservation 4. Denna injektion måste förvaras kallt, oftast i kylskåp, och det är ännu inte fri returrätt för läkemedel som är kylvaror. Jag har full förståelse för att apoteken inte kan tillhandahålla dyra läkemedel som de ej har möjlighet att returnera, men återigen blir det patienten som drabbas genom att läkemedlet inte finns tillgängligt.

Denna händelse har som sagt några år på nacken, men verkligheten visar fortfarande på att så är det för många patienter. Det beror fortfarande på var du bor om du får behandling i tid eller om läkemedlet finns i lager eller i värsta fall inte ens förskrivs i länet där du bor. Det är ojämnt och oacceptabelt.

Fru talman! Som tidigare påpekats är det viktigaste att få rätt diagnos för att få korrekt läkemedelsbehandling. Detta är givetvis till största delen viktigast för patienten men även för vår miljö. Att utsätta sin kropp för läkemedel som skadar vår miljö och inte har någon verkan på tillståndet är både osmart och oansvarigt.

I dagens samhälle är de flesta upplysta och läser noga innehållsförteckningen på matprodukter. Med miljömärkning på våra läkemedelsförpackningar för läkemedel som bevisat har en negativ miljöpåverkan tror jag att medvetenheten om risken att försämra miljön blir större. Merparten av våra överblivna läkemedel återlämnas till apoteket, och det är bra. Resten hamnar huvudsakligen i hushållssoporna, och en mindre del spolas ned i toalettstolen och handfatet.

Men den största källan till läkemedel och läkemedelsrester i miljön är faktiskt vi själva då substanser som bryts ned i kroppen hamnar i avloppet. Återigen: Med rätt diagnos och således korrekt läkemedelsbehandling och mer medvetenhet om innehållet blir det inte bara bäst för våra patienter utan vi bidrar även till en bättre miljö.

Avslutningsvis görs det fantastiska framsteg inom läkemedel och inte minst i Sverige, och det ska vi vara stolta över. Många diagnoser och tillstånd kan vi numera hantera och bota, och det är glädjande. Men även det vardagliga som diskuteras hemma vid köksbordet måste fungera. Jag läste senast i helgen i Göteborgs-Posten om att Alvedon suppositorium som ges till barn var slut inte bara på apoteken i Göteborg utan vad jag förstod i hela landet.

När det gäller detta vardagsnära måste vi se till att vi har system som fungerar. För oss moderater får din bostadsort inte avgöra om du får tillgång till läkemedelsbehandlingar eller om läkemedlet finns i lager eller i värsta fall inte ens förskrivs i ditt län.

Jag tänker, fru talman, att Sverige kan bättre.
(Applåder)

Anf. 84 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Allt fler barn och unga vuxna i vårt land lider av oro, ångest, depression och sömnsvårigheter. Den här utvecklingen är minst sagt oroväckande. Det är en utveckling som kommer att leda till allvarliga konsekvenser för våra unga där politiska beslut och den politiska viljan att agera kommer att vara avgörande för deras framtid. Vi kan redan nu se konsekvenserna av tidiga psykiska besvär där unga som behandlats för ångest och depression inom den specialiserade vården har ökad risk för långdragna sjukdomsförlopp, ohälsa och en försämrad funktionsförmåga.

Fru talman! I förra veckan publicerade Läkemedelsverket sin rapport gällande kartläggning av Melatoninanvändning hos barn och ungdomar. Rapporten visar att det har skett en ökad förskrivning av läkemedlet, som är ett sömnmedel. Rapporten visade även att en majoritet av de barn och unga som behandlas med Melatonin även har en samtidig förskrivning med andra psykofarmaka.

I takt med att den psykiska ohälsan växer hos den yngre generationen i befolkningen kan vi i allmänhet se en ökad förskrivning av psykofarmaka. Särskilt alarmerande är den ökade förskrivningen av bensodiazepiner, som främst används vid behandling av ångestproblematik och sömnsvårigheter.

Att behandla patienter under 18 år med bensodiazepiner, alltså narkotikaklassade läkemedel, strider mot befintliga rekommendationer. Rekommendationerna grundar sig bland annat i den beroenderisk som föreligger och de allvarliga biverkningar som läkemedlet kan resultera i. Trots detta sker en ökning.

I en studie som Karolinska institutet tagit fram kan vi se att en stor andel unga har fått den här typen av narkotikaklassade preparat utskrivna under en längre tid, vilket alltså bryter mot våra nationella riktlinjer. Studien påvisar också att 65 procent av förekomna förskrivningar hos den studerade gruppen har skett inom primärvård och av andra vårdgivare som inte har specialistkompetens inom psykiatri.

Förskrivning av den här typen av preparat kräver specialiserad kunskap och förståelse för risker och långsiktiga effekter. En kultur där patienter möts av bristfällig kompetens riskerar därför att äventyra patientsäkerheten.

Vikten av uppföljning och adekvat behandling som understöds av terapi är helt avgörande för behandlingens utgång. Därför kan vi inte heller

bortse från betydelsen av rätt kompetens och klinisk erfarenhet vid bedömning och behandling av patienter som lider av psykisk ohälsa.

Det är även påvisat att det finns en ökad risk för självmordstankar hos barn och unga under de första veckorna vid behandling med antidepressiva läkemedel. Det är ytterligare en otroligt viktig anledning till att farmakologisk behandling ska ske under övervakning och med systematisk uppföljning.

Att låta psykofarmaka som enskild behandlingsmetod vara praxis inom svensk hälso- och sjukvård är inte hållbart. Förskrivning av den här typen av läkemedel utan kompletterande behandling och seriös uppföljning måste ifrågasättas. Vården bör därför kvalitetsgranskas när det gäller just förskrivning av psykofarmaka i relation till behandling och uppföljning.

Vi måste rikta fokus på rätt resultat, och det är återhämtning från psykisk ohälsa. Det kräver i sin tur en fullständig vård som är individuellt anpassad. Vi måste likaså inse vikten av preventiva insatser och värdera det arbetet betydligt högre.

Fru talman! Små barn ska inte behöva ta starka läkemedel för att kunna sova. Unga vuxna ska inte behöva ta ångestdämpande preparat för att klara sin vardag. Befintliga riktlinjer och rekommendationer har bevisligen inte en önskvärd effekt då vi återkommande får ta del av besked om allvarliga brister när det gäller att följa dem.

Den ökade förskrivningen av psykofarmaka måste problematiseras. Vi behöver säkra följsamheten till rekommendationer och nationella riktlinjer och också verka för att dessa efterlevs. Med anledning av detta efterfrågar Sverigedemokraterna en tydlig strategi för att hantera ökad läkemedelsanvändning när det gäller barn och ungdomar som lider av psykisk ohälsa.

Vi menar att det uttalade målet ska vara en minskad läkemedelsförskrivning och en behandlingspraxis där långsiktig behandling med fokus på bättre psykisk hälsa och återhämtning från psykisk ohälsa ska standardiseras och kvalitetssäkras inom svensk hälso- och sjukvård.

Vi i Sverigedemokraterna står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservationerna nr 5 och 12. (Applåder)

I detta anförande instämde Sara Seppälä (SD).

Anf. 85 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Att få debattera och diskutera läkemedelsfrågor är kanske något av det mest spännande inom det område som socialutskottet har att ta ansvar för. Här sker mycket stora framsteg.

Om vi bara tittar under de senaste fem åren kan vi se hur en sjukdom som hepatit C, inflammation av levern, som tidigare var en kronisk sjukdom som inte sällan ledde till leversvikt och kanske död, i dag kan behandlas. Uppåt 90 procent av de drabbade kan bli helt friska.

Ett annat område är malignt melanom. Det är ett av de mest fruktade cancertillstånd som vi haft. Det var tidigare egentligen liktydigt med en dödsdom om det inte kunde opereras i tid. I dag har vi tack vare framgångsrika läkemedel en möjlighet att även där behandla och kanske till och med bota.

Detta är enormt glädjande framsteg som betyder oerhört mycket för de människor som har drabbats av dessa svåra sjukdomar. Problemet som vi har i Sverige är att när de stora framstegen kommer når de inte alla. Vi har inte en jämlik vård.

Här finns det väldigt mycket att göra. Vi har fått ett NT-råd för nya terapier som ska vara den nationella nivån där man fattar beslut om vilka som ska ha tillgång till den här typen av behandling.

Där måste man skärpa instrumenten ytterligare. Det måste vara så att vi på nationell nivå snabbt kan fatta beslut när det kommer ett nytt läkemedel om det är något som ska användas. Dessutom, fru talman, måste vi kunna följa upp och se till att det verkligen används från Kiruna i norr till Ystad i söder.

Det behövs uppföljning och tydliga direktiv men också att vi kan ha förslag och tankar om hur en finansiering ska ske. Inte sällan är de nya läkemedlen väldigt dyra. Där har Läkemedelsutredningen under ledning av Toivo Heinsoo bara för drygt en månad sedan kommit med ett väldigt intressant förslag. Det innebär att kostnaderna för nya terapier under en övergångstid ska tas av staten medan landsting, regioner och sjukvårdshuvudmännen får ta kostnaderna för övriga. Det innebär också att man på så sätt skulle kunna få en större jämlikhet i vården i Sverige, där det inte skulle vara som vissa i dag misstänker: att fattiga landsting inte har råd med de nya, dyra terapierna.

Här händer det mycket, och det är ett oerhört spännande område. Men det är ett svård med två eggar. Den andra sidan är alla de människor som drabbas av sjukdom och kanske död på grund av felaktig läkemedelsbehandling. Man räknar med att uppåt 3 000 människor varje år dör i Sverige på grund av felaktig läkemedelsbehandling. När det gäller akutmottagningar och de inläggningar som sker på våra överbelastade akutsjukhus är det mellan 6 och 16 procent som direkt är orsakade av felaktig läkemedelsbehandling. Även här finns det mycket att göra.

Den värst drabbade gruppen är de mest sjuka äldre. Inte sällan används läkemedel som över huvud taget inte är utprovade för denna grupp, och man ger fortfarande inte äldre med fler än fem läkemedel rätt till regelbundna läkemedelsgenomgångar. Det har visat sig vara ett verksamt instrument som kan reducera risken för felaktig läkemedelsbehandling av äldre på ett högst avsevärt sätt. Det finns en lagstiftning, men den följs inte. Här finns väldigt mycket mer att göra.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 6, som adresserar problemet med de äldre och läkemedelsbehandling och den stora skada som den kan orsaka.

Vi har några riktigt stora problem framför oss på detta område. Ett av dem är något som denna kammare orsakade när vi för drygt ett år sedan fattade beslut om att skärpa kraven på farmaceutisk kompetens på apoteken. En majoritet av kammaren sa att man skulle göra så. Det här går direkt på tvärs mot utvecklingen inom hälso- och sjukvården i övrigt. Vi försöker få bort revir, och vi försöker se till att man kan bedöma individens kompetens på plats för att se vem som ska göra vad inom sjukvården. Men just apoteken pekar vi ut och säger att det där måste till en farmaceutisk kompetens för att göra än det ena, än det andra.

Lagstiftningen träder i kraft först 2020, och det stora hotet är att vi redan i dag har en stor brist på farmaceuter. Sedan kommer den här lagstiftningen ovanpå detta, vilket kommer att innebära att det blir ett akut problem i och med att det kommer att saknas farmaceuter. Jag ser framför mig att om man inte vidtar åtgärder – och då handlar det inte om att snabbt utbilda farmaceuter, för det är en lång utbildning – kommer det att få konsekvensen att ett antal apotek måste stänga. Detta kommer att ske på grund av ett beslut fattat här i riksdagens kammare som fem partier stod bakom. Jag känner stor oro inför detta, för det kommer att göra att vi får en mer ojämlig läkemedelsförmedling i landet via apoteken.

Jag ska säga ytterligare några ord om det som har lett till tillkännagivandet i utskottets betänkande. Det handlar om den nationella läkemedelslistan. Första gången en sådan diskuterades, debatterades och faktiskt beslutades om var för mer än tio år sedan. Då drogs arbetet igång av alliansregeringen för att få till stånd vad man då kallade för en nationell ordinationsdatabas. Sedan har detta stött på hinder gång på gång, men nu är vi snart framme. Vi har fattat beslut om en lagstiftning som möjliggör en nationell läkemedelslista, och vi kan ha den på plats om bara några år.

I utskottsbetänkandet säger vi att detta bör ske skyndsamt, och jag kan hålla med om det. Men i valet mellan patientsäkerhet och att implementera och lansera en nationell läkemedelslista som inte är klar och som, framför allt, sjukvårdshuvudmännen och klinikerna inte är beredda att ta emot är patientsäkerheten det viktigaste. Om vi har väntat sedan 2008 på att få den nationella läkemedelslistan kan jag tänka mig att vänta ytterligare någon månad i stället för att få ett haveri vad gäller läkemedelsförskrivningen. Det skulle få mycket stora konsekvenser. Säkerheten kommer först, och sedan gäller det förstås att så snabbt som möjligt se till att få den nationella läkemedelslistan på plats.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 6, och jag står bakom också övriga C-reservationer utan att yrka bifall till dem.

Anf. 86 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Kommer ni ihåg när man inte kunde köpa nässprej eller huvudvärkstabletter på kvällen eller under helgen eftersom stadens enda apotek hade stängt? Det är svårt att tänka sig i dag, men så var det i Sverige till för tio år sedan. Kristdemokraternas recept för att förbättra tillgängligheten till apotek och receptfria läkemedel var omreglering av apoteksmarknaden, som genomfördes av alliansregeringen 2009.

I dag går det att köpa receptfria läkemedel i dagligvaruhandeln, och samtidigt har antalet fysiska och internetbaserade apotek ökat. Det har gjort att tillgängligheten har förbättrats. Varje dag besöker drygt 330 000 personer något apotek i Sverige. Totalt hade apoteken drygt 120 miljoner kundbesök 2017. Apotekspersonalen träffar därmed patienter från hälso- och sjukvården oftare än vad vårdpersonalen gör.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser att det är hög tid för nästa apoteksreform. Apoteken och deras högutbildade personal är en viktig men underutnyttjad resurs i kedjan inom hälso- och sjukvården. För att förstärka vården och korta vårdköerna anser vi att apoteken, som har god tillgänglighet, generösa öppettider och högskoleutbildad personal, bör få en utökad roll i vårdkedjan. Vi vill därför ge farmaceuter möjlighet att ge

nomföra strukturerade läkemedelssamtal även med personer som är nyinsjuknade i kroniska sjukdomar. Vi vill låta apoteken ta del av provsvar från sjukvården som är relevanta för läkemedelsbehandlingen. Men vi vill även ge dem utökad möjlighet att utföra enklare laboratorieverksamhet som allergitester, blodsockerkontroll och blodtrycksmätningar etcetera. Självklart ska då samma kvalitetskrav på utförande och tolkning som inom hälso- och sjukvården gälla.

Vi skulle också vilja se en ny kategori av läkemedel, ett så kallat farmaceutsortiment. Utvalda läkemedel som i dag är receptbelagda skulle bli receptfria under förutsättning att de säljs bakom disk på apotek och tillsammans med rådgivning av farmaceut. Farmaceutsortimentet skulle exempelvis kunna innehålla salvor vid ögoninflammation och eksem, potensläkemedel och läkemedel med högre styrkor som i dag är receptfria endast i lägre styrkor. Även läkemedel med en negativ miljöpåverkan kan tänkas ingå i farmaceutsortimentet för att öka kunskapen om dessa.

Vi vill också utreda fördelarna med farmaceutföreskrivning. Farmaceutföreskrivning innebär att farmaceuter under strikta former och efter särskild utbildning kan förlänga vissa recept. Exempel på läkemedel som kan ingå är p-piller, insulin och läkemedel mot högt blodtryck. Detta är ett system som är på väg att införas i Danmark, och vi anser att fördelarna bör utredas även i Sverige. Genom att på detta sätt förstärka apotekens roll i vårdkedjan avlastas hälso- och sjukvården, vilket medför att de långa vårdköerna kan minska.

Fru talman! Samtidigt som det är viktigt att utveckla apotekens roll i hälso- och sjukvården är det viktigt att värna apotekens villkor för att driva en hållbar verksamhet. Inte minst för de mindre apoteken och för apoteken i glesbygden är det därför viktigt att även läkemedel som kräver kyl- och frysförvaring omfattas av returrätten. Eftersom detta tillkännagavs till regeringen redan förra året är det nu hög tid att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med ett förslag på hur det här ska säkras.

Från den 1 juli 2020 kommer enbart farmaceuter att få utföra de flesta stegen i expedieringen av receptläkemedel. Vi kristdemokrater är kritiska till denna detaljstyrning eftersom vi anser att det inte kommer att medföra någon kvalitetshöjning. Redan det nuvarande regelverket vid receptexpediering, där vissa delar ju delegeras till utbildade apotekstekniker, säkerställer att kompetens och erfarenhet används rätt. Redan i dag råder det dessutom brist på farmaceuter. Vi kommer därför att följa regeringens arbete för att säkerställa att den nya lagen inte får negativa konsekvenser för kompetensförsörjning och tillgänglighet.

Fru talman! I dag är chansen att överleva en svår diagnos beroende av var i landet man bor. En anledning till detta är att varje landsting eller region, som det kan heta i dag, avgör om patienter i deras del av landet ska få tillgång till de mest effektiva läkemedlen eller inte. För oss kristdemokrater är det en självklarhet att din bostadsort inte ska vara avgörande för om du får den bästa vården eller inte. Vi vill därför avskaffa de 21 regionerna och låta staten ta över huvudansvaret för hälso- och sjukvården.

I väntan på en sådan omorganisation krävs dock ett ökat nationellt ansvar för ökad och mer likvärdig tillgång till vård och läkemedel. Vi kristdemokrater anser därför att det bör utformas en nationell rekommendation baserad på etiska avvägningar för att vägleda dagens 21 huvudmän under

deras prioriteringsarbete när det gäller relationen mellan kostnaden för till exempel säräkemedel och patientnyttan kopplad till behandlingen.

En nationell läkemedelslista är ett annat viktigt led för att uppnå bättre säkerhet och trygghet för patienten i läkemedelshanteringen. Genom en nationell läkemedelslista kan den som ordinerar läkemedel få direktåtkomst till fullständiga uppgifter om patientens ordinerade och uthämtade läkemedel. Det ökar självklart patientsäkerheten jämfört med dagens system, där det inte är ovanligt att en läkare inte kan få tillgång till ibland livsavgörande information eftersom tidigare vårdinsatser gjorts i en annan region.

Initiativet till en nationell läkemedelslista togs av Kristdemokraterna under alliansregeringen. Arbetet med lagförslaget har dock tagit alltför lång tid, och införandet av lagen kommer att ske fullt ut först den 1 juni 2020. Det är emellertid mycket angeläget att lagen träder i kraft så snart som möjligt. Därför, fru talman, står vi kristdemokrater bakom utskottets förslag om tillkännagivande under punkt 1, då det innebär bifall till KD:s motion om möjligheten att se över om det går att tidigarelägga ikraftträdandet av lagen.

I övrigt står vi kristdemokrater bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men av respekt för tiden i kammaren yrkar jag bifall enbart till vår reservation 1 under punkt 3.

Anf. 87 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna har som vanligt många intressanta förslag, men det är två saker som jag har reagerat lite grann på. Jag skulle vilja höra Pia Steensland förklara närmare hur man ser på dem i förhållande till patientsäkerheten.

Det ena gäller farmaceutisk förskrivning av läkemedel för kroniska sjukdomar och annat. Där används bland annat p-piller och mediciner för KOL som exempel, men vid förskrivning eller förnyelse av recept på dessa läkemedel krävs det ett antal kliniska undersökningar. Det är inte så att man bara förnyar receptet, utan även andra åtgärder krävs. Även för något så enkelt, kan tyckas, som p-piller måste man alltid kontrollera blodtrycket för att säkerställa att kvinnan inte lider av för högt blodtryck. Dessutom finns det anledning att inte minst på ungdomsmottagningarna ha andra samtal med den unga kvinna som står på p-piller.

Jag har lite svårt att se hur KD tänker sig att detta ska fungera i förhållande till en sammanhållen vårdkedja. Jag undrar dessutom hur det i ett läge där vi har brist på farmaceuter ska gå till att farmaceuterna ska hantera blodtryckskontroller, spirometriundersökningar och så vidare och få möjlighet att förskriva läkemedel.

Det andra jag känner mig tveksam till gäller de utökade farmaceutiska tjänsterna. Apoteken har ju redan i dag stora möjligheter att bedriva analysverksamhet. Man kan göra det redan i dag, och man kan även bedriva mycket rådgivning – det ligger redan i dag till stor del på apoteken. Förslaget om utökade farmaceutiska tjänster, och inte minst det som drivs, bygger dock på att pengar ska tas från sjukvården och läggas på apoteken för att de ska få tid att göra detta.

Jag har svårt att se hur detta ska fungera när vi nu ser framför oss en stor primärvårdsreform som handlar om att stärka primärvården och hålla samman den nära vården för patienten – i ett läge där det plötsligt ska bli så att vissa delar inte ska göras i primärvården utan på ett eller annat apotek i närheten.

Anf. 88 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Anders!

Självklart ska inte patientsäkerheten äventyras. Vi vill att detta ska utredas och att man ska titta på möjligheten till farmaceutförskrivning så som det används i vissa länder, där det finns goda erfarenheter. Självklart ska det inte tummas på patientsäkerheten – aldrig någonsin – men vi ser ju att det i och med den nationella primärvårdsreformen finns en ypperlig möjlighet att se över hur apoteken kan bli ytterligare en stark länk i hela kedjan.

Precis som du säger, Anders, handlar det om en överflyttning av vissa medel från primärvården till apoteken. Vi tycker att det är bra. Är det så att vissa delar kan utföras under de utökade öppettider som apoteken har och att man får en bättre tillgänglighet än vad man har inom primärvården tycker vi att det absolut bör övervägas. Självklart ska det utredas hur detta ska gå till, men vi tycker att det är en utmärkt idé att pröva. Det finns nämligen kompetent personal. Jag är själv farmaceut, och jag tror att många kollegor på apoteken där ute vill ha lite mer kvalificerade uppgifter som kompletterar det högkvalificerade arbete de gör i dag. Jag tror alltså att detta kan vara en positiv del.

Anf. 89 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag ser också att apoteken kommer att ha en betydligt viktigare roll framöver, på ett antal olika områden, men det är i just dessa två delar jag känner stark skepsis.

Om farmaceuter bakom disk ska börja skriva ut p-piller och dessutom medicin till patienter med KOL och andra kroniska sjukdomar – utan möjlighet att samtidigt kontrollera blodtryck, göra spirometriundersökningar och allt det andra – ser jag risken att vi får en ytterligare fragmentiserad vård för de patientgrupper som behöver betydligt mer stöd. Jag ser snarare att farmaceuter bör ägna sig åt de saker där de har en djup kompetens.

Den andra kärnfrågan handlar just om att apoteken driver på för att de vill ha ett utökat uppdrag. Det finns ingenting som hindrar det, men problemet är finansieringen. I ett läge där apoteken ska börja ta uppgifter som i dag ligger på primärvården, som inhalationsteknik och så vidare, måste det självklart också finansieras. Det innebär att pengar måste tas från primärvården, och jag ser även där att vi riskerar att få en situation där man inte skapar mervärde för patienter utan snarare bryter upp vårdkedjor genom att plocka pengar från primärvården och lägga dem på apoteken utan att ha full kontroll över vad det är de ska göra. Hur säkerställer man att de patienter som behöver detta får det på just det apotek de går till? Hur sker återkopplingen till ansvarig sjuksköterska och ansvarig läkare?

Jag ser alltså att just dessa två specifika förslag, som Kristdemokraterna ofta för fram, är någonting som kan leda till betydligt större problem i sjukvården än vi har i dag – och framför allt innebära risker vad gäller

patientsäkerheten. Det var därför jag ville veta lite mer om hur Kristdemokraterna tänkt sig detta. Man kan självklart, som Pia Steensland gör nu, säga att en utredning får fundera vidare på detta, men om man försöker ha ett helhetstänk gällande sjukvården tror jag att det är viktigt att man tänker på vårdkedjan från början till slut.

Anf. 90 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Absolut, det är jätteviktigt. Det är det vi menar – att vi måste se möjligheten. Du vet själv, Anders, att tillgången till allmänläkare inom primärvården är alldeles för låg i dag. Om man kan avlasta primärvården till en viss peng och lägga den peng på apoteksverksamheten menar vi alltså att man gör primärvården mer tillgänglig för de personer som har det absolut största vårdbehovet. Därför tycker vi att det är viktigt att utöka apotekens och farmaceuternas möjligheter.

Exakt hur det ska göras ska vi utreda, men det råder ingen tvekan om att patientsäkerheten ska vara det som går först. Vi tror dock att det finns vissa patientkategorier som kan få fullgod hjälp om man stärker apotekens roll.

Anf. 91 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! 37 år – så kort var en människas förväntade livslängd för bara 200 år sedan. Vi dog av näringsbrist, polio, difteri, olyckor, influensa, tbc och barnsängsfeber. Vi dog för att Sverige var fattigt och för att vår kunskap inte räckte till.

Vår kunskap och vårt välstånd har dock gradvis vuxit sig allt starkare. I dag lever vi betydligt längre, och vi lever väl. Mycket av tacksamheten för detta behöver vi rikta mot alla dem som forskat fram, prövat och tillverkat läkemedel, liksom mot dem som förskriver läkemedlen och dem som säljer dem. Läkemedlen blir dessutom allt bättre.

Enbart antibiotika och vacciner, fru talman, räddar varje år miljoner liv. Livsfarliga magsårsoperationer behövs knappt längre – det räcker med tabletter. Plötsliga slaganfall som förr orsakade förlamning eller oundviklig död kan både förebyggas och, när de väl uppstår, behandlas. Människor med svåra reumatiska sjukdomar kan i dag gå till jobbet, och människor med cancer, som tidigare hade ett förväntat liv på kortare än ett år, kan skratta åt döden.

Inget av detta är naturligtvis någonting vi har fått gratis. Allt detta kräver hårt arbete och kloka politiska förslag. Vi måste fortsätta framåt, fru talman, och det är precis vad liberal läkemedelspolitik gör. Därför yrkar jag bifall till Liberalernas reservationer på detta område.

Vi har förslag som ger oss just nya, bättre läkemedel och tryggare läkemedelsbehandling – förslag som gör att vi alla får del av effektiva och bättre läkemedel oavsett hur gamla vi är, oavsett var i landet vi bor eller hur ovanlig just den sjukdom vi drabbas av råkar vara.

Detta kräver naturligtvis mer forskning, vilket vi föreslår. Det kräver fler kliniska prövningar och kompetensutveckling inom sjukvården. Det kräver nationella riktlinjer i sjukvården som inte är fritt valt arbete, fru talman, vilket naturligtvis är det enda acceptabla. God vård och jämlikhet över landet ska vara en självklarhet.

I dag har vi fortfarande för lite uppföljning av läkemedelsanvändningen. Vi har för lite kunskap om äldres behandlingar, trots att det ju är äldre som är mest sjuka. Vi har för lite kunskap om hur läkemedel fungerar i kombination med andra läkemedel, trots att de sjukaste människorna naturligtvis inte lider av bara en sjukdom.

Vi har fortfarande också en alldeles för stor förväxlingsrisk. Hur ska en äldre dam kunna veta vilka av alla dessa askar med olika namn som egentligen innehåller samma medicin? Risken att man tar båda är uppenbar.

Allt detta kräver att lagar ändras, fru talman.

Våra läkemedel måste bli bättre och säkrare. De måste bli tryggare för patienterna, och de måste också bli tryggare för människor runt omkring patienten. Ett rikt land som vårt kan inte med gott samvete importera läkemedel som gör att fåglar hotas av utrotning, som gör att fabriker släpper ut gifter så att barn och vuxna i de länder där dessa läkemedel tillverkas blir sjuka. Det är inte acceptabelt, och det innebär ett väldigt högt pris för vår billiga medicin. Vi kan inte heller skamlöst fortsätta att släppa ut läkemedelsrester i våra egna hav och sjöar. Rent vatten ska vara rent.

Jag inser att det inte finns någon quick fix för detta. Det är inte enkelt. Men samtidigt är det väldigt löftesrikt att se hur många framsteg som ständigt sker, hur stor enighet vi på många håll har här i kammaren i dessa frågor, senast den nationella läkemedelslistan. Där är jag väldigt tacksam över att Liberalernas och Kristdemokraternas förslag om att i ännu högre grad se till att detta måste genomföras snarast möjligt ser ut att bifallas senare i dag.

Jag är också väldigt glad, fru talman, över varje förutsägelse om den förväntade medellivslängden hittills har överträffats precis efter att den formulerats.

Det finns ingen quick fix. Det är inte enkelt. Men apropå just våra hav och sjöar: Sjömän ber ju inte om medvind. De lär sig segla, och det ska vi göra tillsammans.

Jag ber att få återkomma om numren på reservationerna.

Anf. 92 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Valfärden och sjukvården står inför stora utmaningar, framför allt demografiska sådana. I snitt ökar läkemedelskostnaderna med 5 procent per år, vilket i huvudsak beror på nya vårdbehov som uppstår och en allt snabbare utveckling av läkemedel.

I världen omsätter läkemedel – hör och häpna – 7 200 miljarder kronor per år. I Sverige såldes det 203 miljoner läkemedelsförpackningar under 2017, och den svenska läkemedelsmarknaden omsatte samma år ungefär 43,8 miljarder kronor. Det är alltså stora pengar vi talar om. Enligt Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket har vi ur ett europeiskt perspektiv de lägsta priserna på läkemedel som är konkurrensutsatta. Ändå har vi en relativt snabb utveckling av priserna.

Samtidigt som traditionella läkemedel utvecklas allt snabbare ser vi också en snabb utveckling inom gen- och cellterapi. Dessa precisionsmediciner kräver naturligtvis mer noggrann diagnostik och många gånger individuell behandling, vilket kommer att ställa stora krav på hela vårdkedjan.

Vår modell med en gemensam och solidariskt finansierad välfärd är en grundbult i den svenska modellen. Samtidigt måste vi beslutsfattare och professionen klara av nya utmaningar för det offentliga systemet. Sjukvården måste kunna leverera och ta in nya läkemedel. Annars brister förtroendet, och då är vi på ett sluttande plan.

Vi måste värna om solidarisk finansiering och skapa utrymme för investeringar i vår gemensamma välfärd för att kunna ge vård efter behov. Samtidigt måste vi kunna göra svåra prioriteringar. Redan under den förra mandatperioden investerade den rödgröna regeringen många nya miljarder i välfärden. Även januariavtalet innehåller skarpa skrivningar om att fortsätta på den inslagna vägen, vilket är viktigt och bra.

Enligt TLV finns det dock indikationer på att utvecklingen går mot en mer ojämlig vård inom apoteks- och läkemedelsområdet. Det är en generell utmaning med läkemedel som används i vården men som inte beviljas subvention och därmed hamnar utanför förmånen. En annan utmaning är att ett läkemedel utanför förmånen har varit upp till respektive landsting att hantera med risk för ojämlig vård som följd. På liknande sätt finns utmaningar när läkemedel beviljas med förmån men inte används på liknande sätt i de olika landstingen.

Nu pågår olika samverkansforum mellan TLV, SKL, regioner, landsting, regering, riksdag och så vidare för att hitta lösningar. Regeringen jobbar hårt med dessa frågor. Redan 2016 tillsattes en utredning i syfte att se över finansiering, subventionering och prissättning av läkemedel. Utredningen, som heter *Tydligare ansvar och regler för läkemedel*, har nyligen lämnats över till regeringen. Utredningens grundförslag siktar naturligtvis på att garantera den svenska hälso- och sjukvården effektiva läkemedel som därmed kommer patienterna till del.

Sedan alliansregeringen avreglerade apoteksmarknaden har nya apotekskedjor etablerat sig på marknaden. Apotekstätheten har ökat i många städer, vilket ger bättre service, men i glesbygden kvarstår problemen. Visserligen ökar e-handeln, vilket i viss mån kommer att kompensera bristen på närvaro, men e-handeln ersätter inte den mänskliga kontakten med samtal över disk.

Ett annat bekymmer som vi ser generellt är att tillgången till läkemedel blev sisådär efter reformen. Även generell brist på kompetens kan vara ett bekymmer. Regeringen vill därför förtydliga och sätta större fokus på apotekens huvuduppgifter för att bättre kunna möta det offentligas behov av en säker läkemedelsanvändning och service på apotek. En central fråga för regeringen är att höja kvaliteten på rådgivningen. Genom de lagändringar som riksdagen beslutade om tydliggörs också apotekens grunduppdrag, vilket bland annat innebär att det krävs farmaceutisk kompetens i samband med expediering och förskrivning. Sedan många år tillbaka ges ett statligt stöd till glesbygden för att kunna garantera en viss servicenivå.

I juni 2018 antog riksdagen en ny lag om en nationell läkemedelslista. Kortfattat innebär det att det skapas ett register som samlar patientens förskrivna läkemedel och andra varor på en lista. Det kommer att leda till ökad patientsäkerhet och effektivare administration av läkemedel.

Lagen föreslås träda i kraft 2022. Det kan tyckas vara lång tid, men det är en svår process där flera delar ska garanteras, till exempel säkerhet och integritet. Startdatum är satt utifrån en rekommendation från E-hälsomyndigheten, som anser att det behövs en övergångsperiod på två år.

Fru talman! I betänkandet finns ett gemensamt tillkännagivande. Enligt utskottet bör regeringen överväga att tidigarelägga tidpunkterna för när bestämmelserna i lagen om nationell läkemedelslista ska träda i kraft. Tidpunkten för ikraftträdande av lagen om nationell läkemedelslista har valts för att vård- och apoteksaktörerna ska få tid att anpassa sina system till lagens nya krav. Det är givetvis viktigt att den lösning som väljs blir tekniskt och juridiskt hållbar. Eftersom det är mycket angeläget att lagen träder i kraft så snart som möjligt ställer vi oss bakom tillkännagivandet med detta yttrande.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 93 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Inget skäl till oro! Jag är här med en liten hund – en pudel.

Mina kloka kollegor, fru talman, har precis lärt mig att det finns en överenskommelse i riksdagen eftersom riksdagsledamöter av helt förståeliga skäl inte vill genomlida timplånga voteringar där det ändå inte finns möjlighet att skapa en majoritet eller praktisk nytta för invånarna. Den överenskommelsen går ut på att vi ledamöter yrkar bifall till *en* punkt när vi ändå inte kommer att nå mål med våra förslag.

Den överenskommelsen låter klok, tycker jag. Varför sitta i ett sammanträdesrum när man kan lyssna på invånarna? Jag lägger mig platt tillsammans med min lurviga hund – pudeln – och yrkar bifall till enbart reservation 7 om generisk förskrivning.

Anf. 94 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet därför att jag blev så fantastiskt glad över att höra Socialdemokraternas främsta företrädare i apoteksfrågor från riksdagens talarstol säga att den omreglering av apoteksmarknaden som alliansregeringen drev igenom 2009–2011 har lett till en ordentligt ökad service för medborgarna. Där kan jag bara hålla med. Det gäller inte bara öppettider utan också bemötande. Det råder en helt annan situation i dag än tidigare.

Men jag reagerade när Mikael Dahlqvist antydde att det kunde finnas problem i glesbygden. Det är klart att det finns problem i glesbygden, men det har inte blivit sämre efter omregleringen. Jämtland är fortfarande det län i Sverige som har den absolut högsta apotekstätheten. Det apotek som har lagts ned i glesbygden är apoteket i Lima, som tvingades stänga på grund av att den socialdemokratiska landstingsledningen i Dalarna lade ned hälsocentralen. Då blev det förstås helt omöjligt att driva apoteket vidare. Det är glädjande att Socialdemokraterna har kommit till insikt om att omregleringen var ett positivt beslut.

Jag begärde ordet för att få ställa en fråga. Precis som jag sa i mitt anförande är jag riktigt orolig för vad som kommer att hända med glesbygdsapoteken i ett läge där den lagstiftning som Socialdemokraterna drev igenom innebär att möjligheterna att använda annan personal för den farmaceutiska expedieringen begränsas när lagstiftningen träder i kraft 2020. Det råder brist på farmaceuter redan i dag, och dessutom tar man bort möjligheterna att på ett effektivt och patientsäkert sätt använda den personal som jobbar på apoteken.

Hur tänker Socialdemokraterna hantera denna fråga för att riksdagsbeslutet inte ska innebära att ett antal apotek i den svenska glesbygden läggs ned?

Anf. 95 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Anders W Jonsson lyssnade inte riktigt så noga på mitt anförande när det gäller omregleringen av apoteksmarknaden. Jag sa visserligen att apoteken har ökat betydligt i antal i större städer och ger ökad service, vilket är bra, men jag ser att många apotek är förvånansvärt tomma. Vi får se vad det leder till.

Jag undrar med vilka glasögon du ser på glesbygden, Anders W Jonsson. Jag ser helt andra problem med mina glasögon. Jag tar Värmland som ett exempel. Det finns inte fler apotek i glesbygden. Jag talar ofta om kommuner med 10 000–15 000 invånare eller färre. Öppettiderna är sämre, och det råder betydande problem med att inom skälig tid få tillgång till receptbelagda läkemedel. Det finns utmaningar, men jag ser både det positiva och det negativa.

Sedan var det frågan om kompetenskrav på apotekspersonalen. Jag är ändå lite förvånad över vad Anders W Jonsson tycker. Jag vet att för annan verksamhet drivs även i ditt parti frågan om att kompetensen ska vara så hög som möjligt. Det är noga med erfarenhet och kunskap.

I det här fallet handlar det om att höja kompetensen i vissa situationer, till exempel vid expediering av läkemedel och information. Det är den kompetensen man vill säkerställa med hjälp av lagstiftningen.

Sedan får vi naturligtvis följa frågan och se vad lagen får för effekter, om det finns tillräckligt med kompetent personal och så vidare. Grunden måste väl ändå vara, Anders W Jonsson, att det finns rätt kompetens för rätt arbetsuppgifter?

Anf. 96 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Omregleringen av apoteken har lett till att det finns fler apotek med betydligt bättre öppettider. Situationen i den svenska glesbygden är oförändrad. Den drastiska nedskärningen av antalet apotek skedde under 80-talet när det var monopolet Apoteket AB. Då skedde en försämring för den svenska glesbygden. Men från 2009 och framåt är det en oförändrad situation. Det gäller även hur många patienter som går in på apoteket och får sitt recept expedierat eller inte.

När det handlar om hälso- och sjukvården i övrigt är det märkligt att Socialdemokraterna inte anser att den ska lagregleras, det vill säga reglera att läkaren ska göra det, sjuksköterskan ska göra det och fysioterapeuten ska göra det. Där finns en lagstiftning som säger att det är upp till verksamhetschefen att se till att personalen har erforderlig kompetens för att utföra sina arbetsuppgifter. Men plötsligt när vi kommer till den delen av hälso- och sjukvården som gäller apoteken har Socialdemokraterna drivit igenom en lagstiftning där man inte får delta i expediering av recept om man inte har en farmaceututbildning. Det är detta som kommer att skapa problem.

Vi drev för ett år sedan frågan om att apoteken ska ses på precis samma sätt som hälso- och sjukvården, det vill säga att det är verksamhetschefen som är ansvarig för att personalen har erforderlig kompetens. På kirurgkliniken kan man säga att operationssköterskan får operera blindtarmar om

man vet att hen har rätt kompetens, men i apoteksvärlden ska minsann Sveriges riksdag styra vem som får göra vad. Det är en logik som inte stämmer. Det ska inte vara högsta möjliga kompetens utan rätt kompetens. Riksdagen är inte rätt instans att fatta de besluten.

Hur förbereder ni er, Mikael Dahlvist, för de mycket stora problem som detta kommer att innebära för de svenska apoteken, inte minst i glesbygden sommaren 2020 när lagstiftningen träder i kraft?

Anf. 97 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag vill spinna vidare på frågan om avregleringen av apoteksmarknaden och glesbygden. Anders W Jonsson och jag har lite olika syn i frågan.

Jag kan ge ett exempel på vad som hände i fjol i Värmland, med tanke på att Anders W Jonsson hänvisade till Jämtland. Det finns ett apotek i Likenäsa, och nästa apotek finns sju–åtta mil därifrån. De som bor i norra Värmland har nästan 20 mil till apoteket i Hagfors. Apoteket i Likenäsa stängde hela sommaren på grund av brist på personal, och man hänvisade till apoteken i Torsby eller Hagfors.

Nu har det statliga stödet avhjälpt en del av problemet, vilket är bra. Men jag vågar absolut inte påstå att det finns en bra fungerande service på apoteksmarknaden i glesbygden.

När det gäller kompetenskrav är det som jag sa i mitt förra inlägg: Det är klart att vi ska ha så hög kompetens som möjligt så att bemötandet blir adekvat.

Samtidigt är det inte helt oproblematiskt, det som Anders W Jonsson föreslår – att chefer ska avgöra och delegera ansvar. Det är bara att titta på den svenska hälso- och sjukvården och se vilken hierarkiskt trögstyrd organisation det är. Där tycker jag att till exempel sjuksköterskor skulle kunna utföra en hel del andra arbetsuppgifter, men av olika skäl kanske de inte får eller kan.

Utifrån det tror jag ändå att det är bra att man lägger ribban högt och ställer detta krav. Sedan får man följa lagstiftningen och se vart den tar vägen.

Anf. 98 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Anders W Jonsson tog upp detta med ojämlikhet. Vi har i dag en fantastisk medicinsk utveckling när det gäller exempelvis cancermediciner. Tyvärr har det slagit relativt fel både regionalt och klassmässigt i fråga om vilka som får dessa mediciner. Det kan man fundera på, fru talman. Enligt en undersökning var det under åren 2011–2015 1 630 patienter aktuella för denna typ av immunterapi som hade rätt att få den, men det var bara 14 procent av dem som fick den. Det är ju skandalöst. Det måste vi rätta till, både geografiskt och klassmässigt. Ur ett klassperspektiv kan man nämligen se att alldeles för många med kort utbildning och tunn plånbok inte får tillgång till dessa mediciner. Där måste vi i riksdagen göra storverk, tycker jag.

Fru talman! Vi har lite olika åsikter om den fantastiska avregleringen av apoteken och hur man ska se på ett apotek. Är det en diversehandel? Det kan man fundera på.

Den före detta Alliansen sålde ju ut apoteken och var väldigt nöjda med det. Det var ideologiskt underbyggt, kan man absolut säga – allt skulle ut på marknaden. Det var en ganska dålig affär, ser man om man kollar på värdestegringen i vissa av apoteken. Den har tickat på ordentligt, så det var inte staten som blev fet av affären. Det var snarare marknadskrafterna som blev goda, glada, feta katter av utförsäljningen.

Jag är stockholmare; det hör ni. Jag bor i en stad med en enorm tillgång till apotek. Bor man dessutom i innerstan, wow! Då kan man springa ut och in i apotek. Där jag bor är det typ 500 meter mellan apoteken – fem apotek kan jag välja mellan. Ni fattar vilket apotek jag väljer, dock!

Men tänk om jag bodde i Likenäs i Värmland, som Mikael nämnde. Där är det inte lika hoppсан med avregleringen. Där ligger Kronans Apotek, som förra sommaren var stängt i elva veckor. Det apoteket fick 359 972 kronor i statligt stöd. Det var det högsta stödet man fick inom Kronankoncernen. Restiden för de boende i Klarälven blev ungefär 50 minuter, så man kan säga att avregleringen ledde till en del saker – och bor man i Likenäs i Värmland får man gå lite längre än vi på Kungsholmen får gå.

Fru talman! Den medicin vi får utskrivna, hur djupt ska vi själva behöva dyka ned i det som rör den? Vilken typ av information kan vi förvänta oss? Vilken information vi får av dem som förskriver och expedierar medicinen, alltså läkaren och förhoppningsvis farmaceuten, tycker jag är en viktig fråga. När man går till en vårdcentral vill man ju veta att den som undersöker ens halsfluss har en viss kompetens, inte sant?

När propositionen om apoteken diskuterades här i riksdagen den 24 maj 2018 var vi inte helt eniga om detta, och det förvånade mig. Den svenska läkemedelspolitiken borde ju utgå från att alla människor som vistas i Sverige och får medicin utskrivna får ordentlig information. Det är en konsumentfråga och en patientfråga. Jag var väldigt förvånad över att Centerpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna var irriterade över att endast farmaceuter skulle få expediera. Nu talar man om farmaceutbristen och så vidare, men jag kan tycka att kompetens är det viktiga när man står där som patient och ska få en väldigt avancerad medicin.

Från den 1 juli 2020 kommer lagen att innehålla krav på att expediering av ett recept som huvudregel bör utföras av en farmaceut och att man som patient ska få rådgivning och så vidare av farmaceuten. Det är oerhört viktigt, tycker jag.

Tillgänglighet, fru talman, handlar om så mycket mer än antalet apotek per invånare. Möjligheten att få tag i de läkemedel man behöver ska aldrig styras av vilket landsting man bor i, vilken apoteksägare man har närmast eller om varan lagerhålls där. Det har det också varit problem med. Alla i Sverige ska ha rätt till en säker och trygg läkemedelsanvändning genom opartisk och högkvalitativ medicinsk rådgivning av kompetent personal – oavsett om det gäller förskrivna eller receptfria läkemedel. Det är viktigt. Man går inte och klipper sig hos slaktaren, om jag får uttrycka mig lite brutalt.

När en patient har drabbats av en vårdskada, fru talman, ska vårdgivaren enligt 3 kap. 8 § patientsäkerhetslagen snarast informera patienten om möjligheten att begära ersättning enligt patientskadelagen eller från läkemedelsförsäkringen. Jag tror att många i Sverige tror att all medicin man plockar ut är försäkrad. Det trodde nog jag också innan jag gav mig in i

politikerbranschen och började jobba med hälso- och sjukvårdsfrågor. Men så är det inte, utan det är så att bolagen själva kan anmäla sig till läkemedelsförsäkringen.

Jag anser att det är oerhört angeläget att lösa frågan om läkemedel utan läkemedelsförsäkring på den svenska marknaden. Årligen säljs en betydande andel läkemedel till patienter utan att vara försäkrade via läkemedelsförsäkringen. I dag finns ingen skyldighet för apotekspersonal att informera patienter om läkemedel som de hämtar ut ingår i försäkringen eller inte, utan det är varje patients ansvar att skaffa sig den informationen. Ett sådant system skapar stor patientosäkerhet och riskerar att bli godtyckligt. Därför borde ansvaret för detta läggas på ansvariga läkare och farmaceuter där läkemedlet hämtas ut. Det måste vi utreda, för det är väldigt oklart. Det är en fråga vi kan jobba med tillsammans. Det kanske inte är en politisk fråga om den medicin man plockar ut är försäkrad eller inte. Det borde vara en självklarhet.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka avslag på alla motioner. Jag ställer mig bakom förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 99 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag är precis som Karin Rågsjö besatt av ojämlikheten i den svenska sjukvården, och jag tycker att det är oerhört upprörande att det är människor som har högre utbildning och har arbete som får tillgång till de nya terapierna. Men analysen av vad detta beror på skiljer sig mellan Karin Rågsjö och mig. Jag ser att den bristande tillgängligheten och köerna vi har i sjukvården är den kanske främsta orsaken till att vi har ojämlikhet i sjukvården.

Jag tycker att det är intressant, fru talman, att Karin Rågsjös Vänsterpartiet numera verkar vara det enda parti i Sveriges riksdag som ser omregleringen som ett stort problem. Även Socialdemokraterna säger nu att detta har ökat servicen och gett en helt annan tillgänglighet för befolkningen. Då är min fråga till Karin Rågsjö: Om det är nu är ett sådant stort problem att man öppnade upp för andra apoteksaktörer än monopolet Apoteket AB, kommer då inte Vänsterpartiet att föreslå och driva att man åter ska socialisera apoteken?

Slutligen vill jag återkomma till apoteket i Likenäs och att Karin Rågsjö sa att man inte klipper sig hos slaktaren. Jag och Centerpartiet ser inte att skillnaden mellan farmaceuten och farmaceutrådet är lika stor som den mellan frisören och slaktaren.

Det jag är bekymrad över är att det i den övriga sjukvården handlar om kompetens hos individen, och det är verksamhetschefen som är ansvarig för att avgöra det. Det är egentligen bara när det gäller apoteken som vi har gått in med lagstiftning och föreskrivit vad som ska göras av en farmaceut och vad som inte får göras av någon annan. Det är ingen som har en tanke på att man skulle detta inom sjukvården – att vi skulle gå in och reglera: Det här får en sjuksköterska inte göra, det här ska en läkare göra och det här kan inte en undersköterska göra, utan det ska göras av en sjuksköterska.

Min oro är att detta precis som i Likenäs kommer att leda till att man stänger ett antal glesbygdsapotek, inte på grund av brist på pengar men på grund av brist på farmaceuter.

Anf. 100 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Anders W Jonsson tar upp frågan om ojämlikhet. Det är intressant. Detta med jämlikhet har vi ju pratat mest om från vänsterhåll, men det är jättebra att ni på högersidan nu steppar upp och pratar om det. Det är kanske bra att man gör det om man är med som förhandlingsunderlag till en S-ledd regering.

Det här handlar också om vinster i välfärden. Tittar man på möjligheten att få medicin i dag, exempelvis för immunterapi, kan man se att patienter som kan betala 75 000 kronor i månaden kan få denna effektiva cancermedicin. De skickas av sina landsting om de har ekonomi att betala 75 000 kronor i månaden. Så ska vi förstås inte ha det. Det är en fruktansvärd ojämlikhet.

I dag visar flera undersökningar att kvinnor och män med kort utbildning har stannat upp när det gäller medellivslängd. Det är en väldigt stor backlash. Det handlar om ojämlika ekonomiska strukturer. Den debatten kanske vi kan ha någon annan gång, för annars får vi prata om just detta hela dagen.

Detta med farmaceuter handlar om att vi som individer, konsumenter och patienter ska kunna gå in på ett apotek och få professionell hjälp där. Så är det ju inte alltid i dag. Väldigt många farmaceuter hamnar i storstäderna, där det finns en uppsjö av apotek. Herregud, konkurrensen är benhård, och man försöker slå ut varandra på olika sätt.

Men man får också följa upp systemet. När jag specifikt begär att få en läkartid ska jag träffa en läkare. Det är självklart. Om jag får en medicin utskriven som jag inte vet så mycket om vill jag att det ska finnas kompetens bakom disken på apoteket.

Anf. 101 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det är två väldigt viktiga frågor vi diskuterar. Den ena är vad det beror på att vi i Sverige har en ojämlikhet när det gäller tillgång till läkemedel.

Där är den viktigaste orsaken att den som alltid tar sig fram – trots köer och bristande tillgänglighet, oavsett om det har handlat om brödköer i Leningrad eller vårdköer i Östersund – är den som har kontakter och kontanter. Det viktigaste vi kan göra för att öka jämlikheten i svensk sjukvård är alltså att öka tillgängligheten, så att även den som inte har lång utbildning eller behärskar det svenska språket lätt ska kunna få sjukvård. Det är den absolut viktigaste åtgärden.

Sedan återkommer vi till detta med apoteket i Likenäs. Vad beror det på att ett antal apotek runt om i Sverige har tvingats stänga på somrarna? Jo, det finns en enda förklaring, nämligen att man har stor brist på farmaceuter. Man kan inte lösa bemanningen på somrarna, och då tvingas man stänga de apotek som har den minsta omsättningen och det minsta antalet kunder. Detta slår stenhårt mot apoteken i glesbygd.

Detta handlar inte bara om apoteket i Likenäs. Apoteket hemma i Hedesunda har också varit tvunget att stänga en del somrar. Roten till det onda där är bristen på farmaceuter.

Då kommer vänstersidan med krav på att det ska bli lag på att bara farmaceuter ska få expediera recept, stick i stäv med hur vi ser på den övriga sjukvården! Där ställer vi krav på kompetens, men det handlar då inte bara om vilken yrkesutbildning man har, utan det är upp till den enskilde chefen på stället att försäkra sig om att exempelvis en undersköterska har kompetens att göra spirometriundersökningar eller att skriva ut diabetesläkemedel. Vi styr inte detta i lagstiftning. Men just när det gäller apoteken har vänstersidan valt att göra det, och det kommer att få förödande konsekvenser för apoteken i glesbygd.

Anf. 102 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag återkommer till Anders W Jonssons diskussion om ojämlikhet när det gäller hälsa, för jag tycker att det är så intressant. Man får ett system med ökad ojämlikhet på grund av hur man exempelvis drifvar vårdcentraler. Jag kan ta Stockholm som exempel. Om man hade velat eliminera ojämlikheten hade man sett till att det fanns fler vårdcentraler i områden med socioekonomiskt utsatt befolkning och med dålig hälsa. Men det gjorde man inte. I stället har man valt att exempelvis ha 13 vårdcentraler på Östermalm. Så ser styrningen av hälso- och sjukvården ut. Man har inte tänkt på att nå dem som är sjukast först. I stället har man bara tänkt på att de privata aktörerna ska vara nöjda och glada.

Anders W Jonsson frågade också om vi kommer att driva att apoteken ska förstatligas igen. Nej, det finns inte en chans att göra detta med den värdestegring som vi har sett när det gäller exempelvis Apoteket Hjärtat, med länkar till Ica – herregud, då skulle staten gå bankrutt! – eller andra privata apotek. Vi kommer inte att driva detta. Det är en omöjlighet att göra det i dag.

Ni sålde ut apoteken för en ganska billig peng, och värdestegringen i dessa stora företag har varit enorm. Det är ju inte små familjeägda apotek vi ser, vilket man sa när detta skulle införas, utan det är stora jättekedjor som har cashat in på detta. Jag menar att vi delvis har skänkt detta till ägarna av dessa stora apotekskedjor.

Det har blivit bättre tillgänglighet i storstäderna på bekostnad av glesbygden. Så avslutar jag den här diskussionen.

Anf. 103 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Fru talman! När jag var 22 tog jag en examen i internationell nationalekonomi. Sedan dess har jag jobbat med utrikespolitik och global säkerhetspolitik i 26 år. De frågor vi nu debatterar har jag haft på mitt bord i två veckor. Med den gedigna kunskap som jag vet finns i socialutskottet, med före detta landstingsråd och läkare etcetera, tar jag mig an det här uppdraget med stor ödmjukhet. Jag vill börja med att säga detta.

Fru talman! Ett område som är särskilt viktigt för Miljöpartiet och som vi många gånger genom åren har tagit upp är frågan om miljöhänsyn kopplat till läkemedel. Vi vet att läkemedel har stor påverkan på miljön. Läkemedel som könshormoner, antibiotika, cytostatika, blodfetsregulatorer, anti epileptiska medel och betablockerare har en stor inverkan på miljön. Vi har i många sammanhang fört fram att man, vid sidan av att ha generiska läkemedel så att man kan konkurrera på ekonomisk basis, ska se till att man inte byter ut läkemedel som har mindre miljöpåverkan mot sådana som har större miljöpåverkan.

Läkemedelsverket skriver i sin senaste rapport till regeringen att nationella aktörer inom hälso- och sjukvård, apotek och vattenorganisationer alltmer aktivt försöker minska påverkan av läkemedel men också att det internationellt syns en större medvetenhet om läkemedel i miljön. Fler ser behov av reglering av utsläppsbegränsningar av aktiv substans vid läkemedelstillverkningen. Det är bra, men det går alldeles för trögt.

Vad handlar då detta om? Man kan säga att det inte bara är *ett* problem, utan det är många, och de berör hela kedjan. Det handlar om hur själva produktionen av läkemedel går till och om det som senare släpps ut via våra kroppar och på annat sätt. Det finns fortfarande de som slänger läkemedel i toaletterna, rakt ut i avloppet.

Till exempel finns det läkemedelsproduktion i Indien, där vattenreningen i stort sett är obefintlig. Läkemedelsrester och kemiska medel vid produktionen åker rakt ut i vattnet, som man inte heller har möjlighet att rena på rätt sätt. Det blir otjänligt. Det blir som en cynisk kullerbytta. Läkemedel produceras för att bota sjukdomar, men kanske framför allt i vissa länder skapas sjukdomar och skador där man tillverkar dem.

Vi har också frågan om hur läkemedelsrester hamnar i naturen i Sverige via läkemedel som vi själva äter. Restprodukter går ut via urinen, och läkemedelsrester kan senare återfinnas i miljön. De kan finnas i vattendrag och nå fiskar, fåglar och till och med oss människor. Kort sagt finns det inget stängt system som heter våra kroppar. Det är ett kretslopp som vi alla är en del av.

I Sverige har numera flera reningsverk investerat i ny teknik för att fånga upp läkemedelsrester, men situationen är långt ifrån tillräckligt bra. Många reningsverk har ännu inte någon tillräckligt bra rening i fråga om läkemedelsrester. Vi skulle behöva införa ett krav på detta.

Det är förstås angeläget att konsumenterna vet vilken miljöpåverkan ett läkemedel har. Man tycker att sådana saker ska deklarerars på förpackningen så att man själv kan besluta vad man ska köpa för läkemedel.

Det största problemet och skälet till att det går så trögt är att det först och främst är en gemenskapsfråga som handhas på EU-nivå. Vi kan inte själva ändra de större regelverken. Men det säger inte att vi inte kan göra mer i Sverige. Regeringen har arbetat väldigt hårt för det här och kommer att fortsätta med det under mandatperioden. Det är jag helt övertygad om.

Fru talman! Regeringen har strävat efter att jobba med frågan på olika sätt. Vi kommer att göra det på EU-nivå under regeringsperioden. Inom EU-kommissionen har man en ambition att ta fram en strategi om läkemedel i miljön. Det var tänkt att den skulle presenteras första kvartalet 2018, men det har fördröjts. Det kan vi läsa om i dagens betänkande. Nu kommer vi att satsa mycket på att få igenom detta på europeisk nivå. Det känns väldigt bra.

Fru talman! Under den förra mandatperioden tillsatte regeringen ett kunskapscentrum för läkemedel i miljön. Det var väldigt bra och väldigt viktigt. Det har sin hemvist hos Läkemedelsverket. Centrumet har genomfört en intressentdialog och kommer att jobba med följande fokusområden: att stärka kunskapen om potentiellt miljöpåverkande läkemedelssubstanser, att stärka kunskapen om hållbar tillverkning och att verka för att kriterier för miljöhänsyn utvecklas och tas fram. Jag ser fram emot att följa centrumets fortsatta arbete, som kommer att vara väldigt viktigt.

Sedan har vi närliggande frågor som handlar om antibiotikaanvändningen. Det handlar om antibiotika till djur och inom jordbruket men också om antibiotika till människor runt om i världen. Sverige är ganska bra på att vara restriktivt, men detta är faktiskt en av vår tids största ödesfrågor. Om inte antibiotikan fungerar kommer man att dö i förkylningar som övergår i lunginflammationer och så vidare. Det är nog det största hälsohot som vi har framför oss.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 104 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Varmt tack till er alla för en givande debatt! Jag står här för protokollets skull. Jag vill slå ytterligare ett slag för generisk förskrivning och förtydliga att jag yrkar bifall till reservation 7 och ingen annan. Det gör jag för tids vinnande, även om jag självklart står bakom samtliga liberala reservationer i betänkandet. Man måste prioritera, och jag tänker mig att generisk förskrivning är den viktigaste prioriteringen för oss. Det är nämligen inte rimligt att sjuka människor ska riskera att blanda ihop sina egna läkemedel och helt i onödan riskera att bli sjukare av de läkemedel som ska göra dem friskare.

Lagar måste skydda de svaga människorna, särskilt de förvirrade och de allra sköraste. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 7, under punkt 8. Varmt tack, som sagt, för debatten!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 16 Lärosätenas lokalförsörjning

*Lärosätenas
lokalförörjning*

Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:UbU6
Lärosätenas lokalförsörjning (skr. 2018/19:21)
föredrogs.

Anf. 105 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation: att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motion 1760 om att regeringen bör utreda hur ägardirektiven för Akademiska Hus kan ändras för att aktivt främja studenters ideella engagemang genom att uppnå minskade hyreskostnader för studentkåren.

Akademiska Hus har till uppgift att äga, utveckla och förvalta fastigheter vid landets universitet och högskolor, vilket såklart även omfattar många studentkåren. Ungefär 80 procent av Akademiska Hus hyresgäster är statliga. De flesta är lärosäten. Trots att Akademiska Hus ska betraktas som en stödfunktion för lärosätena och hela högskolesektorn gjorde bolaget 2017 en vinst på 6,45 miljarder kronor, och man gjorde en vinstutdelning på 1,63 miljarder kronor. År 2015 tog regeringen ut 6 ½ miljard extra utöver den ordinarie vinstutdelningen, på ungefär 1 ½ miljard. Totalt var det alltså 7 miljarder kronor. Det är överhyror som våra lärosäten betalat.

Lärosäten är myndigheter som befinner sig på samma plats och i samma lokaler under en lång tid. Trots det hyressätter Akademiska Hus, på uppdrag av regeringen såklart, lokaler till lärosäten utefter en standard som är anpassad för bolag som är utsatta för konkurrens. Men lärosätena kan inte jämföras med bolag. Bolag har oftast en verksamhet som enkelt kan välja lokaler på en fri marknad. Det kan inte våra lärosäten.

Akademiska Hus hyressättning drabbar också många studentkårer. För att kunna vara nära och finnas till hands för studenterna måste kårerna ligga inom lärosätenas områden, vilket innebär att de ofta måste hyra av Akademiska Hus. En del hyr direkt av bolaget. Andra har möjlighet att hyra i andra hand och få subventionerade hyror av sina lärosäten. Det innebär att kårerna hamnar i en beroendeställning gentemot sina lärosäten. Det är en situation som försvårar för våra studentkårer att utföra sitt arbete.

Vänsterpartiet menar att det inte är rimligt att kostnader för hyror hos Akademiska Hus utgör en så stor del av lärosätenas och kårernas kostnader som i dag.

Förra veckan träffade jag företrädare för några studentkårer. Även om just de studentkåren själva äger eller hyr sina kårhus av andra hyresvärdar har de sektioner som hyr både av Akademiska Hus och av andra. Hyran för Akademiska Hus lokaler går upp med 18 procent, men hyran för de egna lokalerna ligger i stort sett stilla. Självklart försvåras verksamheten för de sektioner som hyr av Akademiska Hus när budgeten äts upp av skenande hyror. Alternativet är att säga upp lokalerna och inte längre finnas där studenterna finns, något som naturligtvis försvårar den studentfackliga verksamheten väsentligt.

Jag vill återkomma lite grann till Akademiska Hus vinst. Den är ca 6 ½ miljard, varav 1,6 miljarder går direkt till statskassan. Akademiska Hus uppgift borde vara att underlätta för högskolor, universitet och studentkårer att bedriva sin verksamhet, inte att dra in pengar till statskassan.

För ett par år sedan ställde Vänsterpartiets Linda Snecker en interpellation till dåvarande forskningsminister Helene Hellmark Knutsson om Akademiska Hus och hyreskostnaderna och fick då svaret att universitet och högskolor blir ekonomiskt kompenserade för marknadshyror. För mig blir det en ganska konstig snurr. Staten sätter en hög hyra för en annan del av staten på grund av att vi har en hetsande bostadsmarknad som helst av allt vill ha marknadshyror. Statens pengar mår inte bäst av att snurra runt mellan olika myndigheter.

Åter till studentkåren, som alltså tvingas hyra av Akademiska Hus och betala en överhyra till staten. Kompenseras studentkåren för denna överhyra, eller hamnar de än en gång i beroendeställning till de lärosäten som de ska granska? Kårerna är studenternas fackföreningar och är redan tillräckligt beroende av lärosätena med den finansieringsmodell som har införts och som vi har i dag.

Fru talman! Riksrevisionen konstaterar i sin rapport att ytterligare arbete med kundrelationer är nödvändigt på grund av att den efterutdelning som bolagets bolagsstämman beslutade om 2015 förorsakade en omfattande kritik från flera lärosätetsföreträdare och ledde till försämrade förutsättningar för en affärsmässig relation till lärosätena. Det är ingen lätt mening som Riksrevisionen har skrivit, men så står det.

Den mening jag just nämnde visar att den extra utdelningen på 6 ½ miljard skaver hos lärosätena och borde ha använts till att justera hyror, inte

till vinster. Meningen visar också på det som är snett med Akademiska Hus: talet om kundrelationer och affärsmässiga relationer, som om Akademiska Hus vore vilket kapitalistiskt bolag som helst och lärosätena kunder på en konkurrensutsatt marknad. Här ligger feltänket med Akademiska Hus. Akademiska Hus och lärosätena borde arbeta tillsammans för så låga hyror och kostnader som möjligt, inte utgå från lärosätena som kunder.

Riksrevisionens rekommendation att Akademiska Hus ytterligare bör förstärka sitt arbete med att skapa incitament för sänkta kostnader för bolaget och lärosätena måste också innebära att Akademiska Hus ser över sin hyressättning. Regeringen borde se över ägardirektiven till Akademiska Hus, för lärosätenas och studentkårernas bästa.

Anf. 106 TOMAS KRONSTÅHL (S):

Fru talman! Staten har som alla vet vid flera tillfällen genom historien diskuterat hur man på bästa sätt ska sköta sina statligt ägda fastigheter. Målsättningen har alltid varit ett långsiktigt ägande och en förutsägbar förvaltning för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för den typ av verksamhet som ska bedrivas i lokalerna.

Riksdagen beslutade redan 1992 att den tidigare byggnadsstyrelsen skulle läggas ned och att man i stället skulle lägga samtliga statliga fastigheter i aktiebolagsform. Därför bildades Akademiska Hus AB 1993, och där finns de flesta av statens universitet och högskolor i dag.

Att renodla olika verksamheter är i grunden en framgångsrik väg att gå, inte minst för att lyckas få så mycket kunskap och expertis som möjligt in i olika verksamheter för att därigenom garantera och fokusera på de värden som de är satta att förvalta. Det är alltid en stor fördel om universitet och högskolor koncentrerar sig på pedagogik och utbildning och om de som kan fastigheter koncentrerar sig på fastighetsskötsel.

Akademiska Hus AB har till uppgift att bygga, renovera samt äga och förvalta i nära dialog med de verksamheter som finns i fastigheterna.

Riksdagen har beslutat att Akademiska Hus ska bedriva sin verksamhet på affärsmässiga grunder, vilket innebär att olika aspekter som fastighetens ålder, skick och/eller anskaffningskostnad utgör grunden för en transparent hyressättning i en naturlig förhandling och nära dialog med respektive högskola eller universitet.

När det gäller Akademiska Hus AB:s hyressättning har riksdagen fastslagit ett antal principer som ska gälla när hyror sätts för högskolor och universitet. Det fastslogs också en lokalförsköningsreform som skulle gälla för bolaget. Där slås fast att hyrorna ska sättas på marknadsmässiga grunder, där olika faktorer spelar in och utgör grunden för hyressättningen. Faktorer som kontraktslängd, investeringskostnader, ortspriser, fastighetstyper med mera är viktiga komponenter för att fastställa en rättvis marknadsmässig hyra. Akademiska Hus AB har möjlighet att skriva kontrakt på upp till tio år utan vidare godkännande av Sveriges riksdag eller regering. Detta innebär att Akademiska Hus har betydligt större möjligheter till attraktivare hyressättning än andra statliga bolag.

Med detta sagt, fru talman, menar jag inte att Akademiska Hus AB till fullo har fullgjort sina förpliktelser och allt man kan önska för att uppnå en balans mellan rimliga hyror och långsiktigt ägande samt det framtida lokalförsköningsbehovet.

Jag delar Riksrevisionens bild att bolaget ytterligare borde förstärka sitt arbete med att skapa gemensamma incitament och förutsättningar för att sänka sina kostnader och naturligtvis även hyreskostnaderna för lärosätena. Jag anser dock att det är viktigt och helt avgörande att bolaget även fortsättningsvis bedrivs i bolagsform samt att det ska vara på marknads- mässig grund. I annat fall tar staten en mycket stor risk att anklagas för hyresdumpning och/eller subventionerande av hyressättningen samt att det därmed inte ges samma förutsättningar på en gemensam marknad.

40 procent av landets högskolor och universitet har en annan fastighetsägare än Akademiska Hus, och detta är en viktig komponent att minnas när vi diskuterar bolagets affärsmässighet, transparens och hyressättning. Det får aldrig upplevas som osjysta villkor för andra aktörers möjligheter att finnas på marknaden.

Min övertygelse, fru talman, är att det finns möjligheter att bli betydligt bättre och mer kostnadseffektiv genom intern effektivisering samt närmare samarbete mellan bolaget och lärosätena vad gäller såväl lokalutnyttjanden som ombyggnationer och renoveringar i nära dialog. Därmed blir det både lägre kostnader för bolaget och lägre hyror för statens lärosäten. Jag anser inte att detta ska ske genom en ändring av avkastningskravet i ägardirektiven.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 107 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Det finns många vackra gamla byggnader för våra lärosäten, men de är inte alltid så effektiva. Det finns också många lärosäten som har fina, nya lokaler, men de används kanske inte alltid på rätt sätt. För att få svar i dessa frågor välkomnar jag Riksrevisionens granskning av lärosätenas lokalförsörjning, regeringens styrning av lärosätenas lokalförsörjning och Akademiska Hus arbete med att tillhandahålla lokaler för lärosätena.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vikten av att alla lärosäten ska ha en lokalförsörjningsplan poängteras. Detta tycker jag är väldigt bra. Många lokalytor används på ett ineffektivt sätt, och man kan jämföra mellan lärosäten eftersom granskningen av hur lokalerna används görs på olika sätt. Detta borde göras mycket bättre så att lokalerna kan användas på ett bättre sätt och kanske mer effektivt.

Som nämndes tidigare äger Akademiska Hus i dagsläget 60 procent av lärosätenas lokaler.

För 26 år sedan beslutades att Akademiska Hus AB skulle bildas. Vi skulle nu vilja ändra på detta, och Moderaterna har en motion av Erik Bengtzboe. Vi tycker att regelverket bör ändras så att universitet och högskolor kan äga sina lokaler själva. Detta skulle innebära att Akademiska Hus skulle kunna säljas. Ett eget ägande av fastigheterna skulle innebära mer långsiktiga planer och en mer stabil ekonomi. Jag tycker därför att det är en mycket bra motion.

Vi har också diskuterat hyrorna och att de kanske borde sänkas. Akademiska Hus kan inte subventionera hyror, eftersom det skulle ge en osund konkurrens jämfört med andra fastighetsägare. Det är 40 procent som inte hyrs ut av Akademiska Hus.

Eftersom det finns få hyresvärdar är det också svårare att förhandla. Man kan förhandla om längre tid. Men på grund av att det är få hyresvärdar blir det mindre konkurrens, och det blir svårare att förhandla. Vårt förslag skulle egentligen innebära att det blir fler fastighetsägare att hyra av och att det kanske även skulle gå att sänka hyrorna.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 108 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! I detta ärende har vi ingen annan åsikt än utskottsmajoriteten. Detta är kanske inte den mest spännande rapport som vi har sett från Riksrevisionen. Men systemet med lärosätenas lokalförserjning är desto intressantare.

I rapporten sägs det att många lärosäten inte har gjort upp en lokalförserjningsplan i enlighet med gällande föreskrifter. Göteborgs universitet tar sig fräckheten att i sitt remissvar säga att sådana planer är onödiga, att de ger onödig administration och att det inte behöver upprättas några planer annat än vid nybyggnation och liknande.

Förmodligen har Göteborgs universitet helt rätt. Hela systemet med att Akademiska Hus hyr ut lokaler till universiteten och att detaljerade lokalförserjningsplaner ska göras upp titt som tätt är resurskrävande och skapar ett berg av administration, som Göteborgs universitet så riktigt påpekar. Dock ska gällande föreskrifter och regler följas. Är de överdrivna ska reglerna ändras och göras ändamålsenliga. Det är rätt fräckt av Göteborgs universitet att säga att man inte tänker följa de regler och förordningar som finns.

I betänkandet står det om en proposition från 1992 som riksdagen fattade beslut om och som fortfarande gäller. Jag tror att en tidigare talare nämnde den. I betänkandet står följande:

”Därför avvecklades myndigheten Byggnadsstyrelsen, medan statligt ägda bolag grundades för att förvalta statens fastigheter. Bolagen skulle ge en avkastning jämförbar med den som uppnås hos privatägda fastighetsförvaltande bolag.”

Problemet är att detta inte är en marknad i egentlig mening. Detta började på 80-talet när allting skulle ske enligt marknadslagar. Jag är en varm anhängare av marknadslagarna – på marknaden. Detta är knappt ens en kvasimarknad, om man ska vara ärlig. Staten ska göra vinst på sina egna anslag, sina egna pengar. Har något lärosäte fått för mycket pengar kan man enkelt höja hyrorna och dra in lite extrapengar till staten. Jag säger inte att det görs, men det skulle vara fullt möjligt att göra det.

Frågan är om detta system i längden är rationellt. Jag anser nog, i likhet med någon motionär på detta område, att lärosätena ska få äga sina egna lokaler. Varje liten kontorsskrubb kanske inte blir maximalt utnyttjad, men man slipper en massa administration och en massa planer som ska upprättas. Det är nog en vinst.

En annan viktig fråga som vi borde ta tag i är studenternas bostadsförserjning. Jag tycker fortfarande att det är vansinnigt att lärosäten som inte kan täcka bostadsförserjningen åt sina studenter tillåts utöka antalet studieplatser. Det borde vara en självklarhet att alla studenter som börjar på en utbildning får tak över huvudet. Men det är en annan fråga som går utanför detta ämne, och den får vi ta upp vid ett senare tillfälle.

Anf. 109 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Jag tänkte inleda med att presentera mig. Jag är ny talesperson i Miljöpartiet för frågor om forskning och högre utbildning. Några av er som är ledamöter i utbildningsutskottet har jag hunnit träffa, men långt ifrån alla. Min ordinarie plats som ledamot har jag i ett annat utskott. Men jag hoppas att jag framöver kan få delta och bidra i utbildningsutskottet också, åtminstone i någon mån. Detta är första gången för mig i denna talarstol.

Fru talman! Jag ska säga någonting om dagens ärende också och inte bara tala om mig själv. Vi har en rapport från Riksrevisionen som framför allt handlar om effektiv lokalförsörjning och effektivt lokalutnyttjande. Verksamhet kräver lokaler. Så är det för de flesta verksamheter och självklart även för utbildning och forskning. Effektivitet är naturligtvis helt centralt. Men utbildning och forskning kräver också ändamålsenliga och bra lokaler, annars blir pedagogiken och forskningen lidande. Det innebär självklart i sig ett ineffektivt och dåligt resursutnyttjande.

En föreläsning med hundra eller ett par hundra studenter eller ett seminarium med kanske tio studenter ställer naturligtvis olika krav på lokalerna. Lärosätena har också väldigt stor bredd i sin verksamhet, och kraven på lokaler skiljer sig mellan olika ämnen, fakulteter och institutioner – allt från avancerad labbmiljö till skrivsalar, datorsalar, seminarierum och kontorslokaler, som också nämns i revisionsrapporten. Riksrevisionen berör egentligen den biten ganska ytligt i sin rapport. Men jag tycker ändå att det kan vara värt att nämna att god pedagogik kräver bra lokaler. Rummet och rummets utformning har mycket stor betydelse för det samtal som man för i rummet.

Riksrevisionen pekar i stället på en del brister som lärosätena bör åtgärda. Det gäller att de ska ha en uppdaterad lokalförsörjningsplan, vilket inte alla har. Flera av lärosätena bör också förbättra sitt arbete med en kontinuerlig uppföljning av hur lokalerna kan användas på ett mer effektivt sätt. Men överlag tar lärosätena frågan om lokaler på stort allvar och arbetar aktivt med att få ned kostnaderna för lokaler och få en bättre lokalförsörjning.

Kostnaderna för lokaler är trots allt en av de stora utgiftsposterna inom hela högskolesektorn. Det är en kostnad för staten. Men det är kostnader som naturligtvis förs över på forskarna, som ofta får betala påtagligt höga overheadpåslag på externa medel för att betala bland annat lokalkostnader. Det är kostnader som förs över på studenterna, som får betala med till exempel färre lärarledda lektioner när resurserna går till att betala för lokaler i stället för till bemanning i undervisningen.

Då finns det flera sätt att ge incitament till en effektivare lokalanvändning. Interndebitering är ett sådant verktyg som ger de enskilda fakulteterna och institutionerna incitament att inte överboka lokaler, inte använda överdrivet stora eller dyra lokaler utan i bästa fall hitta de mest lämpade lokalerna i storlek och utformning, oavsett om det rör sig om undervisning eller forskning eller om det är fråga om andra kontorsytor. På samma sätt bör självklart också lärosätena, på rektors- och ledningsnivå, se över hur lokalerna används i stort på universiteten och lärosätena.

Också den största förvaltaren, Akademiska Hus, har utretts av Riksrevisionen. Utredningen ger rekommendationen att Akademiska Hus bör

fortsätta att utveckla sitt arbete med att skapa incitament för att sänka kostnaderna.

Det har väckts en del motioner, dels om att lärosätena ska tillåtas ta över förvaltningen och ägandet av lokaler, dels om att Akademiska Hus i stället borde ges andra ägardirektiv för att på så sätt minska hyreskostnaderna för lärosätena och i förlängningen för studentkårerna.

Men jag tror, precis som tidigare har sagts här, att våra lärosäten nog ska fortsätta att fokusera på det som de är bra på, nämligen att bedriva undervisning och forskning, men kanske inte att i första hand äga och förvalta fastigheter. Kostnaderna bör självklart alltid ses över. Det är i slutändan undervisningen och forskningen – studenterna och forskarna – som får betala. Men det är också helt centralt att en effektiv användning av lokaler kräver goda och ändamålsenliga lokaler.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen och motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 17 It- och postfrågor

Trafikutskottets betänkande 2018/19:TU4
It- och postfrågor
föredrogs.

Anf. 110 ANDERS HANSSON (M):

Fru talman! Detta betänkande är ett så kallat motionsbetänkande som berör ett sjuttioal olika motioner som inkommit under den allmänna motionstiden här i riksdagen. Frågorna berör allt från digitalisering till bredbandsutbyggnad, 5G-nät och postservice i hela landet.

Moderaterna har fem reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservation 11, som berör Sveriges satsningar på 5G.

Fru talman! Sverige blir alltmer uppkopplat. Av Post- och telestyrelsens rapport om svensk telekommunikation som utkom i början av 2018 framgick att det vid årsskiftet 2017/2018 fanns 3,9 miljoner abonnemang på fast bredband. Antalet abonnemang med fiber hade ökat med 18 procent och uppgick till 2,4 miljoner, det vill säga 62 procent av alla abonnemang. Sammantaget kan konstateras att allt fler svenska hushåll får tillgång till bredband eller fiber.

I sin prognos framhåller Post- och telestyrelsen att 87–90 procent av alla hushåll och företag kommer att ha tillgång till bredband om minst 100 megabit per sekund år 2020. Det svenska målet om att 95 procent av alla hushåll ska ha tillgång till bredband år 2020 kommer då inte att uppnås.

Det framgår tydligt att orsak till detta är svårigheterna att nå ut med fiber i glesbefolkade områden. I områden där många människor bor finns egentligen inte detta problem då marknadskrafterna där kan få fritt spelrum, och investeringar kan göras utan större osäkerhet. Det är i glesbygden

och där grund för kommersiell bredbandsutbyggnad saknas som utbyggnaden blir synnerligen kostsam. Där kan statligt stöd vara berättigat.

Att stödet till bredbandsutbyggnad på landsbygd har höjts är bra. Ännu viktigare är att detta stöd används på rätt sätt och vid rätt tillfällen, det vill säga när alla andra möjligheter är uttömda. Risken är annars att stödet blir ett förtäckt landsbygdssöd, vilket inte är syftet.

Post- och telestyrelsen redovisade den 14 november 2017 ett förslag till Regeringskansliet om hur bredbandsstödet bör utformas och styras. Där betonades bland annat just vikten av statlig kontroll och precision i fråga om att stödet ska gälla bredbandsutbyggnad och inget annat. Dock har regeringen till dags dato inte återkommit med konkreta förslag, vilket jag och Moderaterna starkt efterlyser.

Fru talman! Stadsnäten fyller också en viktig funktion vid utbyggnaden av bredband. Vi inom Moderaterna anser att den omtalade lokaliseringsprincipen bör ses över i syfte att möjliggöra utökad samarbete mellan olika stadsnät. I dag begränsas utbyggnaden genom regelkrångel och kommungränser då stadsnät, enligt lokaliseringsprincipen, endast får hållas inom den kommunala gränsen. Kommungränsöverskridande samarbete omöjliggörs med ökade kostnader för såväl kommun som medborgare. Regelverket måste tydliggöras så att en utbyggnad av bredband kan ske på lämpligaste sätt i stället för att hållas tillbaka av stela och orimliga regelverk.

Fru talman! Utbyggnad av bredband kräver också smidig och enkel tillståndshantering. En flaskhals har varit de långa handläggningstiderna på Trafikverket avseende tillståndshantering för ledningsrättsärenden. Detta är inte acceptabelt. Moderaterna ser positivt på att regeringen har agerat gentemot Trafikverket och i regleringsbrev påtalat vikten av att handläggningstiderna kortas. Må detta nu också följas upp av regeringen med erforderlig kontroll så att denna flaskhals inte kvarstår.

Fru talman! Teknikutveckling är obarmhärtig. Utbyggnaden av den femte generationens mobilnät, det så kallade 5G-nätet, har inletts, och Sverige måste hänga med i utvecklingen i syfte att inte tappa konkurrensfördelar och välbefinnande.

För svensk del uppskattar jag att Sverige har satt upp höga ambitioner om att vara en förebild i detta arbete. Bra! Det finns dock två saker som oroar mig med denna utbyggnad.

Min första invändning är att 5G-utbyggnad i Sverige inte är endast ett nationellt utan även ett internationellt åtagande. Utformningen av spektrumharmoniseringen måste enligt Moderaterna hanteras på ett gränsöverskridande plan genom långa och harmoniserade licenstider samt koordinerade auktionsförfaranden i Europa. En frekvenstilldelning som inte är harmoniserad med övriga Europa är i praktiken värdelös. Det är därför mycket oroande att stora delar av Europas spektrum, vilka är förutsättningar för att utveckla 5G, ännu inte är sålda. Här måste regeringen och Sverige göra sin del i påtryckningarna i syfte att få till harmonisering av 5G-utbyggnaden i Europa. Detta är också själva grunden för vår reservation 11, som jag tidigare yrkade bifall till.

Min andra oroskälla är nätsäkerhet. En utbyggnad av ett 5G-nät, som kommer att användas av och vara till stor nytta för många statliga myndigheter och företag, kräver att it-säkerheten kan säkerställas. Det vore förödande om svenska uppgifter i digitaliseringens spår skulle bli tillgängliga

för främmande makter. Vi har alla tyvärr haveriet på Transportstyrelsen i alldeles för färskt minne.

I dag pågår en stor debatt om det kinesiska företaget Huawei, som ägs av kinesiska staten, är ett lämpligt företag för att bygga ut 5G-nätet i Europa. Detta beror på att bland annat USA har uppgett att företagets utrustning möjliggör omfattande kinesisk kontroll och industrispionage. I den andra vågskålen ligger dock önskan att 5G-utbyggnaden ska ske inom rimlig tid med beaktande av vårt behov av att säkerställa skyddet av svenska uppgifter.

Den svenska regeringen måste vara noggrann och metodisk i sitt arbete i syfte att klara denna svåra men nödvändiga balansgång. Möjligen är frågan i grund och botten vilket företag eller land som har de ekonomiska resurserna för att genomföra utbyggnaden. Säkerheten måste dock, oberoende av vilket, garanteras. Annars riskerar vi att en utbyggnad som från början var ekonomiskt kostsam blir en gökunge som drabbar stater inte bara ekonomiskt utan också säkerhetsmässigt.

Fru talman! Jag skulle också vilja säga några ord om postservice i vårt vackra men avlånga land.

I dag har Postnord det viktiga samhällsuppdraget att tillhandahålla postservice till alla hushåll, företag och organisationer i hela Sverige. Det innebär enligt postlagen att Postnord har skyldighet att varje arbetsdag minst fem dagar i veckan göra minst en insamling och minst en utdelning av postförsändelser, om det inte är oskäligt. Från och med den 1 januari 2018 har Postnord dock givits respit med att leverera brev inom en dag. Detta krav är nu i stället två dagar.

Med en stadigt minskande mängd brev som skickas är uppdraget ändå dock svårt att klara ekonomiskt. Ledningen för Postnord har meddelat såväl regering som trafikutskott att de långsiktigt svårligen kan utföra detta uppdrag utan stora ekonomiska förluster. Deras förslag till lösning har varit tudelat: antingen ändras kraven på insamling och utdelning ytterligare samt att portot höjs, eller skjuter staten till medel för den samhällsomfattande posttjänsten.

Något måste göras för att postservicen ska kunna fungera i hela landet. Regeringen har nu bollen och måste besluta sig för vilken åtgärd den föredrar.

Fru talman! Såväl bredbands- som 5G-utbyggnad och postutdelning är frågor som ligger till grund för att vi ska kunna verka och leva i hela vårt land. Samsynen i dessa frågor är stor. Låt oss tillsammans se till att Sverige kan leva upp till vår gemensamma önskan om att vårt land ska ligga i framkant i dessa frågor.

(Applåder)

Anf. 111 JIMMY STÅHL (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi står bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 14 och 23.

Vi konstaterar att befolkningen blir alltmer beroende av en snabb och stabil internetuppkoppling för såväl arbete som fritid. Enligt vår uppfattning är tillgång till internet ytterst en demokratifråga. Ett Sverige där alla medborgare inte ges lika möjlighet att delta i den digitala samhällsdebatten eller få tillgång till information på nätet anser vi utgör ett hot som på sikt

riskerar att ytterligare bidra till ökad polarisering i samhället, inte minst mellan landsbygd och stad.

I städerna är det inom handeln inga problem att ta betalt med kort, men på vissa ställen ute i landet är internet så dåligt att man inte kan erbjuda kortköp utan tvingas till kontanthantering och förlorar intäkter på grund av detta.

Det är därför, fru talman, som vi helhjärtat ställer oss bakom det som framkom i Landsbygdskommitténs slutbetänkande, nämligen att 100 procent av befolkningen ska ha tillgång till snabbt bredband 2025. Detta är enligt vår uppfattning en förutsättning för att hela Sverige ska leva.

För att påskynda och underlätta utbyggnaden av bredband är det enligt vår mening bland annat angeläget att fiberdragning samordnas i större utsträckning. Detta kan ske exempelvis vid åtgärder i mark såsom dragning av kablar eller tomma rör. Dessutom kan kulvertar och kabelrännor utmed väg- och järnvägsnätet med fördel utnyttjas om kapacitetsutrymme finns. Arbetet har blivit bättre, men det finns mer att göra.

Vidare kan vi konstatera att mobiltäckningen längs våra järnvägar ofta är dålig och att utbyggnad av mobilnätet är nödvändigt om folk ska kunna utnyttja sin färd med tåg till att sitta och arbeta med datorn, surfplattan eller mobiltelefonen under tågresan. Vi efterlyser därför en översyn av mobiltäckningen längs järnvägsnätet för att i ett senare skede prioritera de förbättringsåtgärder man kommer på.

Vi sverigedemokrater står även bakom målet i regeringens bredbandsstrategi om att 95 procent av alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 megabit per sekund redan 2020.

Tyvär kommer regeringen inte att klara av att leverera målen i bredbandsstrategin. Sverigedemokraterna har respekt för att det är ett ambitiöst mål, men om man sätter upp mål måste man jobba än hårdare om man märker att målen inte nås. Vi vill understryka att regeringen även måste säkerställa att det kommande 5G-nätet har en god täckning i hela landet, och vi föreslår därför att regeringen utreder möjligheterna för detta.

Fru talman! Det är inte utan oro som digitaliseringen far fram. Vi får inte bli så fartblinda i vår iver med utbyggnaden av snabbt internet att vi glömmer dem som inte har tillgång till fiber eller motsvarande teknik för snabb leverans av internet. Målet fram till 2020, som inte kommer att uppnås, är att 95 procent av befolkningen ska ha god tillgång till snabbt internet. Det innebär att 5 procent inte har tillgång till det. Därför, fru talman, är det viktigt att vi bevakar intressena för dem som fortsatt är beroende av koppartråden.

Den pågående nedmonteringen av det gamla kopparnätet för telefoni påverkar tillgången på telefoni- och bredbandstjänster som hittills erbjudits genom ADSL-teknik och uppkoppling via telefonjacket. Denna omställning påverkar framför allt landsbygdens befolkning eftersom alternativet till den fasta kopparförbindelsen, till exempel fiber eller mobila tekniker med hög överföringshastighet, inte har installerats på grund av alltför höga kostnader.

För att förhindra att människor lämnas utan möjlighet till fungerande kommunikationer anser vi att den som ansvarar för att tillhandahålla kopparnätet inte ska tillåtas att avveckla detta innan en fullgod ersättning till en rimlig kostnad finns på plats. Annars riskerar vi ett digitalt utanförskap, och det är inte acceptabelt.

Nu går jag över och talar lite om posten, vilket Anders Hansson tidigare mycket föredömligt talade om.

Vi sverigedemokrater anser att brev och paket ska levereras i tid oavsett var man bor i Sverige. Detta är också något som alla kan kräva med stöd av postlagen.

Trots de utmaningar Postnord står inför är vår uppfattning att det måste vara möjligt att bo och verka i hela landet. Vi anser därför att regeringen bör utreda möjligheten att förbättra servicen för postutdelning i glesbygden eftersom denna service fortfarande är av central betydelse för att kunna ta emot och skicka brev.

I storstäderna finns det mängder med serviceställen. På landsbygden drar man ned på dem, men lik förbannat säger man att man uppnår mängden serviceställen. De finns dock många gånger på fel ställe.

Postnord måste enligt vår mening förbättra sin kapacitet att leverera försändelser i tid för att mottagarna inte ska drabbas av olägenheter av olika slag. Vi anser att Postnord inte har klarat av sitt samhällsuppdrag, och vi kräver därför att strukturella förändringar inom verksamheten genomförs och att den effektiviseras för att breven ska komma fram i tid.

Fru talman! Jag ser att tiden glider iväg. Jag hoppas därför lite framåt, för detta är en viktig fråga.

I stort sett varje dag året runt görs försök att smuggla droger via posten. Postförsändelser som skickas till Sverige från utlandet kontrolleras vid ankomst via tullen, men paket eller brev som skickas inom landet genomgår inte samma kontroll. Vi vill betona att det endast är polisen eller tullen som har rätt att kontrollera innehållet i en försändelse, vilket innebär att postombud kan bli ofrivilliga mellanhänder för droghandel utan att kunna göra någonting åt det.

I takt med att näthandeln med narkotikaklassade preparat ökar sker mer av smuglingen via vanliga postförsändelser. Risken för den som skickar eller hämtar paketen att åka fast är väldigt liten eftersom det endast är vid de tillfällen polisen och tullen redan har en pågående spaning som personal som arbetar med utlämning får lägga undan försändelser. Vi anser därför att regelverket bör ändras så att alla som hanterar post och paket får rätt att på eget initiativ ta kontakt med tullen eller polisen om de misstänker att det finns narkotika i en viss försändelse.

(Applåder)

Anf. 112 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Jag vill inledningsvis säga att Centerpartiet självklart står bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande vill jag yrka bifall endast till reservation 17.

Sverige har i dag en stark position inom it-området. Samtidigt är det många som bor på landsbygden som tyvärr fortfarande inte har tillgång till bredband. Det påverkar inte bara möjligheterna att kommunicera utan även möjligheterna att driva företag på landsbygden.

Centerpartiet anser att alla måste kunna få vara en del av det digitala samhället. Utbyggnaden av bredband är i detta sammanhang en ödesfråga, och dessutom utvecklas allt fler välfärdstjänster utifrån digitala möjligheter.

Centerpartiet konstaterar också att användarna efterfrågar bättre täckning och allt högre överföringshastigheter för att göra det möjligt att använda internetbaserade tjänster överallt.

Vi vill också framhålla att i de glesbefolkade områdena kan enligt vår mening trådlös infrastruktur vara ett ekonomiskt sätt att nå ut till alla bostäder och verksamhetsställen som ett komplement eller alternativ till fiber.

Utifrån att hela Sverige ska bli uppkopplat är det glädjande att det i det januariavtal som har slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet finns särskilda satsningar på utbyggnad av bredband i hela landet. I utbyggnaden som varit har fiberföreningar, stadsnättsföreningar och marknaden varit viktiga aktörer och kommer så att fortsatt vara framåt. Viktigt är att det behövs mer pengar, men pengarna behöver självklart riktas dit där de bör användas. Vissa regelförenklingar behöver göras, och det måste bli lättare att göra stödutbetalningar.

Bredband är enligt Centerpartiets uppfattning en grundläggande del av Sveriges infrastruktur och kan också anses som en del av en fungerande välfärd. Vi anser också att it ska ses som det femte transportslaget jämte vägar, järnvägar, sjöfart och flyg.

Centerpartiet noterar nu också att 700-megahertzbandet har auktionerats ut, något som enligt vår uppfattning är en avgörande förutsättning för att förbättra bredbandstäckningen i hela landet och inte minst på landsbygden. Vi vill dock betona vikten av att inte bara civilsamhällets behov av radiofrekvenser beaktas i sammanhanget utan även blåljusmyndigheternas.

Centerpartiet konstaterar också att vissa delar av det aktuella spektrumutrymmet undantogs från auktionsförfarandet i avvaktan på regeringens ställningstagande vad gäller framtida behov av frekvensutrymme för blåljusmyndigheterna. Det är vår förhoppning att de förslag som den statliga utredningen om radiospektrumanvändning presenterade i sitt betänkande *Frekvenser i samhällets tjänst* kommer att ge nödvändig vägledning i arbetet med att både säkerställa samhällets behov av spektrum i framtiden och stärka nationella säkerhetsintressen när det gäller tillståndsgivning för radiosändning.

Den pågående nedmonteringen av det gamla kopparnätet för telefoni påverkar tillgången på de telefoni- och bredbandstjänster som hittills erbjudits genom ADSL-teknik och uppkoppling genom telefonjacket. Denna omställning påverkar framför allt landsbygdens befolkning eftersom alternativet till den fasta kopparförbindelsen, till exempel fiber eller mobila tekniker, på en del håll inte alls finns tillgängliga.

För att förhindra att människor lämnas utan möjlighet till fungerande kommunikationer anser Centerpartiet att den som tillhandahåller kopparnätet inte ska tillåtas att avveckla det innan det finns en ersättning på plats, antingen framdragen fiber eller utbyggnad av det mobila nätet.

Vidare, herr talman, vill Centerpartiet understryka betydelsen av en fortsatt god tillgång till post- och betaltjänster för att människor ska kunna bo och verka i hela landet. Detta gäller inte minst situationen på landsbygden och det lokala näringslivets förutsättningar att finnas kvar och utvecklas.

Även om företagen i allt större utsträckning utnyttjar internet är de likväl beroende av att kunna använda posttjänster för att ta emot och skicka

varor fysiskt. I ett alltmer digitaliserat samhälle kvarstår det faktum att väl fungerande posttjänster är av central betydelse för företagen och medborgarna i hela landet.

Herr talman! I den statliga utredaren Kristina Jonängs delbetänkande *Som ett brev på posten* återges postbranschens perspektiv på samdistribution av post, paket och tidningar. Det är tydligt att marknadsinriktade aktörer, exempelvis distributörerna, ser ett behov av att på andra sätt öka sin beläggning då både tidnings- och brevfräsändelser minskar volymmässigt. Samtidigt går en omvänd utveckling att se på paketmarknaden till följd av den växande e-handeln. Att samdistribuera post, paket och tidningar skulle enligt Centerpartiets bedömning öka både tids- och kostnadseffektiviteten samt ha en positiv miljöeffekt eftersom färre transporter skulle behövas. En sådan samdistribution bör därför möjliggöras. Tidningar och brev har visserligen i dag olika tidpunkt för leverans till kund. Enligt Centerpartiets förslag skulle dock den gemensamma distributionen ske enligt nuvarande tidningsdistributörers tidsschema. Centerpartiet anser att förslaget även skulle bidra till att vidmakthålla en bättre tillgänglighet och servicenivå både på landsbygden och i tätorten.
(Applåder)

Anf. 113 JESSICA THUNANDER (V):

Herr talman! Jag yrkar för Vänsterpartiets riksdagsgrupps räkning bifall till Vänsterpartiets reservation 2. Den handlar om digitaliseringens möjligheter i hela landet.

Utvecklingen av ny digital teknik går oerhört snabbt. Samtidigt vet vi att de höga hastigheterna och de nya projekten inledningsvis kommer att lanseras i städerna. I detta viktiga tekniksifte får inte landsbygderna hamna efter. Rätt hanterad av regering och riksdag kan teknikutvecklingen bli en möjlighet för landsbygderna och för tillväxten i hela landet.

Hela landet ska kunna dra nytta av digitaliseringens möjligheter. Vi i Vänsterpartiet är övertygade om att digitaliseringen är viktig och att den kan ge ökade möjligheter att bo, leva och driva företag på landsbygderna. Det saknas dock en samlad bild av på vilket sätt samhällets digitalisering kan bidra till en livskraftig landsbygd.

Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Regeringen har beslutat om en strategi för detta arbete. Strategin fokuserar i huvudsak på fem olika delmål: kompetens, trygghet, innovation, ledning och infrastruktur. Dessa områden är grundläggande om vi ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter, men det räcker inte. Vi måste ha en övergripande tanke om vad bäst i världen ska innebära konkret för invånarna och för företag i alla storlekar, från enmansföretag till koncerner. Och det ska gälla i hela landet.

Det krävs att svårigheter och utmaningar tydligt pekas ut för att man i realiteten ska kunna göra prioriteringar och ställningstaganden. Ett större fokus på klimatvinster, regional spridning och arbetsrätt hade exempelvis varit önskvärt. Hur ska vi använda digitaliseringen för att underlätta för invånare, företag och det offentliga i kommuner och landsting och aktivt utveckla och expandera landsbygderna? Framför allt vill vi understryka vikten av ett politiskt ansvarstagande för att digitaliseringens möjligheter ska komma hela landet till del.

It- och postfrågor

Ett digitalt skifte ställer höga krav på både företag och personal. Utan digital kompetens och möjlighet att följa med i utvecklingen riskerar framför allt små och medelstora företag att slås ut av större jättar. Där har staten en viktig roll att spela, till exempel genom att se till att även små och medelstora företag får tillgång till ny och miljövänlig teknikforskning och genom att säkra kompetensförsörjningen i hela landet.

I bästa fall kan digitaliseringen komma att innebära viktiga klimatvinster såväl som bättre förutsättningar för den enskilde företagaren. Genom nya plattformar för företagare kan transporter effektiviseras, regelkrångel minskas och nya kunder nås. Men digitaliseringen innebär också en rad utmaningar. Därför krävs ett politiskt ansvar för den digitala utvecklingen. Digitalisering ska vara ett hjälpmedel för såväl små som stora företag, inte ett verktyg för företag att undkomma skatt eller kollektivavtal.

Landsbygden står inför omfattande utmaningar, inte minst i och med en ökande urbaniseringsgrad. I stället för en försämrade samhällsservice och att det offentliga drar sig tillbaka vill vi se en utvecklad politik för Sveriges landsbygd.

Vi i Vänsterpartiet vill se en strategi för digitalisering för näringslivet i hela landet. Vi vill att hela Sverige ska växa. Risken är betydande att satsningar koncentreras till storstäderna eller storstadsregionerna. Satsningar inom digital utveckling måste komma hela landet till del. Ny teknik och nya digitala lösningar kan leda till en utveckling och tillväxt i hela Sverige och bidra till nya innovationer. Rätt använd kan digitaliseringen komma att spela en stor roll. För små kommuner kan satsningar på digitala tjänster vara både kostsamma och svåra att genomföra, men regional och nationell samverkan kan göra det möjligt även för dem.

Vänsterpartiet arbetar för att skapa förutsättningar för att alla ska ha både rätten och möjligheten att bo där man själv önskar. En väl fungerande infrastruktur är en av de viktigaste förutsättningarna både för att näringslivet ska kunna utvecklas och för att det ska gå att skapa goda boendemiljöer där människor vill bo. Detta inkluderar självklart även den digitala infrastrukturen såväl som transporter.

Vi ser den digitala kommunikationen både som en nyckel till att underlätta informationsspridning och dialog och som ett sätt att hålla ned antalet nödvändiga resor och transporter. Staten bör ta ansvar för och garantera väl fungerande telefoni och bredband i hela landet.

Den parlamentariska landsbygdskommittén efterlyste en mer samlad bild av hur samhällets digitalisering kan bidra till en livskraftig landsbygd. Regeringens mål om att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter kräver att vi stärker detta arbete ytterligare. Vi menar att det finns en stor potential på detta område och att det bör utvecklas.

(Applåder)

Anf. 114 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Låt mig börja med att ge Jessica beröm. Jag vet att det var hennes första gång i talarstolen, och jag minns att första gången jag stod här var jag rätt nervös. Jag lovar dig hårdare debatter i framtiden, Jessica, men du höll ett väldigt bra anförande.

(Applåder)

Herr talman! Jag vill uppmärksamma de utmaningar som den digitala segregeringen för med sig. Denna segregering finns inte bara mellan stad och land utan skär också mellan de ekonomiska och kunskapsmässiga förutsättningarna för privatpersoner och företagare. Jag anser därför att den digitala jämlikheten behöver förbättras genom utökad tillgång till bredband och fibernät.

Jag vill också lyfta fram bredbandskoordinatorernas betydelse för utbyggnaden av it-infrastrukturen i Sverige. Bredbandskoordinatorerna ska stödja och främja regionernas och kommunernas arbete med bredbandsfrågor. Jag vill även understryka deras viktiga funktion som kontaktpunkter för bredbandsfrågor för både offentliga och privata aktörer. För att underlätta bredbandsarbetet i hela landet efterlyser vi i KD därför en fortsatt satsning på bredbandskoordinatorer.

Herr talman! Utbyggnaden av 5G kommer att vara avgörande för att möta behovet av högre överföringshastigheter, större datamängder och bättre kvalitet för mobila enheter. Det är också en grundförutsättning för framtida teknikutveckling där allt fler tekniska enheter och produkter kommer att kräva uppkoppling.

Vi anser också att 5G är nästa nödvändiga steg för en digital inre marknad, vilket kommer att underlätta och främja handeln och utbytet av tjänster över gränser samt bidra till att koppla samman människor i Europa.

Utformningen av spektrumharmoniseringen måste enligt vår mening hanteras på ett gränsöverskridande plan. Genom lång och harmoniserad licenstid samt koordinerade auktionsförfaranden kan vi skapa ett väl fungerande 5G-nät inom hela EU.

Därför är arbetet med frekvensharmonisering inom EU direkt avgörande för utvecklingen av 5G. Mot denna bakgrund anser vi att Sverige måste vara drivande i den europeiska harmoniseringen av frekvenser för 5G och arbeta för att redan identifierade och framtida 5G-band frigörs på EU-nivå.

Den inre marknaden är en grundpelare för den europeiska freden och välfärden. Därför är det angeläget att Sverige verkar för en gemensam europeisk infrastruktur.

Herr talman! Vi noterar med tillfredsställelse att 700-megahertzbandet nu har auktionerats ut, något som enligt vår uppfattning är en avgörande förutsättning för att förbättra bredbandstäckningen i landet, inte minst i glesbygden.

Vi vill dock betona vikten av att inte bara civilsamhällets behov av radiofrekvenser beaktas i sammanhanget utan även blåljusmyndigheternas.

Vi konstaterar också att vissa delar av det aktuella spektrumutrymmet undantogs från auktionsförfarandet i avvaktan på regeringens ställningstagande vad gäller det framtida behovet av frekvensutrymme för blåljusmyndigheter. Det är rätt krångliga ord.

Det är också vår förhoppning att de förslag som den statliga utredningen om radiospektrumanvändning presenterade i sitt betänkande, *Frekvenser i samhällets tjänst* (SOU 2018:92), kommer att ge nödvändig vägledning i arbetet med att både säkerställa civilsamhällets behov av spektrum i framtiden och stärka nationella säkerhetsintressen när det gäller tillståndsgivning av radiosändartillstånd.

Herr talman! Jag vill peka på att oron kring Postnords organisation och finansiering på koncernnivå även påverkar den svenska delen av bolaget. Jag konstaterar vidare att Postnord de senaste åren inte har klarat sitt samhällsuppdrag. De största förlorarna på en osäker brevhantering är boende och företag på landsbygden.

Det behövs därför strukturella förändringar för att posten som samhällsservice ska fungera tillfredsställande, och Postnord måste höja sin leveransförlitlighet för att allmänheten inte ska drabbas av inkassokrav eller riskera att missa sjukhusbesök.

Jag anser mot denna bakgrund att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag på en ny postlag som skärper kraven på service och leverans av post.

Herr talman! Under denna debatt avseende it- och postfrågor kan jag inte låta bli att tänka på Elving Andersson, Centerpartiet. Under mina drygt 16 år i Uddevalla kommunfullmäktige nämnde han alltid Lane-Ryr. Att påminna om glesbygdens problematik i relation till den stora staden Uddevalla var hans signum.

Nu har jag förmånen att påminna om samma problematik, fast utifrån ett något bredare perspektiv. I en tid när Socialdemokraterna och Miljöpartiet med stöd av Vänstern, Centerpartiet och Liberalerna höjer skatten för bränsle och återinför den orättvisa flygskatten, vilket drabbar alla som bor utanför tunnelbanans räckvidd, måste någon stå upp för idén om att hela landet ska leva.

Postnords service ska fungera i hela landet, och alla privatpersoner och företag har rätt till ett välfungerande bredband. Svårare än så är det faktiskt inte.

Herr talman! Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall endast till reservation nr 8.

Anf. 115 DENIS BEGIC (S):

Herr talman! I dag behandlar vi trafikutskottets betänkande om it- och postfrågor. Inledningsvis yrkar jag bifall till trafikutskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! Vi lever i en spännande tid, en tid då vi ser den fjärde industrialiseringsvågen ta fart. Den så kallade 4.0-revolutionen kommer att göra vår värld mer effektiv, mer flexibel och mer tillgänglig. Framför allt handlar det om att vi ska kunna mötas var vi än befinner oss i världen. Varor, tjänster och människor börjar suddas ut den hårda gränsen mellan länder men även gränser mellan stad och land. Det ska vara lika lätt att träffa en doktor i Vedevåg som i Örebro, och den ska vara lika lätt att få sitt brev i Haparanda som i Lund. Det ska den fjärde industrialiseringsvågen hjälpa oss med.

Vi har länge sagt att vi ska vara bäst i världen på bredband, och vi är nog bäst i världen på det. Men vi är inte nöjda. Jag tror inte att något parti är nöjt med utbyggnaden.

Det handlar inte bara om att vi ska kunna titta på Netflix, utan det är en rättvisefråga för alla medborgare i Sverige. Alla, oavsett var man bor eller befinner sig, ska kunna ta fram sin laptop, platta eller mobil och använda den för att underlätta sitt liv och få information som är viktig.

Det betyder att även människor som befinner sig på en bil- eller tågresa eller driver sitt företag enkelt ska kunna hålla kontakt med sina nära och kära eller enkelt kunna boka en hotellnatt.

Enligt bredbandstrategin, som det fattades beslut om 2009 och som reviderades 2016, bör 95 procent av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband 2020, 2023 bör hela Sverige ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet och 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband.

Jag hoppas att vi når dessa mål, men även om vi i dag får information om att vi inte kommer att lyckas är det viktigt att målen är satta och att vi kan följa dem. Även i januariavtalet är dessa mål inskrivna, vilket sätter press på regeringen att faktiskt leverera. Bredbandsforum, som har till uppgift att följa och hitta lösningar för utbyggnaden, är en viktig part i att uppnå målen.

Herr talman! Även om vi i dag ser svårigheter att nå målen är Sverige världsledande på området. Det ger oss goda förutsättningar inför framtiden. Det är glädjande att bredbands- och mobiltäckningen fortsätter att utvecklas i rätt riktning.

Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Det finns två delmål inom denna politik.

För det första ska elektroniska kommunikationer vara effektiva, säkra och robusta. De ska dessutom tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden.

För det andra ska Sverige ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband.

Där marknaden inte klarar av att leverera ska staten göra det. Jag tycker att det är viktigt att vi samlar oss i breda överenskommelser så att vi kan uppnå just att vara bäst i världen. Marknaden har skött sin del, men nu behöver staten kliva in och göra sin del.

För att uppnå dessa två mål behöver vi mer bredband, och vi behöver bygga ut mer. Det finns idéer och förslag från olika organisationer. Nu är det upp till oss politiker att tycka till om dem. Jag kommer att lyssna, ta till mig och försöka se till att vi får en snabbare utbyggnad än vad vi har i dag.

Regeringen har också fattat beslut om att inrätta ett digitaliseringsråd som har till uppgift att främja genomförandet av den allmänna digitaliseringspolitiken.

Ett av de viktiga målen för digitaliseringsstrategin är att främja innovationer. Det är viktigt att Sverige har de bästa förutsättningarna för att innovationer ska utvecklas, drivas och användas. Det handlar inte bara om att ha nya sätt att mötas eller resa. Det handlar också lika mycket om att ha bra konkurrenskraft och att vi genom dessa innovationer kan minska klimat- och miljöpåverkan.

Innovation är en förutsättning för att den offentliga sektorn ska hitta nya och effektiva lösningar på flera av dagens stora samhällsutmaningar och för att näringslivet ska kunna stärka sin konkurrenskraft. Det handlar exempelvis om nya sätt att resa, bo, göra affärer, leva, konsumera och

kommunicera och samtidigt bevara jordens resurser på ett bra och klimatsmart sätt.

Regeringen har redan gett olika myndigheter i uppdrag att påskynda digitaliseringen. Det kommer att leda till att vi får bättre och mer tillgängliga data för medborgarna.

Herr talman! Vi kan fatta många beslut om att underlätta för företag att digitalisera eller ställa krav på myndigheter att gå den vägen, men det fungerar inte utan kompetens. Om Sverige ska vara världsledande inom digitalisering behöver vi ha bra kompetensförsörjning.

SKL har fått extra pengar för att öka den digitala kompetensen hos ledning och styrning i våra kommuner. Ett område som har haft dålig kompetens är våra offentliga institutioner som inte har hängtt med i utvecklingen. Det finns självklart undantag, men våra medborgare ska kunna förvänta sig att kommuner och landsting underlättar för dem att söka vård, barnomsorg eller boende på ett enkelt och mer tillgängligt sätt.

Inte minst ska företag i kommuner enkelt kunna söka tillstånd och få information. Exempelvis är restaurangbranschen en av de branscher som är hårdast reglerade. Med digitaliseringen får vi en regelförenkling för alla de ansökningar av tillstånd som restaurangbranschen behöver göra. Därför är detta en viktig satsning från regeringen.

Herr talman! I rapporten *Svenskarna och internet* från 2018 konstaterar Internetstiftelsen att så gott som alla svenskar, 98 procent, har tillgång till internet hemma och nio av tio har en smartmobil. För fem år sedan hade 1 miljon svenskar inte tillgång till internet.

Något har hänt de senaste åren som har gjort att vi har så bra täckning. Det ger bra betyg till Sverige. Skillnaden förut handlade om de som använder internet och de som inte gör det. I dag finns skillnaden mellan de som använder internet ofta och de som gör det väldigt sällan.

Herr talman! Mot bakgrund av det jag tidigare har sagt ser vi också förändringar på postmarknaden. Digitaliseringsvägen gör att vi skickar färre och färre brev. Det gör att postoperatörerna måste anpassa sig.

Sedan år 2000 har antalet brev minskat med 36 procent, vilket ställer krav på politiken. Samtidigt som vi har fler och fler utlämningsställen och högre service för medborgare minskar breven. Omställningen och framtida finansiering av brev är något man måste titta närmare på.

Bedömningar som görs visar att förutsättningarna på postmarknaden kommer att fortsätta förändras i snabb takt som en följd av samhällsutvecklingen, inte minst på grund av digitaliseringen. Detta kan leda till att även förutsättningarna för att tillhandahålla en samhällsomfattande posttjänst kan komma att påverkas.

Regeringen gör bedömningen att situationen på postmarknaden är sådan att det kommer att finnas behov av att på nytt se över postlagstiftningen för att säkerställa att det långsiktigt kommer att finnas en samhällsomfattande posttjänst av god kvalitet i hela landet.

Herr talman! Trots att både Postnord och Citymail har gjort kvalitetshöjande åtgärder ligger antalet klagomål fortfarande på en hög nivå. Vi kan dock konstatera att Post- och telestyrelsen fortsätter att säkerställa att tillförlitligheten inom postsektorn ska öka. Nya tillståndsvillkor som trädde i kraft den 1 april 2018 innebär en skärpning av tillförlitlighetskraven. (Applåder)

Anf. 116 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Herr talman! När jag lyssnar på det som sägs hör jag egentligen inga konstigheter; alla vill vi nå samma mål, det vill säga att alla ska ha tillgång till god internetuppkoppling.

Det var dock inte detta jag reagerade på när ledamoten Denis Begic var uppe i talarstolen. Det jag vill ha svar på, herr talman, är varför Denis Begic yrkade avslag på samtliga reservationer. Vill inte Denis att de med koppartråd ska få behålla internet fram till dess att de har fått fiber eller annan teknisk apparatur som gör att de har god internetuppkoppling fram till dess att fibern har installerats?

Vidare undrar jag, herr talman, varför Denis Begic yrkar avslag på vår motion som syftar till att försvåra att narkotika kan skickas via posten.

Anf. 117 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Tack, Jimmy Ståhl, för frågan och engagemanget!

Låt mig börja med den första frågan om kopparnät. Jag har varit lokalpolitiker och vet att när Telia skulle plocka bort kopparnätet fanns det alltid en bra diskussion med kommuner och regioner om hur man skulle lösa problemet. Ibland har Telia till och med förlängt tiden för att man i kommunerna skulle hinna bygga nytt. Som exempel kan jag nämna Hällefors i Örebro som faktiskt är bäst i landet på att bygga bredband. Det är tack vare att man har suttit ned och pratat om detta.

Vad gäller den andra frågan tycker jag absolut att den är viktig. I alla de frågor vi har tycker jag att vi behöver fundera mycket längre än vad vi tänker just nu. Det är viktigt att ta hand om narkotika när den förekommer, men vi får inte glömma integriteten för våra medborgare. Alla ska inte kunna få veta vilken medicin jag beställer om jag har rätt att beställa den eller vilka tidningar jag prenumererar på, herr talman.

Jag tycker att frågan är viktig, men jag tror att vi behöver titta närmare på hur lagen ska utformas. Jag hoppas att vi kan utforma den så att den faktiskt ger effekt och att de olagliga delarna i posthanteringen försvinner. Det kan finnas möjlighet att göra detta.

Anf. 118 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Herr talman! Självklart ska man inte kunna kontrollera allting. Vår motion handlar om när det finns misstanke om narkotika. Då ska man kunna lägga undan dessa paket och informera polis eller tull så att de kan komma och kontrollera dem.

Det är ju inte upp till varje postutlämningsställe att öppna och kontrollera, vilket skulle bli jättegalet. Jag är jätteglad att Denis Begic ändå har detta i tanken. Naturligtvis ska det utredas ordentligt innan man påför en sådan grej.

Herr talman! Nu ser det ut som att vi kommer att missa målen i bredbandsstrategin lite grann. Hur kommer Denis Begic och regeringen att verka för att så fort som möjligt uppnå de mål i bredbandsstrategin som vi missar? Det är viktigt att man lyfter upp och jobbar fram detta så att åtminstone 95 procent, men gärna fler, får snabbt bredband så fort som möjligt.

Anf. 119 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Återigen vill jag säga att jag tycker att vi måste fundera riktigt ordentligt när det gäller de här försändelserna. Vem ska ha misstankar? Hur ska det se ut? Vem ska ha rätt att titta? Vem ska ha rätt att öppna? Integriteten för våra medborgare är en otroligt viktig fråga.

När det gäller utbyggnad av bredband tror jag att vi är överens om att det behövs mer. Det sa jag också i mitt huvudanförande. Redan i år har regeringen lagt 1 miljard på att bygga ut bredband i glesbygden. Vi hoppas att det ska räcka för att nå målen – kanske inte 2020, men åtminstone 2021.

Men den viktiga frågan – det har jag också sagt i mitt huvudanförande – är att staten behöver ta kontroll. Med den breda uppgörelse som vi har nu känns det som att vi kommer att klara av det.

Anf. 120 ANDERS HANSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Denis Begic för ett bra anförande.

Jag har en mycket kort fråga, lite med anledning av det jag tog upp i mitt huvudanförande om lokaliseringsprincipen. När det gäller bredbandsutbyggnaden har det kommit fram via stadsnäten i de respektive kommunerna att det finns bekymmer om man vill bygga ett bredbandsnät som angränsar till eller till och med går in i en annan kommun. Det kan till exempel vara så att man rent geografiskt har en större stad i väster i en kommun och en lite mindre by eller stad långt i öster och att det handlar om att koppla den delen eller den byn till en angränsande kommun, som kanske har en större stad i närheten. Enligt lokaliseringsprincipen i kommunallagen är det nämligen så att de intressen som kommunen vill tillgodose ska vara lokaliserade till kommunen.

Den här kritiken framförs av bland annat Svenska Stadsnätsföreningen. Jag skulle vilja höra Denis Begics kommentarer.

Anf. 121 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Anders Hansson för engagemanget. Jag har fört samma diskussion med Bredbandsföreningen och Stadsnätsföreningen. Vi har diskuterat de här frågorna.

Om du lyssnade på mitt anförande, Anders Hansson, hörde du att det kanske är dags att marknaden slutar och att staten tar över – just på grund av de saker som du nämner. Det har kommit till min kännedom att det kan sluta vid kommungränsen därför att det är en annan kommun. Det har också kommit till min kännedom att stadsnäten i två kommuner ibland avsett att gå in för att ta ett område gemensamt. Sedan har marknaden kommit in och sagt ”det ska vi göra”, och så har stadsnäten fått flytta på sig. Därefter har det tagit tre, fyra, fem år innan marknaden verkligen gjort det.

Vi behöver ta den här frågan på allvar. Därför sa jag i mitt huvudanförande att det nu är viktigt att staten kliver in på de svåra områdena. Det är där vi är nu. Jag hoppas att det är svar på din fråga, Anders Hansson.

Anf. 122 ANDERS HANSSON (M) replik:

Herr talman! Detta tycker jag är rätt, Denis Begic, när det gäller den absoluta glesbygden. Det här kan dock även gälla kommuner som inte räknas till den direkta glesbygden men där man har större avstånd inom kommunen, utan att det är Norrlandsavstånd, om vi hårdrar det lite. Då behövs ju egentligen inte stödet på samma vis, utan det är mer fråga om en praktisk

lösning. Om man har sin stora stad i västra delen av kommunen och en mindre i östra kan man kanske, i stället för att dra sig igenom hela kommunen med en ledning, ansluta sig till nätet i en stad i en angränsande kommun.

När det gäller de långa avstånden i de norra delarna av Sverige delar jag fullständigt Denis Begics uppfattning. Där tror jag också att staten måste gå in och ta ansvar, som jag sa i mitt huvudanförande. Vad jag hade i åtanke var mer kommuner i Mellansverige och södra Sverige där man inte har de avstånden, men där det likväl kostnadsmissigt, ekonomiskt och finansiellt skulle vara mycket mer praktiskt att ingå en överenskommelse till exempel med en grannkommun för att ta ansvaret för den del, den by, den stad eller det område som det gäller. Jag är inte ute efter statsstödet utan mer det praktiska; här sätter lokaliseringsprincipen faktiskt käppar i hjulet för någonting som borde vara ganska enkelt att ordna för kanske två tre kommuner tillsammans.

Anf. 123 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Tack, Anders Hansson! Jag tror att vi förstår varandra men kanske ändå missförstår varandra lite grann. Jag pratar också om detta. Den nya infrastrukturmyndigheten kommer att ta hand om det här, och den nya ministern Anders Ygeman kommer att ta hand om de här frågorna. Jag har fortfarande stor tilltro till den överenskommelse vi har ingått, det så kallade januariavtalet, där vi säger att det finns frågor som vi behöver fundera på.

Jag är ny i riksdagen och har ansvar för de här frågorna. Det finns saker som har kommit till min kännedom nu men som jag inte tänkt på förut. Detta är ett exempel. Jag vet att det finns stadsnät som har löst frågan genom att bilda bolag mellan två eller tre kommuner. På så sätt har man kunnat göra de här sakerna gemensamt och gå över kommungränserna. Jag vet att det till och med har förekommit att man struntat i det här och sagt: Ni får bygga på vår sida, men det får inte vara ett låst nät, utan någon annan får köra i själva tråden.

Det finns alltså möjligheter att göra detta. Det kan absolut vara så att lagen behöver ses över. Tillsammans med den nya infrastrukturmyndigheten och den nya ministern ska vi se vad vi kan göra för att underlätta. Nu behöver vi kanske lite mer av pragmatiskt tänkande och lite mer funderingar kring hur vi når de mål som vi har satt. Dessa enkla saker ska inte sätta käppar i hjulet för det.

(Applåder)

(TALMANNEN: Jag vill bara allmänt påminna om att vi i riksdagen brukar tala via talmannen och inte säga du till varandra.)

Anf. 124 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! Vi befinner oss helt klart i digitaliseringens era. Större delen av Sveriges befolkning använder internet dagligen. De flesta av oss kan knappt tänka sig ett liv utan de fördelar som vi har fått genom digitaliseringen, med tillgång till information och möjligheter till kommunikation. 98 procent av svenskarna har tillgång till internet hemma, och nio av

tio har en smart mobil. För fem år sedan fanns det 1 miljon svenskar som inte var uppkopplade. I dag är de bara hälften så många.

Att utveckla och ta till vara digitaliseringens möjligheter, samtidigt som vi hanterar dess utmaningar, är en viktig uppgift för samhället. Digitaliseringen har potentialen att göra livet både bättre och mer hållbart. Den ger oss nya sätt att resa, bo, göra affärer, leva, konsumera och kommunicera och samtidigt minska klimat- och miljöpåverkan.

Klimatfrågan är vår tids ödesfråga. För att minska vår klimatpåverkan och nå Parisavtalets målsättningar om att hålla temperaturökningen väl under två grader och jobba för att den ska stanna under en och en halv grad behöver vi ställa om vårt samhälle. Exempelvis behöver vi minska transportsektorns utsläpp, något som vi vet kräver att vi inte bara byter bränslen i bilar. Vi behöver också effektivisera och minska behovet av resor. Här finns det en stor potential med digitalisering. Genom de möjligheter som finns till distansmöten och delande av dokument och arbetsredskap kan behovet av att genomföra resor verkligen minskas. Det innebär också stora möjligheter att driva företag även på landsbygden, så att hela landet kan leva. Därför behövs det fortsatta insatser för att bygga ut bredband även på landsbygden.

Digitaliseringen innebär också att restid kan nyttjas bättre för arbete, exempelvis när man reser med tåg. Här skulle dock uppkopplingen helt klart kunna behöva bli bättre. Men med digitaliseringen kommer det också risker. It-säkerhet och frågor om integritet kommer fortsatt att vara mycket viktiga.

Miljöpartiets Peter Eriksson lade i sin roll som digitaliseringsminister fram den digitaliseringsstrategi som regeringen beslutade om 2017. Digitaliseringsstrategin bygger vidare på den sedan tidigare beslutade målsättningen för svensk it-politik.

Målsättningen är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Det finns två delmål. Det första är att elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden. Det andra är att Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband.

Visst ligger vi i framkant. Det konstaterar både OECD och EU. Men för att fortsatt ligga i framkant krävs ett kontinuerligt arbete. För att skapa förutsättningar för en fortsättningsvis långsiktig och hållbar digitalisering till nytta för samhällsutvecklingen och näringslivet beslutade regeringen i maj 2017 om strategin för ett hållbart digitaliserat Sverige, det vill säga digitaliseringsstrategin, som innehåller fem delmål.

Det handlar om digital kompetens. I Sverige ska alla kunna utveckla och använda sin digitala kompetens.

Det handlar om digital trygghet. I Sverige ska de bästa förutsättningarna finnas för att alla på ett säkert sätt ska kunna ta del av, ta ansvar för och ha tillit till det digitala samhället.

Det handlar om digital innovation. I Sverige ska de bästa förutsättningarna finnas för att digitalt drivna innovationer ska utvecklas, spridas och användas.

Det handlar om digital ledning. I Sverige ska relevant, målmedveten och rättssäker effektivisering och kvalitetsutveckling uppnås genom digitalisering.

Det handlar om digital infrastruktur. Hela Sverige bör ha tillgång till infrastruktur som medger snabbt bredband och stabila mobila tjänster som stöder digitaliseringen.

För att främja genomförandet har regeringen också fattat beslut om att inrätta ett råd, Digitaliseringsrådet, som har till uppgift att främja genomförandet av strategin. Men regeringen lämnar inte frågorna där utan har konstaterat att genomförandet av digitaliseringsstrategin och regeringens digitaliseringspolitik kräver ett kontinuerligt statligt engagemang.

Hittills har ca 200 initiativ kopplade till delmålen tagits, vilket trafikutskottet konstaterar i betänkandet. Det handlar bland annat om satsningar i statens budget, uppdrag till myndigheter samt förslag och beslut om ny lagstiftning.

I januariavtalet som har slutits mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna fastslås att den digitala infrastrukturen ska byggas ut i hela landet. Målet ska vara att 95 procent av alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 megabit per sekund redan 2020 och att alla har tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet där de normalt befinner sig senast 2023. Vi ser därför från Miljöpartiets sida fram emot en mandatperiod med fortsatt höga målsättningar på området.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 20.)

§ 18 Cirkulär ekonomi

Cirkulär ekonomi

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU5
Cirkulär ekonomi
föredrogs.

Anf. 125 BETTY MALMBERG (M):

Herr talman! Moderaterna står bakom alla sina reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 24.

Vi ska nu debattera det som kallas cirkulär ekonomi. Det är frågor som rör kretsloppstänkande i stället för dagens slit-och släng-kultur. Att arbeta mot ett mer hållbart och resurseffektivt samhälle är viktigt för framtiden. Motionerna visar glädjande nog på ett starkt engagemang för frågorna hos samtliga partier.

Mindre roligt är då att läsa om vad som faktiskt görs. I betänkandet hänvisas ofta till utredningar som regeringen har tillsatt eller också hänvisas det till utredningar som är slutförda men där frågan bereds. Det är bekymmersamt och samtidigt förvånande. För nog förväntade jag mig att det hade hänt mer under den förra socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen. Det står klart att vi behöver mer verkstad!

Något som också blir mycket påtagligt när man läser betänkandet är den stora roll som EU spelar i sammanhanget. Det är bra eftersom det finns många gränsöverskridande hot mot vår miljö. Det handlar om skräp i havet, spridning av mikroplaster, miljöbrott och den typen av hot. De frågorna kräver beslut som går över nationsgränserna. Därför är det verkligen viktigt att vi är många som röstar i EU-valet den 26 maj.

Redan för två år sedan presenterade EU-kommissionen en strategi för cirkulär ekonomi. Den tog ett helhetsgrepp och förenade det med en handlingsplan med nya direktiv på avfallsområdet. Man fastställde till och med hur det skulle följas upp och utvärderas. Det var bra.

Intressant och proaktivt var också vad de kallade för en avfallshierarki. Den har hela tiden som syfte att minimera avfallet i samhället. Vi moderater gillar tankesättet och ambitionen med avfallshierarkin. Vi anser också att det är en god grund för att öka resurseffektiviteten.

Men nu vill vi framför allt se effektivitet i regeringen. Vi vill också uppmana regeringen när den väl kommer till skott att den då prioriterar kostnadseffektivitet och regelförenklingar för att kunna stimulera och uppmuntra företagets och kommunernas engagemang.

Herr talman! Moderaterna har presenterat många förslag i betänkandet. Jag vill särskilt lyfta fram tre.

Jag börjar med miljöbrotten, som är något vi moderater menar måste tas på större allvar än vad som sker i dag. De kan få långsiktiga och långtgående konsekvenser för människor, djur och natur. Vi tycker därför att tillsynen ska skärpas. Men vi ser också att det går att förena med regelförenklingar som kan och bör göras.

Ett exempel handlar om transport av farligt avfall där lantbrukare som har bytt olja på sina traktorer inte får transportera spilloljan direkt till återvinningscentral utan att först ha noterat detta i flera olika dokument.

En annan fråga i sammanhanget är hur effektiv den svenska miljötillsynen är som förutom att den är delegerad till 290 kommuner och 21 länsstyrelser samtidigt ålägger tolv myndigheter att ha ett operativt ansvar.

Hur effektivt är det? Svaren får vi i en utredning som presenterades i juni 2017. Den delar moderaternas syn att regeringen behöver få till en bättre styrning av miljötillsynen. Den framhöll redan då att en ny utredning borde komma på plats med syfte att göra tillsynen mer effektiv, likvärdig och proportionerlig. Men knappt två år senare väntar vi fortfarande på regeringens svar. Det är inte hållbart.

Matsvinnet är en annan viktig fråga som framför allt handlar om information om hur man kan ändra attityder och åstadkomma beteendeförändringar hos alla aktörer i livsmedelskedjan. I Sverige slängs varje år 1,2 miljoner ton mat. Då talar vi om ätbar mat. Det innebär att en tredjedel av den producerade maten inte blir uppäten. Det kan knappast anses vara vare sig kostnadseffektivt eller resurseffektivt.

Men är vi då åtminstone effektiva i vårt förebyggande arbete och i att medvetandegöra svenskarna? Det är frågan. I dag är det tre olika myndigheter som har i uppdrag att jobba med frågan. Beklagligt nog har de fått uppdraget som tidsbegränsade projekt.

Det förebyggande arbetet med matsvinn bedrivs dessutom väldigt aktivt på EU-nivå dit man också har kopplat forskning. Vi misstänker därför att samordningen både nationellt och internationellt skulle kunna vara långt mycket bättre även på detta område.

Vi anser därför att *en* myndighet ska ha uppdraget, Livsmedelsverket, och att det ska få ett permanent uppdrag i att sprida kunskap om matsvinn och om den stora miljöpåverkan det har. Vi tror också att forskning och innovation kan vara viktigt för att minska matsvinnet. Det handlar om alltifrån beteendeforskning till forskning om genteknik som kan göra växter mer motståndskraftiga mot olika typer av sjukdomar.

En tredje grej handlar om fosfor. Alla växter behöver fosfor, som är en ändlig resurs. Därför är det viktigt att fosfor kan återföras till åkrarna. Det finns beräkningar som visar att om vi skulle kunna återanvända 80 procent av den fosfor som kommer in till städerna via maten skulle vi kunna ersätta nästan hälften av den importerade fosfor. Men samtidigt måste vi ställa krav på och kunna garantera att avloppsslammet inte innehåller några miljöfarliga ämnen.

Moderaterna anser i linje med detta att det bör ställas tuffare krav på reningsverken och att det bör införas ett nationellt mål för återföring av fosfor.

Något som är spännande är att LKAB kan bli en oväntad leverantör av fosfor. Nyligen meddelade de att de i dag kan utvinna och rena apatit ur den avfallssand som finns deponerad i magasinen. Samma sand innehåller också sällsynta jordartsmetaller, som nu bedöms kunna utvinnas industriellt. Detta är otroligt intressanta nyheter som förhoppningsvis även kan få en dämpande effekt på intresset för att öppna nya gruvtäkter runt om i vårt land, åtminstone när det gäller dem som planeras på ställen i känsliga ekosystem.

LKAB:s projekt visar att det är hög tid att se över deponiskatten så att dess utformning verkligen främjar omställningen till en cirkulär ekonomi. Det är något som vi moderater förespråkar då vi tror att detta kan vara ett viktigt grepp för att stimulera och uppmuntra fler att satsa på nya metoder som bidrar till resurseffektivitet.

Herr talman! Då vi talar om dessa bland jordens i dag viktigaste frågor, klimat och miljö, är det viktigt att vi ser just möjligheter och tar till oss de nya landvinningar som forskning och innovation kan ge. Men det handlar också om vikten av att ha en helhetssyn.

Häromdagen fick vi en skrivelse till utskottet. Den är undertecknad av en flicka på sju år från Karlsborg. Hon berättar bland annat att hon har startat en miljöklubb. Hon skriver: ”Vi försöker äta svensk frukt för att miljön inte ska förstöras av långa transporter.” Hon skriver också: ”Jag önskar att ni som bestämmer gör det lättare för uppfinnare att hitta på en bil som går på kompost.” Det kallar jag helhetssyn och förståelse för vikten av forskning, innovation och entreprenörskap. Denna lilla tjej ger hopp för framtiden.

(Applåder)
(forts. § 21)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 februari

MJU3 Fiskeripolitik

Punkt 1 (Handlingsprogram för svenskt fiske)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

230 för utskottet

29 för res. 2

61 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 64 M, 27 V, 21 KD, 15 L, 13 MP

För res. 2: 29 C

Avstod: 3 S, 58 SD

Frånvarande: 7 S, 6 M, 4 SD, 2 C, 1 V, 1 KD, 5 L, 3 MP

Eva Lindh, Erica Nådin och Azadeh Rojhan Gustafsson (alla S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Kristina Axén Olin (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Övergripande främjandeåtgärder för det småskaliga kustfisket)

1. utskottet

2. res. 3 (M, SD, KD)

Votering:

179 för utskottet

144 för res. 3

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 30 C, 27 V, 16 L, 13 MP

För res. 3: 65 M, 58 SD, 21 KD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 10 (Hållbara fiskemöjligheter och förvaltningsplaner)

1. utskottet

2. res. 10 (M)

Votering:

257 för utskottet

65 för res. 10

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 58 SD, 30 C, 27 V, 20 KD, 16 L, 13 MP

För res. 10: 65 M

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 2 KD, 4 L, 3 MP

Ebba Busch Thor (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 14 (Bottentråning)

1. utskottet

2. res. 17 (SD)

Votering:

264 för utskottet

58 för res. 17

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 27 V, 21 KD, 15 L, 13 MP

För res. 17: 58 SD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 5 L, 3 MP

Punkt 20 (Ålfiskeförbud)

1. utskottet

2. res. 26 (V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU4 Klimatpolitik

Punkt 5 (Sveriges ambitioner i EU:s klimatarbete)

1. utskottet

2. res. 6 (C)

Votering:

271 för utskottet

30 för res. 6

21 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 57 SD, 27 V, 16 L, 13 MP

För res. 6: 30 C

Avstod: 21 KD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 5 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Ebba Hermansson (SD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Inriktning för svensk klimatpolitik)

1. utskottet

2. res. 16 (L)

Votering:

280 för utskottet

16 för res. 16

26 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 58 SD, 29 C, 1 V, 21 KD, 13 MP

För res. 16: 16 L

Avstod: 26 V

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 2 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Helena Vilhelmsson (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Lorena Delgado Varas (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 13 (Svenska klimatmål)

1. utskottet

2. res. 19 (SD)

Votering:

217 för utskottet

58 för res. 19

47 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 M, 30 C, 1 KD, 16 L, 13 MP

För res. 19: 58 SD

Avstod: 27 V, 20 KD

Frånvarande: 7 S, 6 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Hans Rothenberg (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Magnus Oscarsson (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 14 (Konsumtionsbaserade mål)

1. utskottet

2. res. 22 (V)

Votering:

295 för utskottet

27 för res. 22

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 65 M, 58 SD, 30 C, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res. 22: 27 V

Frånvarande: 8 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 15 (Sektorsmål)

1. utskottet
2. res. 24 (C)

Votering:

234 för utskottet
30 för res. 24
58 avstod
27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 65 M, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP
För res. 24: 30 C
Avstod: 58 SD
Frånvarande: 8 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 22 (Biodrivmedel och reduktionsplikt)

1. utskottet
2. res. 29 (M, KD)

Votering:

179 för utskottet
86 för res. 29
58 avstod
26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 30 C, 27 V, 16 L, 13 MP
För res. 29: 65 M, 21 KD
Avstod: 58 SD
Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 23 (Nationell plan för utveckling av flygbränslen)

1. utskottet
2. res. 31 (KD)

Votering:

301 för utskottet
21 för res. 31
27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 58 SD, 30 C, 26 V, 16 L, 13 MP
För res. 31: 21 KD
Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 3 MP
Ciczie Weidby (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 20 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU16 Ny lag om säkerhetskydd i riksdagen och dess myndigheter
Kammaren biföll utskottets förslag.

KU18 Allmänna helgdagar m.m.

Punkt 2 (Regler om flaggning)

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

264 för utskottet

58 för res. 2

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 26 V, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res. 2: 58 SD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Jon Thorbjörnson (V) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Nationalsången)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

265 för utskottet

58 för res. 4

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res. 4: 58 SD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU19 Trossamfund och begravningsfrågor

Punkt 2 (Storleken på kyrkoavgiften)

1. utskottet
2. res. 2 (M)

Votering:

259 för utskottet

64 för res. 2

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 1 M, 58 SD, 30 C, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res. 2: 64 M

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 4 (Beslutanderätt i frågor om församlingstillhörighet)

1. utskottet
2. res. 3 (M, V, KD, L)

Votering:

195 för utskottet
127 för res. 3
27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 58 SD, 30 C, 1 L, 13 MP
För res. 3: 64 M, 27 V, 21 KD, 15 L
Frånvarande: 7 S, 6 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU8 2018 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU9 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2017

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU4 Statliga företag

Punkt 2 (Inriktningen för statens ägande av företag)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, KD, L)

Votering:

190 för utskottet
132 för res. 1
27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 57 SD, 27 V, 13 MP
För res. 1: 65 M, 30 C, 21 KD, 16 L
Frånvarande: 7 S, 5 M, 5 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 3 (Övergripande om förvaltning av statliga företag)

1. utskottet
2. res. 2 (M)

Votering:

200 för utskottet
65 för res. 2
58 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 30 C, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP
För res. 2: 65 M
Avstod: 58 SD
Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 6 (Förvaltningen av Sveaskog AB m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (V)

Votering:

237 för utskottet

27 för res. 7

58 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 21 KD, 15 L, 13 MP

För res. 7: 27 V

Avstod: 58 SD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 5 L, 3 MP

Punkt 7 (Uppdrag och mål för vissa statliga företag)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

265 för utskottet

58 för res. 8

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res. 8: 58 SD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 8 (Statens ägande av Telia Company AB)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

264 för utskottet

58 för res. 9

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 27 V, 21 KD, 16 L, 12 MP

För res. 9: 58 SD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 4 MP

Maria Gardfjell (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU10 Riksrevisionens rapport Nationellt försvar på regional nivå

Punkt 1 (Ökad övningsverksamhet)

1. utskottet

2. res. (KD, L)

Votering:

286 för utskottet

36 för res.

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 58 SD, 30 C, 27 V, 13 MP

För res.: 21 KD, 15 L

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 5 L, 3 MP

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU6 Försvarspolitik

Punkt 1 (En liberal grund för den försvarspolitiska inriktningen)

1. utskottet

2. res. 1 (L)

Votering:

306 för utskottet

16 för res. 1

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 65 M, 58 SD, 30 C, 27 V, 21 KD, 13 MP

För res. 1: 16 L

Frånvarande: 8 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Denis Begic (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Totalförsvaret och granskning av måluppfyllelse)

1. utskottet

2. res. 3 (KD)

Votering:

301 för utskottet

21 för res. 3

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 58 SD, 30 C, 27 V, 15 L, 13 MP

För res. 3: 21 KD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 5 L, 3 MP

Prot. 2018/19:56

27 februari

Punkt 4 (Förbättrad operativ förmåga inom alla försvarsgrenar)

1. utskottet
2. res. 4 (C)

Votering:

293 för utskottet

30 för res. 4

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 58 SD, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res. 4: 30 C

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 10 (Nordiskt samarbete)

1. utskottet
2. res. 10 (SD)

Votering:

265 för utskottet

58 för res. 10

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res. 10: 58 SD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 11 (Forskning och utveckling)

1. utskottet
2. res. 11 (M)

Votering:

257 för utskottet

65 för res. 11

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 58 SD, 30 C, 27 V, 21 KD, 15 L, 13 MP

För res. 11: 65 M

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 5 L, 3 MP

Punkt 18 (Fördjupat EU-samarbete)

1. utskottet
2. res. 18 (M, L)

Votering:

242 för utskottet

81 för res. 18

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 58 SD, 30 C, 27 V, 21 KD, 13 MP

För res. 18: 65 M, 16 L

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 20 (Fördjupat samarbete med Brasilien)

1. utskottet

2. res. 20 (SD)

Votering:

265 för utskottet

58 för res. 20

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res. 20: 58 SD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU7 Apoteks- och läkemedelsfrågor

Punkt 3 (Utveckling av apotekens tjänster)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, KD)

Votering:

245 för utskottet

77 för res. 1

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 1 SD, 30 C, 27 V, 16 L, 13 MP

För res. 1: 56 SD, 21 KD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 5 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 5 (Returrätten)

1. utskottet

2. res. 4 (M, SD, KD)

Votering:

179 för utskottet

144 för res. 4

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 30 C, 27 V, 16 L, 13 MP

För res. 4: 65 M, 58 SD, 21 KD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 6 (Läkemedel till unga)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

265 för utskottet

58 för res. 5

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP
För res. 5: 58 SD
Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 7 (Läkemedel till äldre)

1. utskottet
2. res. 6 (C, L)
Votering:
277 för utskottet
46 för res. 6
26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 65 M, 58 SD, 27 V, 21 KD, 13 MP
För res. 6: 30 C, 16 L
Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 8 (Generisk förskrivning)

1. utskottet
2. res. 7 (L)
Votering:
307 för utskottet
16 för res. 7
26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 65 M, 58 SD, 30 C, 27 V, 21 KD, 13 MP
För res. 7: 16 L
Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 11 (Läkemedel och miljö)

1. utskottet
2. res. 10 (M, C, KD)
Votering:
190 för utskottet
116 för res. 10
16 avstod
27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 58 SD, 27 V, 13 MP
För res. 10: 65 M, 30 C, 21 KD
Avstod: 16 L
Frånvarande: 8 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 12 (Finansiering, subvention och prissättning av läkemedel)

1. utskottet

2. res. 12 (SD)

Votering:

248 för utskottet

59 för res. 12

16 avstod

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 M, 30 C, 27 V, 21 KD, 13 MP

För res. 12: 1 M, 58 SD

Avstod: 16 L

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Beatrice Ask (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU6 Lärosätenas lokalförsörjning

Punkt 3 (Akademiska Hus AB:s hyressättning)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

295 för utskottet

27 för res.

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 65 M, 58 SD, 30 C, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res: 27 V

Frånvarande: 8 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU4 It- och postfrågor

Punkt 1 (Samhällets digitalisering)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

215 för utskottet

27 för res. 2

80 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 1 M, 58 SD, 29 C, 21 KD, 13 MP

För res. 2: 27 V

Avstod: 64 M, 16 L

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 2 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 3 (Tillgång till elektroniska kommunikationer)

1. utskottet
2. res. 8 (KD)
Votering:
135 för utskottet
21 för res. 8
167 avstod
26 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 2 C, 27 V, 13 MP
För res. 8: 21 KD
Avstod: 65 M, 58 SD, 28 C, 16 L
Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 6 (Satsningar på 5G)

1. utskottet
2. res. 11 (M, C, KD, L)
Votering:
133 för utskottet
132 för res. 11
58 avstod
26 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 27 V, 13 MP
För res. 11: 65 M, 30 C, 21 KD, 16 L
Avstod: 58 SD
Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 8 (Avvecklingen av kopparnätet)

1. utskottet
2. res. 14 (SD, C, L)
Votering:
219 för utskottet
103 för res. 14
27 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 65 M, 27 V, 21 KD, 13 MP
För res. 14: 57 SD, 30 C, 16 L
Frånvarande: 7 S, 5 M, 5 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 11 (Postservice i hela landet)

1. utskottet
2. res. 17 (C, L)
Votering:
198 för utskottet
46 för res. 17
79 avstod
26 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 65 M, 27 V, 13 MP
För res. 17: 30 C, 16 L
Avstod: 58 SD, 21 KD
Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Punkt 15 (Posthantering och sekretess)

1. utskottet

2. res. 23 (SD)

Votering:

265 för utskottet

58 för res. 23

26 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 65 M, 30 C, 27 V, 21 KD, 16 L, 13 MP

För res. 23: 58 SD

Frånvarande: 7 S, 5 M, 4 SD, 1 C, 1 V, 1 KD, 4 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 21 (forts. från § 18) **Cirkulär ekonomi** (forts. MJU5)

Cirkulär ekonomi

Anf. 126 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag cirkulär ekonomi, och jag vill inleda med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation, nr 27.

Globalt är detta ett enormt problem. Man behöver inte åka särskilt långt i Europa för att komma till länder där man löser sina avfallsproblem nästan till fullo genom att deponera avfall. Man gräver ned soporna för att bli av med dem, i stället för att se avfallet som en del av en värdefull cirkulär ekonomi.

Här har det svenska producentansvaret en viktig roll att spela. Genom ett starkt producentansvar bidrar man till att skapa incitament för branschen att tillhandahålla förpackningar och material som på ett ekonomiskt hållbart sätt kan återvinnas.

Detta är en svensk framgångssaga, där vi faktiskt uppfyller de mål vi har satt upp. I dag har man en situation där olika aktörer – kommuner och företag – slåss om rätten att få ta del av avfallet just eftersom det har ett värde.

Det är också positivt att ett utökat producentansvar nu är på gång. Vi välkomnar de aviseringar som finns från regeringens sida på det här området, men vi tycker såklart att man hade kunnat göra det tidigare.

Herr talman! Det är också positivt att insamlingsansvaret när det gäller förpackningar nu tycks få ligga kvar hos producenterna. Detta är något vi har fått debattera ganska mycket här i kammaren under förra mandatperioden. Det är glädjande, då det skapar lugn och stabilitet på marknaden, så att vi blir av med en del av den osäkerhet som har funnits.

Herr talman! Förekomsten av plast i marin miljö och andra ekosystem är ett potentiellt tilltagande problem. Det handlar om mellan 1 ½ och

4 ½ procent av all plast som tillverkas. Den går ut i våra hav. Det är 4–12 miljoner ton. Det är ett internationellt problem, och Sverige bör såklart agera såväl nationellt som regionalt och internationellt för att intensifiera arbetet med den här problematiken.

Uppenbarligen har vi möjlighet att göra störst skillnad i vårt närområde i Östersjön, där Sverige har längst kust av alla. Samtidigt är det viktigt att understryka att en majoritet av plastskräpet härrör från andra kontinenter än Europa och att Sveriges bidrag i det här sammanhanget är väldigt begränsat.

För att effektivt kunna arbeta mot plast i hav är det grundläggande att ha ett internationellt perspektiv och, framför allt, att man är försiktig med olika typer av plakatpolitiska åtgärder i Sverige och Europa.

Herr talman! Det är positivt att det i dag finns samsyn om att begränsa och utreda flöden av mikroplaster. Vi ställer oss däremot som parti inte bakom flera av de totalförbud som har aviserats av olika aktörer, vare sig på nationell nivå eller inom EU. De tenderar att utmynna i symbolpolitik och stelbent byråkrati utan mätbar miljöeffekt, inte minst eftersom man på så vis riskerar att ersätta vissa engångsartiklar av plast med andra, dyrare produkter med lika stor eller till och med större miljöpåverkan. På EU-nivå saknas fortfarande den grundläggande analysen. Man har inte tittat på vilka ersättningsprodukter man kan förvänta sig.

Det är inte alltid totalförbud som är lösningen. Snarare är det sundushållning, folkbildning och balanserad miljödebatt. På så vis kan företrädare för akademien, industrin och konsumentorganisationer staka ut vägen mot bättre produkter och sundare konsumtionsmönster utan att politiker behöver reglera på detaljnivå. Miljömedvetet beteende kan inte alltid lagstiftas fram utan är en del av samhällskontraktet.

Herr talman! Miljöregler är en viktig fråga: lagstiftning, förordningar, föreskrifter, byråkrati och myndigheter. Det finns i dag ett stort problem med dubbelregleringar som drabbar företagare. Där ställer två eller fler myndigheter krav som i princip överlappar varandra. Det handlar om regler som i praktiken skulle kunna avskaffas utan att det får någon negativ effekt. Vi vill att företag ska förhålla sig och rapportera till så få myndigheter som möjligt.

Ett exempel på ett problem är miljölagstiftningen, som i dag ger otydliga besked om ansvarsfördelningen när det gäller förorenad mark, till exempel vad gäller industritomter där föroreningen orsakats av företag som kanske lagts ned för decennier sedan. De har kanske gått i konkurs, och det saknas personer som kan ställas till svars. Detta vill vi avhjälpa genom förtydligande av nuvarande regelverk. Vi anser också att staten bör stå för betryggande resurser för sanering i sådana här fall.

Delvis av denna anledning vill vi också skärpa regelverken när det gäller etablering av vindkraftverk. Beräkningar visar att kostnaden för att montera ned ett tvåmegawattsverk kan uppgå till ca 700 000 kronor. I dag kan det i värsta fall bli markägaren som tvingas stå för nedmonteringskostnaden.

Det är därför viktigt att ansvarsförhållandet redan i dagsläget utreds och fastställs. Den som uppför eller driver vindkraftverk bör årligen fondera medel på låsta konton för att säkerställa betalningen av de kostnader som uppstår vid nedmontering.

Anf. 127 MAGNUS EK (C):

Herr talman! Jag vill börja anförandet med att säga att vi självklart står bakom alla våra reservationer. Men för tids vinnande kommer jag att yrka bifall endast till reservation 6, under punkt 3.

För Centerpartiet är framväxten av den cirkulära ekonomin ett nödvändigt men också mycket prioriterat område. Det är genom att sluta kretsloppen och genom att skapa de politiska ramverk som gynnar och möjliggör framväxten av en cirkulär ekonomi som vi tar de stora kliven mot ett hållbart samhälle.

Det är när vi diskuterar denna politik som jag tror att vi går, med respekt för mina kollegor i salen, från en liten grupp miljöpolitiker till samhällsbyggarna i det framtida men faktiskt också redan nu framväxande hållbara samhället.

Det är genom innovationer och investeringar i företag som möter kunders ökade krav på hållbarhet som den cirkulära ekonomin och det hållbara samhället växer fram. Det är genom de val vi gör i vardagen, som konsumenter och som företagare, som den cirkulära ekonomin och det hållbara samhället växer fram. Men det sker också genom de politiska val vi gör för att underlätta för människor att göra rätt val.

Ett exempel på detta handlar om att ställa krav på produkters livslängd, energianvändning och återvinningsbarhet. Det är så kallade ekodesignkrav, som innebär att producenten ska ta hänsyn till produkternas totala miljöpåverkan redan i designstadiet. Det är genom den typen av åtgärder som vi faktiskt tar kliv framåt i politiken för det hållbara samhället. Det är också genom att titta på hur hela vår ekonomi kan lira med det cirkulära beteendet, det cirkulära synsättet, som vi tar dessa kliv.

I det betänkande som vi nu har att behandla finns en stor del av Centerpartiets visioner och förslag om hur vi kommer flera steg framåt och om hur vi når de hållbara lösningarna. Jag har nämnt ekodesignkraven. Jag kan som exempel också nämna de förslag som finns på att låta företag ta ett större ansvar än i dag.

I dag är det tyvärr så att vi sätter hinder för de företag som ser en nisch i marknaden i att sluta kretsloppen, i att se till att fler konsumenter som har använt sina produkter färdigt återvinner dem på ett hållbart sätt eller lämnar dem vidare i kedjan till ett återbruk. Det är ju faktiskt raka motexemplet. Det är ett exempel på vad vi inte ska göra för att bygga ett cirkulärt samhälle.

Herr talman! Vi skulle snarare kunna kliva in och säga: Varsågod! Var med och bygg det här! Tjänar du lite pengar på vägen är det jättebra. Skapar vi jobb i den nya gröna ekonomin är det bara för oss samhällsbyggare och beslutsfattare att applådera.

Herr talman! Det är tyvärr inte det läge vi i dag är i. Jag hoppas att vi under denna mandatperiod ska kunna ta fler kliv framåt, för det är dags att inse att en hel del av detta inte bara handlar om politisk vilja. Det kommer att behövas mer än nog av den varan innan vi är framme vid det hållbara samhället och innan vi har skapat den cirkulära ekonomin, men ibland handlar det också om insikten att man som politiker ska kunna ta några kliv tillbaka.

Jag ska, för mitt eget höga nöjes skull, ge ett exempel. Vi ser här i Stockholm hur företag som vill vara med och sluta kretsloppen faktiskt hindras av lokala beslutsfattare. Det är säkert i all välmening. Men det är

just då som vi som fattar beslut om Sveriges lagar behöver kliva in och reda ut hur förhållandet ska se ut mellan konsumenten, producenten, det allmänna och de som kliver in i den klassiska ekonomin och tjänar pengar samt skapar samhällsnytta och individnytta genom nya företagslösningar.

Det är för all del inte det enda exemplet på hur vi kan jobba för ett mer cirkulärt samhälle. I det avtal som har slutits mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna finns ett antal stora förslag på hur vi kan kliva framåt i den cirkulära ekonomin.

Det handlar om att stärka utvecklingen av en resurseffektiv och biobaserad ekonomi. Det handlar om att göra en bred översyn av regelverken för återvinning och hantering av avfall och restprodukter för att främja innovation och företagande just i den cirkulära ekonomin, som jag redan har talat om. Det handlar om att hitta ytterligare steg och göra det enklare för hushåll att återvinna och återbruka. Framför allt handlar det om en del konkreta krav och lösningar. Det handlar om krav på att pant ska omfatta fler produkter. Det kommer att prövas i denna kammare under mandatperioden. Det handlar också om att blicka framåt och se vilka krav vi ska ställa på lägsta servicenivå.

Detta kommer inte att vara politiskt okomplicerat. Men med detta och de exempel vi kan ta från nordiska grannländer som handlar om hur man redan i dag arbetar med strategier på samhällsnivå för ett ökat återbruk och en helt cirkulär ekonomi kommer vi att flytta fram våra positioner.

Med anledning av detta finns det också en hel del saker som jag inte plockar upp. Jag har redan sagt vilken reservation jag yrkar bifall till. Men det finns också en hel del saker som vi kan konstatera att jag inte behöver stå och tala för eller reservera mig för, för det ligger redan i dag i januariavtalet.

Med det, herr talman, vill jag inte ha sagt att det är dags att vila på lagrarna. Allt detta kommer att behöva stötas och blötas här inne i kammaren och i samhället utanför. Men jag tror, herr talman, att vi med detta tar en del kliv framåt. Med de förslag som Centerpartiet utvecklar tror jag att vi skulle kunna ta några till. Jag hoppas att vi, när vi summerar denna mandatperiod, kommer att ha tagit några kliv närmare den helt cirkulära ekonomin. Det, herr talman, gläder mig något otroligt. Här tar vi de konkreta stegen – i Sverige, i våra regioner och kommuner – mot det hållbara samhälle som är svar på vår tids ödesfråga: Hur bygger vi ett samhälle där vi hanterar att jordens resurser är ändliga och att den påverkan vi kan ha på miljö och klimat är begränsad utan att därmed säga att tillväxten har nått sitt slut och att kommande generationer inte ska få ta del av en välståndsökning och ökande innovationer och produktivitet som är till gagn för enskilda människor?

Detta, herr talman, är en framåtsyftande miljö- och klimatpolitik.
(Applåder)

Anf. 128 ELIN SEGERLIND (V):

Herr talman! Liknelsen om hur många jordklot vi skulle behöva för att alla skulle kunna leva som vi är återkommande. Insikten om att vi behöver vidta åtgärder för att minska vår klimatpåverkan finns där också. Men med en mer köpkraftig världsbefolkning pressas våra gemensamma resurser än

mer. Därför pratar vi i dag om ett nytt sätt att tänka, bortom slit- och släng-ekonomi. Det är ett sätt att tänka där vi tar till vara, återanvänder och omformar produkter och låter dem cirkulera.

Det ekonomiska system som vi har i dag är effektivt såtillvida att en allt större del av jordens råvaror används till mänsklig verksamhet. Förpackningar i plast har exempelvis ökat exponentiellt de senaste decennierna. När plast började användas på 50-talet producerades omkring 1 miljon ton per år. År 2015 var motsvarande siffra 322 miljoner ton. Bara en liten del av den plast som produceras återvinns eller återanvänds. Det är enkelt och billigt att producera nytt och svårare och dyrare att hushålla med det vi har.

En liknande problematik finns på så gott som alla andra materialområden. Det gäller till exempel textil och stål. En allt större del av våra naturresurser förädlas till dessa material, men ytterst lite återanvänds.

Det går att vända utvecklingen. Vänsterpartiet vill se en ekonomi som är cirkulär, där vi inte tar ut mer från naturen än vad som är hållbart och där det som används kan användas igen genom återanvändning och materialåtervinning.

Detta är ett synsätt som vi behöver bygga in i all industriell verksamhet. Det kan vi göra genom att tydligare standardisera de material som släpps ut på marknaden. En del av denna standardisering skulle kunna vara att allt material som används också ska kunna återanvändas.

Vi behöver också tydligare krav på produktdesign. Alla varor som släpps ut på marknaden ska kunna repareras eller på något vis rekonditioneras. Varor som inte uppfyller dessa krav ska inte få finnas på marknaden. Om en komponent i en produkt går sönder ska den kunna lagas genom utbytbara delar. På samma sätt ska det vara förbjudet att förkorta livslängden på till exempel en telefon genom programmering, en åtgärd som gör att du behöver investera i en ny telefon i stället för att ha kvar din gamla.

I sin fördjupade utvärdering lyfter Naturvårdsverket återvinningen av exempelvis textilier som en central del i att nå miljömålen. Under 2017 importerade Sverige omkring 14 kilo kläder per person. Samtidigt slänger vi varje år drygt 7 kilo textil i soporna och en mycket liten del, inte ens 1 kilo per person och år, återvinns.

Textilier av bomull är resurskrävande att tillverka och kräver framför allt stora mängder vatten. Men det används också en rad olika kemikalier, varav många är direkt hälsofarliga. Naturvårdsverket menar att påverkan på miljön behöver minska både genom ett minskat användande av kemikalier och genom återanvändning av textilier som produkt och som material.

Vänsterpartiet välkomnar den handlingsplan för cirkulär ekonomi som EU har presenterat och även den plaststrategi som nu inför förbud mot vissa engångsartiklar. Det är ett steg i rätt riktning. Vi vet att många av de produkter som i dag produceras av plast skulle kunna produceras av andra material. Där kommer vår skog att vara ett viktigt inslag. Med förbättrade tekniker för att ta vara på material och återvinna det skulle behovet att tillverka ny plast också försvinna.

Vänsterpartiet anser att Sverige bör utforma även en nationell plaststrategi som kan ta sin utgångspunkt i EU:s plaststrategi men med skarpare reglering och högre ambitioner för att minska plastens negativa effekter på miljön. Regeringen har genom tillsättandet av en särskild utredare 2017

som ska se över möjligheterna att minska de negativa miljöeffekterna från plast lagt en god grund för att en sådan strategi ska kunna utarbetas.

Därtill identifierade Naturvårdsverket 2017 i ett regeringsuppdrag viktigare källor i Sverige för utsläpp av mikroplaster till havet där vägar och däck, konstgräsplaner, industriell produktion och hantering av primärplaster har konstaterats vara viktiga källor. Utöver detta har Naturvårdsverket också sedan 2017 ett regeringsuppdrag att föreslå åtgärder och styrmedel för att minska de negativa effekterna på marin miljö till följd av nedskräpning. Sverige har därmed lagt en god grund för att samlat åtgärda de komplexa problem som orsakas av vår höga plastanvändning.

Vänsterpartiet anser att EU-parlamentets plaststrategi är ett viktigt steg för att bättre reglera engångsartiklar i plast även om vi anser att mer omfattande reglering krävs där bland annat även plastpåsar ingår. Parlamentets strategi anger också att förbrukningen av plastpåsar måste minska för att miljön ska förbättras och för att vi bättre ska kunna utnyttja våra resurser.

Sverige har redan tagit flera steg mot ett minskande av plastkassar, kanske framför allt genom beslutet om att butiker och restauranger ska informera om plastkassars miljöpåverkan och medverka till att förbrukningen ska minska. Några av de stora klädkedjorna som var med och starkt drev på för förändringen rapporterade under förra året en minskning av antalet köpta påsar med så mycket som 60–70 procent. Ett av de apotek som rapporterade in sin försäljning av påsar hade en minskning på 59 procent, vilket motsvarar ungefär 10 miljoner färre påsar eller ungefär 65 ton plast. Detta ger alltså effekt.

Det här har varit en bra början som också visat att konsumenter är beredda att ställa om. Vänsterpartiet anser att användning av plastbärkassar bör avskaffas. Ett flertal länder har redan valt att införa förbud mot dem, och vi anser att Sverige bör ansluta sig till dessa länder. Jag yrkar därför bifall till Vänsterpartiets reservation nr 15.

Anf. 129 BETTY MALMBERG (M) replik:

Herr talman! Tack, Elin Segerlind, för ett viktigt anförande! Det är alltid svårt att begära replik i dessa frågor eftersom vi delar bekymren, oron och engagemanget för att göra rätt. Trots det vill jag ställa en fråga.

Det handlar om plastbärkassarna. Moderaterna är som sagt bekymrade över det marina skräpet, all plast som vi ser i haven och naturligtvis även den plast som människor slänger omkring sig. Vi står även bakom EU:s plaststrategi och den strategi som har antagits vad gäller engångsartiklar.

Samtidigt finns här ett dilemma. Jag tycker om fakta. I mars förra året gjorde den danska miljöstyrelsen en undersökning om hur många gånger vi är tvungna att använda en tygbärkasse, och kanske framför allt av ekologisk bomull, innan den har mindre påverkan på miljön än vad plastbärkassen har. Det handlar om 20 000 tillfällen, vilket få tror. Först då ligger en ekologisk bomullskasse på plus.

Jag vill ställa en fråga till Elin om detta. Jag är absolut för att affärerna på frivillig väg och om de känner ett engagemang kan fråga om konsumenten vill ha en kasse eller inte. Men hur ser Elin Segerlind på den rapport som miljöstyrelsen i Danmark har lanserat? Vad får hon för tankar om detta?

Anf. 130 ELIN SEGERLIND (V) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Betty Malmberg!

Jag har inte läst just den rapport som Betty Malmberg refererar till, men jag känner absolut igen argumentationen från den tidigare debatten. Betty Malmberg frågar vilka tankar som dyker upp i mitt huvud. Jag tänker att en plastkasse kanske inte nödvändigtvis behöver ersättas av en bomulls-bärkasse.

Jag var i mitt anförande inne på detta att textil och framför allt bomulls-textil är fruktansvärt energikrävande, särskilt när det gäller användning av vatten. Dessa ton av plast ska kanske inte nödvändigtvis ersättas av bomullsbärkassar, utan det finns kanske andra smarta lösningar. Vi kan säkert hitta på något som är bättre än både textil och plast.

Precis som Betty Malmberg var inne på hamnar ju en stor del av plasten i vår natur. Vi vet också att det finns gigantiska plastområden i haven. På något sätt måste vi ta tag i detta och hitta alternativ.

Som svar på Bettys fråga tror jag kanske inte att bomullsbärkassarna nödvändigtvis är den bästa lösningen på detta, men jag har nog inget alternativ till dem här och nu.

Anf. 131 BETTY MALMBERG (M) replik:

Herr talman! Tack, Elin Segerlind, för svaret!

Det gläder mig att vi ser samma problematik i detta. Vad vi i Moderaterna talar om och gärna skulle vilja se är att man ska göra ett slags LCA-analys, det vill säga en livscykelanalys. Man tittar på det hela från råvarans produktionstillfälle till dess att produkten är omhändertagen och betraktas som avfall och sedan inte längre kan användas. Det var just detta perspektiv man hade i den danska studien.

Är LCA-analys av produkter något som Vänsterpartiet skulle kunna ställa sig bakom? Det skulle göra det lätt för en konsument att välja rätt, vilket är något vi ofta framhåller. Det är troligt att den enskilda konsumenten i butiken tror att en tygkasse som man använder flera gånger är bättre för miljön än plastkassen. Det är därför jag tycker att fakta är så intressant: Det vi tror är det bästa är inte alltid det.

Skulle alltså Vänsterpartiet kunna tänka sig att stötta LCA-analys?

Anf. 132 ELIN SEGERLIND (V) replik:

Herr talman! Tack, Betty Malmberg, för frågan!

Spontant tror jag absolut att det är något som ligger i linje med vad vi gärna talar om. Om vi ska göra konkreta miljöomställningar måste det vara till förmån för sådant som inte bara ser bra ut på papperet, utan det måste få den miljöeffekt som vi vill ha. Annars är helt krasst både tid och energi bortkastat.

Ska vi ställa om från plast måste vi hitta andra alternativ. Som jag var inne på ligger kanske skog och bioprodukter nära till hands att ta i beaktande. Inga förändringar vi gör ska få resultatet att de kostar mer än de smakar.

Detta är någonting vi säkert skulle kunna hitta en samsyn kring i framtiden. Tack för frågan!

Anf. 133 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Vi står självfallet bakom alla våra reservationer, men jag vill yrka bifall endast till reservation nr 20 under punkt 12 om cirkulär livsmedelsproduktion och åtgärder för minskat matsvinn.

Människan har ett ansvar att förvalta de ändliga resurser och material som finns på vår jord. Vi har ett ansvar att bruka och bevara, i stället för att förbruka och förstöra. Vi som lever nu ska överlämna en jord som nästa generation kan ha som sitt hem. Allt vi gör påverkar både oss och våra efterkommande. Vi kallar denna insikt för förvaltarstanken. Det är en av grundpelarna i den kristdemokratiska ideologin och omfattar samhällets alla områden: vår miljö, våra naturresurser, vår kultur och våra egna personliga resurser. Politiken ska därför utformas så att det offentliga, våra företag, civilsamhället och enskilda ges förutsättningar att utföra sina verksamheter på ett hållbart sätt. Det ska vara lätt att göra rätt både för enskilda och för företag.

Förvaltarstanken sträcker sig över alla aspekter av hållbar utveckling: ekologisk, ekonomisk och social. Därför utformas den kristdemokratiska miljöpolitiken på ett sätt som harmonierar med ökad tillväxt och fler jobb. Ansvaret, som är grundbulten i förvaltarstanken, är både personligt och gemensamt. Människan är en rationell varelse, ansvarig för sina handlingar. Hon kan själv göra medvetna val för att ta till vara både sina egna och andras yttre resurser.

Fru talman! Kristdemokraterna vill inte slå sönder den fungerande avfallsinsamling som kommunerna sköter. Men vi vill inte heller att det ska råda monopoli på hantering av källsorterat material. Förutsättningarna för en rationell avfallshantering är väldigt olika i olika delar av Sverige. Lagen bör underlätta för kommuner eller andra parter som tar ansvar för att lösa praktiska problem i vardagen. Det är viktigt att källsortering uppmuntras. Genom att ge företag och producenter större ansvar och möjligheter att hantera avfall kan nya företag och därmed nya jobb skapas. Konkurrens sänker kostnader. Företag som kan och vill ska kunna ta ansvar för hela eller delar av sitt avfall, även så kallat hushållsavfall.

Kommunerna bör ha fortsatt huvudansvar för det brännbara avfall från hushållen som inte lämpar sig för återvinning eller återanvändning. Kommuner bör också få ökat inflytande i utformningen av insamlingssystem för material som lyder under producentansvaret. Kommuner och fastighetsägare som vill ordna insamling av producentansvarsmaterial utöver den garanterade servicenivån ska kunna göra det och få en rimlig ersättning för insamlat material, förutsatt att det sker på ett sätt som möjliggör effektiv återvinning.

Fru talman! Kristdemokraterna föreslår att en utredning genomförs av hur ett producentansvar för läkemedlens negativa miljöpåverkan ska utformas. Redan i dag finns ett producentansvar för läkemedel. Det innebär att en producent utan ersättning ska ta hand om avfall som består av bland annat överblivna mediciner. Läkemedel och rester av läkemedel i vårt avloppsvatten gör att extra rening krävs vid reningsverken, och många gånger räcker det inte för att helt reducera miljögifterna.

Fru talman! Som jag hörde en tidigare debattör säga uppskattas det att omkring en tredjedel av alla livsmedel som produceras kasseras utan att ätas upp. Samtidigt ökar trycket på vår jords resurser, vilket ställer ökade krav på oss att hushålla med både mat och jordbruksmark. Ska vi dessutom

klara att öka självförsörjningsgraden till en någorlunda godtagbar nivå har vi en lång väg att gå. Det mesta svinnet sker i hushållen, men även detaljhandelsledet har ett betydande matsvinn: ca 5 procent av den totala produktionen.

I dag törs inte handlare själva frysa in kylvaror före utgångsdatum. Livsmedelsverkets föreskrifter ger intrycket att detta inte är tillåtet. Men på Livsmedelsverkets hemsida gör man en liberal tolkning av sina egna föreskrifter och skriver att kylvaror får frysas in. I olika kommuner gör sedan olika inspektörer olika tolkningar. Det innebär att handeln inte törs frysa in kylvaror i den grad som absolut skulle behövas. Genom att göra det kan vi nämligen minska matsvinn, samtidigt som kunder får möjlighet att köpa de frysta produkterna till ett lägre pris, vilket kan vara till stor glädje, inte minst för dem som har låga inkomster. Det är ju inte fel på maten bara för att bästföredatumet närmar sig. Där har vi också en resa att gå när det gäller att kunna lukta och smaka på maten för att avgöra om den är tjänlig eller inte. Därför föreslår vi kristdemokrater att livsmedelslagen förtydligas så att det framgår att en butik får frysa in lämpliga kylvaror.

Förädling är kanske det enklaste sättet att hantera en del av de här varorna, till exempel köttfärs. Många butiker har en ugn. Dessa butiker skulle kunna sälja matlådor över disk. Om man i butiken inte har möjlighet att förädla produkterna själv skulle man kunna samarbeta med andra verksamheter, kanske skolor eller cateringfirmor. Det är ett bra alternativ. På så sätt skulle man kunna sälja dessa produkter i stället för att de förfärs. Därför föreslår vi att Livsmedelsverket tydliggör för handlarna att de själva får förädla sina kylvaror, till exempel kyckling eller köttfärs. Livsmedelsverket bör också få i uppdrag att ta fram en handledningsbok till företagarna om hur de kan minska sitt matsvinn.

Fru talman! Den offentliga sektorn har en viktig roll som föregångare och pådrivare inom miljöarbetet. Inte minst i kommuner och regioner pågår på många håll ett offensivt utvecklingsarbete, dock ofta med en otålighet över hinder som är i vägen för att kunna göra ännu mer. Det behövs övergripande ramar och förutsättningar som möjliggör och uppmuntrar en långsiktig och hållbar livsstil. Olika styrmedel, såväl informativa och regulativa som ekonomiska, kompletterar varandra och kan användas var för sig eller tillsammans, beroende på verksamhetsområde.

Politiken ska vara grundad på försiktighetsprincipen och utformas så att det offentliga, våra företag, civilsamhället och enskilda ges förutsättningar att göra rätt, det vill säga styra mot ett gott förvaltarskap och en hållbar utveckling.

(Applåder)

Anf. 134 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Som Betty Malmberg sa tidigare är vi ganska överens i de här frågorna. Därför blir debatten kanske inte direkt rafflande. Det kanske också innebär att ni kommer att ha hört någonting av det som jag kommer att säga. Men ni får väl hålla god min och spela överraskade i alla fall.

Just det faktum att vi är så överens borde betyda att vi kunde ha lite mer verkstad och lite mindre utredningar och debatt i de här frågorna. Klimatförändringarna leder till extremväder och naturkatastrofer både i Sverige och i övriga världen. De påverkar allt liv på jorden. Livsviktig skog

skövlas, medan djur- och växtarter försvinner för alltid. Haven smutsas ned av plast och föroreningar, samtidigt som fisken försvinner.

För att rädda klimatet och miljön och skapa en framtid för kommande generationer måste vi agera. Vi måste fatta kloka och vassa beslut som gör skillnad både på kort och på lång sikt, och vi måste göra det nu.

Att förorenaren ska betala samt grön skatteväxling är två viktiga principer i den liberala gröna politiken, två principer som starkt bidrar till en mer hållbar och cirkulär ekonomi. Nyttjandet av nya naturresurser måste minska, och återanvändningen och återvinningen av material måste ständigt förbättras. Producenter ska ha ett stort ansvar för att produkter enkelt kan återanvändas eller att de ingående materialen kan återvinnas.

Livslängd och hållbarhet måste bli det nya slit-och-släng. Men är det egentligen så nytt? Om vi granskar det hela ser vi att detta var någonting som föregående generationer var fullt medvetna om. De talade om kvalitet och hållbarhet. Det var någonting som tidigare hyllades, men som tyvärr har glömts bort av min generation, eller kanske av efterkrigstidens generation i produktionsframstegens yra.

Att användningen av plast måste minska och återvinningen öka inser väl de flesta. Plast är ett fantastiskt material inom många områden. Men det har dessvärre en väsentligt lägre återvinningsgrad till exempel glas, metall och papper. Här måste högre krav ställas på producentledet. Liberalerna vill redan nu införa en nationell plastavgift på plastpåsar. Vi välkomnar att många företag inom handeln har tagit initiativ som visar på att användningen av plastpåsar minskar.

Låt mig förekomma Betty Malmbergs fråga här. Jag satt alldeles nyss och skickade ett meddelande till min kollega i skatteutskottet. När det gäller den skatteutredning som nu ska tillsättas säger Liberalerna tydligt att i det uppdraget måste också ingå att vi avväger om all plast ska beskattas lika eller om det ska göras en skillnad på plast och plast. Det är ett svar på varför plast kan vara bra eller i varje fall mindre dåligt.

Fru talman! I Skåne är det full vår. Jag vet inte hur det är med er, men då rensar jag garderoberna. Det är då man själv inser att återanvändningen av textilier måste öka. Det som inte lämnas till insamlingar för återbruk måste kunna nyttjas bättre än enbart som brännbart. Det behövs ett insamlingsystem och mer forskning kring hur fibrer från textilier ska kunna återanvändas bättre och i större omfattning än i dag.

Om vi håller oss kvar i de hushållsnära och vardagliga frågorna, som är lätta att påverka för varenda en av oss, kan vi konstatera som tidigare har gjorts att vi måste sluta slänga fullt tjänlig mat. Det uppskattas mycket riktigt att omkring en tredjedel av alla livsmedel som produceras kasseras utan att ätas upp. Det är sannolikt en underskattad siffra när man lägger ihop alla leden från bondens kasserade krokiga morot via affärernas utrensning av produkter som precis håller på att passera bäst-före-datum i vissa fall till oss konsumenter när vi hysteriskt rensar skafferi och kylskåp från varor som skulle ha kunnat placeras på bordet i stället för i tunnan.

Hushållen måste göras uppmärksamma på vikten av minskat matavfall. Där tror vi liberaler att det fortfarande finns en hel del kunskapsluckor att fylla. Allt fler kommuner agerar aktivt för att återvinna matavfall inom hushållen och inom kommunens olika storkök, men detta måste öka. Av-

fallet som ändå blir, för visst avfall kommer det att bli, kan sedan naturligtvis användas för framställning av biogas. Den kan i sin tur användas som fordonsbränsle eller till produktion av el och värme.

Vi vet nog alla till mans att när någonting blir besvärligt tenderar viljan att göra någonting att minska. Därför är jag glad att det i januariavtalet finns en överenskommelse om en utredning om införandet av nya samordnade krav på lägsta servicenivå för hushållens avfall, inklusive förpackningar, tidningar, grovavfall och farligt avfall.

Fru talman! Sverige är i mycket ett föredöme inom miljö- och klimatområdet. Sverige ska vara pådrivande för att EU uppfyller sina åtaganden i Parisavtalet och för ett fortsatt arbete med EU-kommissionens åtgärds paket för en cirkulär ekonomi. Det bidrar till att minska avfallsmängderna och deponierna i hela EU.

Icke återvunnen plast är ett gränsöverskridande problem. Plasten som driver i våra hav känner inga landsgränser. Därför behövs också gränsöverskridande lösningar. Att stödja kommissionens förslag om en avgift per ton icke återvunnen plast som läggs på varje medlemsland och går till den gemensamma budgeten skulle innebära ett bidrag till EU-budgeten som är baserat på mer än bruttonationalinkomsten.

På så sätt, fru talman, blev också denna debatt en debatt om vikten av EU och Sveriges viktiga roll i EU, vilket såklart alltid är glädjande för en liberal.

(Applåder)

Anf. 135 MARLENE BURWICK (S):

Fru talman! 1900-talet var en era då användningen av naturresurser och material växte utan motstycke. Den globala användningen av råmaterial växte ungefär dubbelt så mycket som befolkningstillväxten. Vi måste nu ta krafttag för att hantera den efterfrågan av naturresurser som en växande befolkning på jorden och strävan efter en högre levnadsstandard leder till. Materialkonsumtionen kommer att fördubblas till år 2060 om vi inte åstadkommer förändringar och använder resurserna mer effektivt.

En övergång från en linjär till en cirkulär ekonomi kräver förändring av hela värdekedjor och att vi kan upprätthålla värdet på materialet under hela livscykeln. Vi behöver innovationer, smartare produktion och mer hållbara konsumtionsmönster.

För mig som socialdemokrat är det självklart att bidra till en globalt hållbar användning av jordens resurser. Sverige måste därför ta ett stort ansvar för att utveckla den resurseffektiva, cirkulära och biobaserade ekonomin.

För att klara det behöver vi jobba brett. EU-kommissionen lyfter i sin handlingsplan för cirkulär ekonomi fram fem prioriterade områden: plast, matavfall, kritiska råmaterial, bygg- och rivningsavfall, biomassa samt biobaserade produkter.

Fru talman! Viktigt för Sverige i detta arbete är bland annat strategin Smart industri, livsmedelsstrategin och handlingsplanen för hållbar konsumtion. Att arbeta för att kretsloppen ska vara resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen är också avsikten med strategin om giftfria och resurssnåla kretslopp. Som konsument ska det vara lätt att göra rätt, eller om du så vill svårt att göra fel.

Under mandatperioden ska flera steg tas för att göra det lättare att återvinna och återbruka. En bred översyn av regelverken för återvinning och hantering av avfall och restprodukter ska genomföras för att främja innovation och företagande i den cirkulära ekonomin.

Producentansvaret är en viktig del av såväl Sveriges som EU:s arbete med att förebygga uppkomsten av avfall och att ta hand om det avfall som uppstår på bästa sätt. Ett starkt producentansvar är centralt för att skapa ett resurseffektivt samhälle. Vi kommer nu att få skärpningar av producentansvaret. Under mandatperioden blir det viktigt att följa hur utbyggnaden av den fastighetsnära och kvartersnära insamlingen av förpackningsavfall och returpapper fortgår.

Ytterligare steg som gör det enklare för hushåll att återvinna och återbruka ska tas, bland annat genom att producentansvar för textilier införs. Krav på pant ska omfatta fler produkter, som exempelvis batterier, mobiltelefoner och annan elektronik. En utredning ska tillsättas om möjligheten att alla produkter ska ha ett produktpass med information om vad produkten innehåller, var den kommer ifrån och hur den kan återvinnas eller tas om hand.

Fru talman! År 2017 antog riksdagen en livsmedelsstrategi för Sverige. Det övergripande målet för strategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet.

Livsmedelsstrategin lyfter fram behovet av insatser för att främja minskat matsvinn i hela livsmedelskedjan från producent till konsument genom till exempel ökat samarbete mellan livsmedelskedjans aktörer och myndigheter och informationsinsatser riktade mot konsumenterna.

Regeringen har vidare gett Livsmedelsverket i uppdrag att i samarbete med Naturvårdsverket och Jordbruksverket arbeta för ett minskat matsvinn. De svenska åtgärderna ska bidra till att nå det globala hållbarhetsmålet i Agenda 2030.

Fru talman! Nedskräpningen av våra hav är en av vår tids största miljöutmaningar. Plastartiklar för engångsbruk står för omkring hälften av allt marint skräp på europeiska stränder.

EU-direktivet om minskning av plastprodukters inverkan på miljön omfattar åtgärdsförslag för de tio vanligaste plastprodukterna som orsakar marint nedskräpning. Huvudsyftet är förstås att förebygga och minska det marina plasticskräpet i form av plastartiklar för engångsbruk och fiskeredskap som innehåller plast. Förslagen omfattar såväl förbud som krav på förbättrad avfallsinsamling, nationella mål om minskad konsumtion, krav på märkning, designkrav och krav på kostnadstäckning i enlighet med principen att förorenaren betalar. Vi ska också från svensk sida fortsätta att driva på för utfasning av all engångsplast inom EU.

Sedan den 1 juli förra året gäller ett nytt svenskt förbud mot små plastpartiklar, så kallade mikroplaster, i kosmetiska produkter. Syftet med förordningen är att begränsa tillförseln av plastpartiklar till sjöar och hav. Spridningen av mikroplaster ska ytterligare förhindras bland annat genom förbud mot mikroplaster i fler produkter och förbud mot onödiga plastartiklar.

Fru talman! Vi står inför en stor uppgift, men den är viktig och självklar. Att öka resursanvändningen och främja övergången till en cirkulär

ekonomi är viktiga delar för en grön tillväxt som bidrar till att minska miljö- och klimatpåverkan samtidigt som den gynnar näringslivsutveckling och skapar nya jobb.

(Applåder)

Prot. 2018/19:56
27 februari

Cirkulär ekonomi

Anf. 136 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Marlene Burwick, för ett mycket välformulerat anförande! Marlene Burwick sa att vi står inför en stor uppgift, och den synen delar jag verkligen. Men det är just därför man också kan känna en frustration när utredningar staplas på utredningar och man förspiller tid där emellan.

Jag nämnde i mitt anförande en utredning angående miljötillsyn där man konstaterar att det måste styras upp mycket bättre. Men nu har det gått två år, och ännu har ingenting hänt trots att utredningen förespråkade ytterligare en utredning. Den tiden har vi inte kvar; vi måste agera. Detta skulle jag gärna vilja höra en kommentar till.

En annan fråga som jag tog upp i mitt anförande var matsvinnet. Vi har i princip alla varit uppe och talat om detta ämne i ärendet. Men det jag tänkte ta upp här var inte just slöseriet med råvaror, pengar och tid. Jag tänkte inte heller ta upp att andra människor inte har mat för dagen.

Det finns en annan aspekt. FN-organet FAO har presenterat en studie där man har undersökt vilka effekter matsvinnet har på de globala koldioxidutsläppen. Det man ser är att matsvinnet, om det vore ett land, skulle vara världens tredje största utsläppsland efter USA och Kina. Det här håller inte!

Jag vill ha svar på en fråga. Regeringen har satt ett etappmål för resurshushållning som var satt till 2018. Men nu har man helt plötsligt förlängt etappmålet till 2020 utan att göra någon korrigerings i själva procentsatserna. Det skulle jag gärna vilja höra en förklaring till. Är det seriöst att vi fördröjer detta?

Anf. 137 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Tack, Betty Malmberg, för frågan och för dina vänliga ord! Jag tänker att det finns mycket som vi är överens om när vi diskuterar och lyssnar på varandra. Betty Malmberg nämnde i sitt anförande bland annat miljötillsynen och fosfor som den ändliga resursen.

När det gäller fosfor har regeringen en utredare som är igång just nu. I ditt arbete lyfter du, Betty Malmberg, ofta vikten av just forskning och evidens. Jag ser det därför som självklart att också regeringen utreder de förslag som ska läggas på bordet. Jag ser också de signaler som skickas här som något positivt, för jag ser att det kommer att råda stor enighet i den här kammaren när väl regeringen lägger fram sina förslag som baseras på utredningarna. Du lyfter ju också upp dem som viktiga.

När det gäller miljötillsynen kan jag konstatera att det hade varit lättare att fortsätta arbetet om inte en stor del av de pengar som går till länsstyrelserna för just miljötillsyn hade försvunnit i M-KD-budgeten.

Anf. 138 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Marlene Burwick! Jag är självklart för att det ska göras utredningar så att vi baserar förslagen på fakta – absolut.

Däremot kan jag inte ge carte blanche för att vi kommer att sympatisera med allt som kommer fram. Det beror naturligtvis på innehållet i förslagen.

Kritiken när det gäller miljötillsyn skakar jag av mig. Problemet i det här läget är att regeringen skickade den utredning som presenterades i juni 2017 ut på remiss i sin tur, och sedan har den legat på Regeringskansliet igen sedan januari 2018. Någoting måste få regeringen att göra slag i saken!

Marlene Burwick kommenterade inte det exempel jag tog upp om att regeringen förlänger etappmålen. Det handlar om matsvinnet, där man har slagit fast att det ska vara ökad resurshushållning och att insatser ska göras så att minst hälften av matavfallet från hushåll, storkök och så vidare kommer att tas om hand och behandlas biologiskt. Det handlar också om att 40 procent av det matavfall som inte kan hanteras biologiskt ska kunna utvinnas till energi.

Det som förvånade mig och gjorde mig så besviken var att regeringen i juni 2018 beslutade att förlänga etappmålet från 2018 till 2020 utan att förändra en enda procentsats för hur mycket som ska återvinnas. Mitt bekymmer är att detta har så stor betydelse. Precis som jag refererade till tidigare ser man i FAO:s studie att det har betydelse inte bara för resurslöseriet utan också för koldioxidutsläppen. Vi måste se helheten, och det önskar jag att regeringen gjorde i större utsträckning.

Anf. 139 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Jag vill instämma med Betty Malmberg om att matsvinnet är oerhört viktigt. Det är någonting som vi behöver jobba med på alla politiska nivåer. Regeringen och riksdagen gör det bland annat genom den livsmedelsstrategi som vi har antagit här med det uppdrag som har getts till Livsmedelsverket och det samarbete som sker med Naturvårdsverket och Jordbruksverket. Det är mycket som görs nu i denna fråga.

Jag kan dock bara instämma i – och det tror jag att vi alla i den här debatten kan instämma i – att vi alla behöver göra väldigt mycket mer. Det här är ett oerhört stort slöseri, och det är en av de stora frågorna framöver.

Anf. 140 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Vi fortsätter att tala om matsvinnet. Tack, Marlene Burwick, för ett bra anförande! Jag kan ställa mig bakom mycket av det som togs upp där.

I betänkandet finns ett stycke som handlar just om cirkulär livsmedelsproduktion och om att minska matsvinnet. Där står mycket om hur vi ska kunna ta till vara matsvinnet för att få tillbaka växtnäring i jorden, hur vi ska kunna ta till vara energin och så vidare.

Men vilka tankar har socialdemokraten Marlene Burwick när det gäller matsvinnet eftersom det ändå är mat? Det handlar om mat som kan användas som mat. Vad bör göras för att vi ska kunna använda det som mat och inte till annat – även om det är bra både med biogas och att maten går tillbaka som kompost och så vidare? Men att kasta ätbar mat känns åtminstone för mig inte bra, och när jag läser i betänkandet har jag inte lyckats hitta något om detta.

Jag har därför en fråga: Vilka tankar har ni om att kunna använda maten just som mat när den ändå fortfarande är tjänlig?

Anf. 141 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Kjell-Arne Ottosson! Matsvinnet är som sagt en oerhört viktig fråga, och en stor del av det svar jag vill ge dig handlar om den grund som antogs i livsmedelsstrategin. Den strategi som antogs här i kammaren handlade nämligen till stor del om hur man ska jobba för att motverka matsvinnet.

Det handlar också om att hitta och verkligen jobba med hela kedjan, från producenten ända fram till att vi har maten i vårt kylskåp eller på vårt matbord. Därför tror jag också att det är viktigt att det är flera myndigheter som jobbar med frågan; det finns en stor poäng med att det är på det sättet. Jag tror även att implementeringen av Agenda 2030 är viktig i den här frågan.

Informationsinsatser mot konsumenter är också jätteviktigt. Det var du inne på i ditt anförande, Kjell-Arne Ottosson, och jag tycker att du sa mycket klokt. Jag tror att vi har mycket att vinna på just information och kunskap om den mat vi har. Där kan jag inte låta bli att referera till mina år som kommunpolitiker i Uppsala kommun – det finns ju flera politiska nivåer, och jag tror att just kommuner har en viktig del i detta. I min hemkommun jobbar vi mycket inom skolan, med skolelever, för vi måste börja väldigt tidigt med att informera och sprida kunskap om vad som gäller i den här frågan.

Anf. 142 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar så mycket och nöjer mig med det svaret.
(Applåder)

Anf. 143 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! I dag talar vi om cirkulär ekonomi. Det finns många andra begrepp som också används, som kretslopp, resurseffektivitet, delningsekonomi med mera. Jag tror, fru talman, att begreppet ”cirkulär ekonomi” inte är något som människor i allmänhet använder vid köksbordet, men har du någon gång källsorterat dina sopor, klackat om skorna hos skomakaren, bytt foder i favoritkavajen hos en skräddare, uppgraderat ett program, handlat på secondhand, utnyttjat en bilpool, kört biogasbil eller åkt biogasbuss – ja, då kan du faktiskt en hel del om cirkulär ekonomi.

Nu måste vi få fler och modernare lösningar som inte tär på klimatet, miljön och naturen. Resurserna måste användas effektivt, och potentialen till framgång inom det här området är mycket stor. Av 100 kronor som ett svenskt hushåll spenderar på konsumentprodukter går mer än 98 kronor till nyinköp. Mindre än 1 krona går till reparationer, och ännu mindre går till att hyra saker. Jordens resurser förbrukas i allt snabbare takt. I en cirkulär ekonomi behålls resurserna i samhällets kretslopp i stället för att bli avfall. Vi ska återanvända, återvinna, uppgradera och återskapa nya material. Alla delar i kretsloppet måste hänga ihop för att vi ska få en cirkulär ekonomi som fungerar. Vi ska gå från linjära flöden till cirkulära system.

Den cirkulära omställningen stärker den svenska industrin. För industrin innebär cirkulär ekonomi att nå högre resurseffektivitet och förlänga relationen till kunden. Detta säger till exempel teknikföretagen, och för att det ska göras mer investeringar i cirkulär ekonomi efterfrågar just teknikföretagen bland annat en mer strategisk upphandling i offentlig sektor och

fokus på innovativa affärslösningar. De efterfrågar också samverkan mellan universitet, startup-företag och etablerad industri. De pekar på att användningen av återvunnet material kräver ett aktivt kemikaliearbete – det är viktigt att avgifta kretsloppet om cirkulär ekonomi ska fungera och bli lönsamt.

Fru talman! Jakten på plasten är en satsning där just strategisk upphandling står i fokus. Själva idén till projektet väcktes i Uppsala klimatprotokoll – Uppsalas eget Parisavtal, om ni så vill, där kommunen samverkar med universitet, näringsliv, region, olika organisationer och så vidare. Förbränningen av plast i Vattenfalls värmeverk i Uppsala var det som var i fokus när man startade projektet. Förbränningen av plast står för mycket stora klimatutsläpp. När förbränningen av torv har avvecklats i det här värmeverket, vilket sker ungefär 2020, kommer plasten att stå för de största fossila utsläppen därifrån. Det handlar om utsläpp ungefär lika stora som utsläppen från biltrafiken i hela Uppsala kommuns geografiska område.

För att minska förbränningen av fossil plast krävs ett uppströmsarbete där många aktörer samverkar för att nå resultat. De stora mängderna plast finns inte i plastpåsar utan i förpackningar, inom byggsektorn och i olika slags produkter. En stor del av den kommunala plastanvändningen utgörs av plasthandskar. Det finns plast även i bilar, möbler och datorer – i stort sett i allt. Fossil plast kan i många fall ersättas med andra material, men återvunnen plast eller plast som tillverkas av förnybara råvaror behövs också.

Som vi har hört tidigare i diskussionen är plastfrågorna prioriterade i EU:s arbete med cirkulär ekonomi. Uppsalas exempel kan ganska lätt skalas upp till alla kommuner i Sverige men även till statens upphandling – och faktiskt till hela världen. Det är väl ett faktum att så kan bli fallet, eftersom Uppsala just har utsetts till världens bästa klimatstad.

Fru talman! Återvinningsindustrin måste utvecklas och byggas ut. Det behövs fördjupade kunskaper om nya lösningar, till exempel att mineraltillgångar kan göras tillgängliga genom så kallad urban mining. Det är någonting som framgår av utskottets betänkande.

Fru talman! När jag var inne i en klädbutik i Uppsala nyligen fick jag en lite oväntad fråga av butikschefen: ”Maria, tror du att riksdag och regering kan göra någonting för att vår butik ska kunna finnas kvar i framtiden?” Jag befann mig i en välsorterad damklädesbutik med kvalitetsmode; butiken Bredenberg har funnits i Uppsala sedan 1800-talet. Det är när man får sådana här frågor som man som politiker börjar fundera och ställa motfrågor: Hur möter ni konkurrensen från e-handeln? Hur påverkar butiksdöden i city er? Har trenden att köpa begagnat och återvunnet påverkat butikens arbete?

På den sista frågan fick jag ett intressant svar: ”Du vet, Maria – det kommer in kunder till oss och visar upp blusar som de har använt i över tio år och som fortfarande är snygga. Det är ju kvalitetskläder som de vi säljer som kan vara intressanta att sälja secondhand i framtiden.” Jag tycker att det var ett klokt resonemang från butiksinnehavaren. Hållbarhet, kvalitet och god service kommer att vara särskilt viktiga aspekter för näringslivsutveckling inom cirkulär ekonomi, och ökad kvalitet är grunden i själva arbetet med cirkulär ekonomi.

Vi måste skärpa hållbarhetskraven på produkter och design. Nu arbetar regeringen med att stärka utvecklingen av en resurseffektiv, cirkulär och

biobaserad ekonomi. Producentansvar för textilier ska införas, och möjliga vägar för ökad återvinning och ökat återbruk ska utvecklas.

Här krävs ett stort och brett engagemang både från näringslivet och konsumenterna och från oss politiker. Det behövs mycket mer *business as unusual* för att vi ska öka takten i omställningen till en mer klimatsmart och mer cirkulär ekonomi.

I EU:s avfallspaket har krav tidigare ställts på vilka regler som gäller för producentansvar. Vi behöver säkerställa att de svenska reglerna är i harmoni och att administrationen kan hållas på en rimlig nivå när nya system för producentansvar utvecklas och de gamla ses över.

Fru talman! Miljöpartiet har drivit på för en grön skatteväxling som kan stärka den cirkulära omställningen. Nya ekonomiska styrmedel kan ge positiva effekter. Hyberavdraget finns med i januariavtalet – en skattereduktion för konsumenter som har utgifter för tjänster i samband med hyra, begagnatreparation eller reparation av konsumentprodukter. Hyberavdraget kommer att kunna förlänga konsumentprodukternas livslängd och nyttjandegrad, vilket stärker småföretagens möjlighet liksom innovativt nyföretagande. Sparade resurser blir sparade pengar för konsumenten.

Jag tror att vi behöver hitta former för att tänka nytt när det gäller just priset på varor. Vi behöver börja tänka mycket mer pris per användning när det gäller till exempel kläder.

Regeringen har också tagit en mängd viktiga initiativ på olika områden. Det har varit väldigt mycket verkstad på just området cirkulär ekonomi. Bland annat är hushållsnära insamling av avfall själva grunden till att vi kan få en ökad insamling av matavfall, vilket skapar bättre möjlighet för produktion av biogas och biogödsel.

Fossilfritt Sveriges färdplansarbete för en fossilfri konkurrenskraft är också väldigt viktigt för att stärka arbetet med plastfrågorna, cirkulär ekonomi i de flesta branscher och i dagligvaruhandeln också när det gäller frågan om matsvinnet. Jag vill, fru talman, välkomna alla ledamöter i miljö- och jordbruksutskottet och i denna debatt till Uppsala för att titta lite grann på strategier som just dagligvaruhandeln har valt för att minska matsvinnet. Det finns väldigt många olika strategier som används redan i dag, och det finns mycket mer att diskutera.

Fru talman! Avslutningsvis kan vi konstatera att Världsnaturfonden vartannat år presenterar hur stort det ekologiska fotavtrycket är. Om alla människor skulle ha ett lika stort fotavtryck som vi har i Sverige skulle det behövas fyra jordklot. Det är naturligtvis själva grunden för att vi ska prioritera dessa frågor ännu mer, och det behövs mycket *business as unusual*. (Applåder)

Anf. 144 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Maria Gardfjell, för anförandet! Som pendang till alla fantastiska ord om Uppsala får jag ändå berätta att det var Linköping som var den första kommunen som tog sig an biogasen. Östgötatrafikens första bussar byggdes om 1992, tror jag att det var, och man installerade biogasmotorer.

Nog sagt om kommuner och kommunkamper. Det som förvånar mig i Maria Gardfjells anförande är att hon menar att det har varit mycket verkstad på området cirkulär ekonomi. Detta visar så tydligt med vilka olika ögon vi kan läsa den här typen av betänkanden. Jag vill vädja till Maria

Gardfjell: Vi behöver mer verkstad! Om Maria Gardfjell tycker att regeringen har haft tillräckligt med verkstad vill jag ändå hävda, fru talman, att det behövs mycket mer än vad som hittills har kommit fram.

Fru talman! Maria Gardfjell tar också upp vikten av att avgifta kretslopp. Det delar jag till fullo, och från Moderaternas sida har vi därför också sagt att vi vill ha bättre och tuffare krav gentemot reningsverken. Jag refererar då tillbaka till fosfor som ändlig resurs. Vi vill sätta nationella mål, men vi vill också ställa skarpare krav på reningsverken att faktiskt göra sin läxa och se till att rena slammet. På det viset får vi rening även av läkemedelsrester.

Skulle Maria Gardfjell kunna applådera och ställa sig bakom att vi får den typen av satsningar? Vi bedömer att det behövs.

Anf. 145 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag vill först meddela att även Linköping är en bra kommun. Linköping har nämligen ett väldigt nära samarbete med just Uppsala i jakten på plasten. Vi har också fått pengar av EU för att jobba med detta tillsammans.

Jag blir förvånad över att Betty Malmberg inte har uppmärksammat hur mycket som händer på det här området. Ibland tänker vi politiker enbart på vår politiska värld. Vi ser den här kammaren, och vi ser riksdagshuset. Om vi sitter i en kommun ser vi kommunhuset och kommunens organisation. Men faktum är ju att det som politiken har åstadkommit de senaste åren är att näringslivet och olika aktörer och organisationer har blivit mycket aktiva på detta område, och det krävs en samverkan mellan olika aktörer för att vi ska få verkstad. Inte minst är arbetet med Fossilfritt Sverige ett av de arbetssätt som har gynnat verkstad på det sättet. Jag blir förvånad över att Moderaternas representant här i dag inte uppskattar det som det svenska näringslivet gör.

När det gäller de tuffare kraven på reningsverken kan jag som tidigare ordförande för Uppsala Vatten säga att detta är ett oerhört viktigt område. Men det är inte så lätt som att bara ställa krav på reningsverken. Man behöver också ställa krav på det som finns uppströms, alltså alla de industrier som kan ha utsläpp som kommer till reningsverken. Vi måste också fundera på vad som finns i den mat som vi äter och som sedan hamnar i reningsverket. Vi ställer ju högre krav på vad som kommer ut från reningsverket än vad vi ställer på den mat som vi äter.

Anf. 146 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag beklagar att Maria Gardfjell lägger ord i munnen på mig och menar att jag inte uppskattar vad näringslivet gör. Men jag har inte över huvud taget talat om att det är där bristerna finns.

Bristerna finns hos en regering som inte sköter sitt uppdrag med effektivitet. Det är nämligen därifrån de långsiktiga förutsättningarna måste komma så att resten av samhället också vet vad som är det mest väsentliga. Det här är inte bara mina ord, utan det slås också fast i olika utredningar som vädjar och säger att vi måste få till stånd mer av samordning när det gäller till exempel miljötillsyn. Även Riksrevisionen har sina synpunkter.

Detta måste regeringsbärande partier ta till sig. Vi kan inte fortsätta att stapla utredningar på varandra, för den tiden har vi inte.

Vi har pratat mycket matsvinn i dag. En metod och en teknik som vi dock inte har talat om är genteknik och genredigering. Vad skulle det då kunna göra för nytta? Saken är den att med den nya typen av teknik, en typ av modern växtförädling, skulle vi kunna öka motståndskraften mot sjukdomar hos olika växter. Tekniken kallas för gensax eller CRISPR/Cas och har visat sig kunna ha snabba effekter just när det gäller att få fram ett växtmaterial som har högre toleransnivåer på olika sätt. Det kan vara mot torka eller andra omständigheter i den växtmiljö där det finns.

Jag skulle gärna vilja höra Miljöpartiets syn på användningen av genteknik, för det är ju en forskning som finns framme.

Anf. 147 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Regeringen har absolut tagit många viktiga initiativ, till exempel det som Marlene Burwick nämnde tidigare om fosfor. Hela fosforfrågan är nu under utredning, och man kommer att fatta viktiga beslut inom kort. Under tiden fram till 2025 får vi en hushållsnära insamling i hela landet. Det tas också enormt många initiativ i januariavtalet, där vi har både grön skatteväxling och pantsystem och en lång rad satsningar på returområdet.

Jag vill däremot säga, fru talman, att GMO-frågan knappast hör hemma i frågan om cirkulär ekonomi. Det är otroligt långsökt att hävda det eftersom olika matråvarors hållbarhet handlar så mycket om hela livsmedelskedjan. Det handlar inte bara om kvaliteten på ett frö, utan det handlar om hela utvecklingen. Växtförädling är naturligtvis oerhört viktigt på många sätt, men det kan ske med många olika tekniker.

Anf. 148 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Sedan den industriella revolutionen har människan gjort fantastiska framsteg. Vi har lyckats producera saker med sådan effektivitet att vi i dag har höjt vår levnadsstandard flera gånger om. Men det har haft ett pris. Samtidigt som den samlade världskonsumtionen har stigit har trycket på planeten ökat. Det finns en koppling. Om alla skulle leva som vi gör i Sverige skulle det kräva fyra planeter, men vi har bara en.

Det som tidigare har betraktats som "negativa externa effekter" i ekonomin kan vi inte längre betrakta som mindre bieffekter. Det är detta som har lett oss in i den klimatkris och det massutdöende av arter som vi upplever i dag. Den höga nivå av konsumtion som vi har i dag är inte en mänsklig rättighet utan begränsar bokstavligen talat framtida generationers levnadsvillkor. Vi måste snabbt minska trycket på planeten och övergå till cirkulär ekonomi så mycket som bara möjligt.

En medveten konsument måste i dag nästan ha en master i miljövetenskap för att kunna skanna av olika kemikalier, räkna ut transporternas miljöpåverkan och uppskatta huruvida produkten bidragit till förstörelse av viktiga ekosystem för att tillverkas, för att inte tala om den samlade bedömningen av produktens miljöpåverkan efter det att den har förbrukats. Det krävs alltså stor kunskap och energi, tid och engagemang samtidigt som det ofta kostar mer.

Tyvärr är det en mindre del av befolkningen som är sådana idealkonsumenter. Ungefär 98 procent av Sveriges konsumtion är nykonsumtion. Detta trots att många saker och prylar som vi äger inte nyttjas mer än någon

promille av sin livstid. En bormaskin används i genomsnitt bara 15 minuter men ägs av många som egentligen bara var ute efter ett hål i väggen. Vi måste göra det till norm att dela på saker i stället för att äga och att återvinna i stället för att kasta.

Fru talman! I en cirkulär ekonomi ökar eller bevaras värdet av produkter och material tack vare upcycling eller ekodesign. Avfall och resursanvändning minimeras och resurser bibehålls inom ekonomin när en produkt som nått slutet av sin livscykel kan användas på nytt och ytterligare värde skapas.

Både EU och FN har ökad cirkulär ekonomi som mål. Naturvårdsverket rekommenderar det, och det är ett viktigt mål för oss i Miljöpartiet. Men, fru talman, det är inte bara önskvärt utan nödvändigt. Ständigt ökande materiell konsumtion ryms inte i det cirkulära samhället och begränsar människans frihet från materialism. Cirkulär ekonomi underlättar att hitta lycka bortom materiella ting och hjälper människor att mötas.

Fru talman! Miljöpartiet har tidigare infört REP-avdraget och sänkt moms på vissa reparationer. Vi vill göra det billigare att hyra, köpa begagnat och reparera genom ett så kallat hyberavdrag. Det går ut på en skattereduktion för hushåll när de reparerar, hyr konsumentprodukter eller köper tjänster för att sälja vidare begagnade produkter.

Offentlig upphandling i Sverige omsätter årligen 550–600 miljarder kronor. Här finns stora möjligheter att främja cirkulära affärsmodeller och tillämpa klimatkrav i upphandlingen. Vi har goda exempel med klädbibliotek och bilpooler där människor delar och hyr kläder och bilar vid behov samt reparationsverkstäder dit folk kommer för att lappa och laga i stället för att kasta. Kommuner bör främja detta genom att erbjuda lokaler för återbruk och reparation, till exempel i anslutning till bibliotek, där medborgare kan låna verktyg och få hjälp med att använda dem.

Fru talman! Många människor är redo att ställa om sina vanor, mycket mer än vi kanske tror. Men i fråga om att gå från linjär till cirkulär ekonomi måste vi hjälpa till. Vi kan inte lägga hela ansvaret på konsumenterna.

Anf. 149 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Jag ber om ursäkt; jag slarvade. Jag vill bara få fört till protokollet att jag yrkar bifall till reservation 17, Liberalernas motion om övriga plastfrågor.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 februari.)

§ 22 Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Ryssland och upphävande av förordning

Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU6

Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Ryssland och upphävande av förordning (prop. 2018/19:11)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 28 februari.)

§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2018/19:56
27 februari

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 26 februari

2018/19:311 Trafikpolisen

av *Thomas Morell* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:312 Bekämpning av granbarkborren i naturreservat

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:313 En ökning av andelen avslag på ansökan om sjukpenning

av *Nooshi Dadgostar* (V)

till statsrådet Annika Strandhäll (S)

2018/19:314 Handel med falska asylhandlingar

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:315 Standarden på vinterväghållningen

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2018/19:316 Behovet av god infrastrukturplanering

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

§ 24 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 27 februari

2018/19:182 Frivilligt återvändande till Afghanistan

av *Fredrik Malm* (L)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:184 Offentligt belöningsystem

av *Mikael Strandman* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:187 Andelstal i vägsamfälligheter

av *Lars Beckman* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:198 Nekat uppehållstillstånd för personer som bott i Sverige länge

av *Anders Åkesson* (C)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:214 Levande djur i konsumentköplagstiftningen

av *Martina Johansson* (C)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:206 Rätten till familjeåterförening

av *Christina Høj Larsen* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

- 2018/19:208 Utredning om gode män och överförmyndare**
av *Robert Hannah* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2018/19:217 Stort behov av försvarsplatser hos Migrationsverket**
av *Markus Wiechel* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2018/19:247 Avhopp från polisutbildningen**
av *Johan Forssell* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)
- 2018/19:248 E4 Söderhamn–Gävle**
av *Viktor Wärnick* (M)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)
- 2018/19:258 Historiska samlarvapen**
av *Mikael Strandman* (SD)
till statsrådet Mikael Damberg (S)
- 2018/19:271 Införande av lex Knuters**
av *Anders Österberg* (S)
till statsrådet Ardalán Shekarabi (S)
- 2018/19:274 Slussväg mellan Trollhättan och Lilla Edet**
av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till statsrådet Tomas Eneroth (S)
- 2018/19:277 Vapendirektivet**
av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)
- 2018/19:285 Kompetensutvisningar**
av *Betty Malmberg* (M)
till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

§ 25 Kammaren åtskildes kl. 17.57.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 13 anf. 49 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 83 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 112 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 21 anf. 132 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

§ 1 Utökning av antalet suppleanter.....	1
§ 2 Val av extra suppleanter	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	2
§ 4 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 7 Ny lag om säkerhetsskydd i riksdagen och dess myndigheter.....	3
Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU16	3
(Beslut fattades under § 20.).....	3
§ 8 Allmänna helgdagar m.m.....	3
Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU18	3
Anf. 1 PER SÖDERLUND (SD).....	3
Anf. 2 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	4
Anf. 3 ERIK OTTOSON (M).....	5
(Beslut fattades under § 20.).....	6
§ 9 Trossamfund och begravningsfrågor	6
Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU19	6
Anf. 4 ERIK OTTOSON (M).....	6
Anf. 5 JESSICA WETTERLING (V)	6
Anf. 6 TUVE SKÅNBERG (KD)	7
Anf. 7 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	7
Anf. 8 LINDA YLIVAINIO (C)	9
(Beslut fattades under § 20.).....	10
§ 10 2018 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll	10
Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU8.....	10
(Beslut fattades under § 20.).....	10
§ 11 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2017	10
Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU9.....	10
(Beslut fattades under § 20.).....	10
§ 12 Statliga företag.....	10
Näringsutskottets betänkande 2018/19:NU4	10
Anf. 9 CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	10
Anf. 10 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD).....	11
Anf. 11 ANNIKA QARLSSON (C).....	13
Anf. 12 BIRGER LAHTI (V).....	14
Anf. 13 CAMILLA BRODIN (KD).....	16
Anf. 14 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik.....	18
Anf. 15 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	18
Anf. 16 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik.....	18
Anf. 17 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	19
Anf. 18 BIRGER LAHTI (V) replik.....	19
Anf. 19 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	19

Anf. 20	BIRGER LAHTI (V) replik	20
Anf. 21	CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	20
Anf. 22	ARMAN TEIMOURI (L)	20
Anf. 23	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	21
Anf. 24	ARMAN TEIMOURI (L) replik.....	21
Anf. 25	MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	21
Anf. 26	ARMAN TEIMOURI (L) replik.....	22
Anf. 27	BIRGER LAHTI (V) replik	22
Anf. 28	ARMAN TEIMOURI (L) replik.....	22
Anf. 29	BIRGER LAHTI (V) replik	23
Anf. 30	ARMAN TEIMOURI (L) replik.....	23
Anf. 31	MATHIAS TEGNÉR (S).....	23
Anf. 32	BIRGER LAHTI (V) replik	26
Anf. 33	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	26
Anf. 34	BIRGER LAHTI (V) replik	27
Anf. 35	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	27
Anf. 36	ANNIKA QARLSSON (C) replik	27
Anf. 37	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	28
Anf. 38	ANNIKA QARLSSON (C) replik	28
Anf. 39	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	28
Anf. 40	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	29
Anf. 41	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	29
Anf. 42	CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	29
Anf. 43	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	30
Anf. 44	CHARLOTTE QUENSEL (SD).....	30
Anf. 45	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	31
Anf. 46	CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik.....	31
Anf. 47	MATHIAS TEGNÉR (S) replik.....	31
Anf. 48	CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik.....	32
	(Beslut fattades under § 20.)	32
§ 13	Riksrevisionens rapport Nationellt försvar på regional nivå.....	32
	Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU10	32
Anf. 49	MIKAEL OSCARSSON (KD)	32
Anf. 50	ALLAN WIDMAN (L).....	33
Anf. 51	PAULA HOLMQVIST (S).....	34
Anf. 52	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	36
Anf. 53	ROGER RICHTOFF (SD)	37
	(Beslut fattades under § 20.)	37
§ 14	Försvarspolitik.....	38
	Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU6	38
Anf. 54	PÅL JONSON (M).....	38
Anf. 55	ROGER RICHTOFF (SD)	40
Anf. 56	PÅL JONSON (M) replik	42
Anf. 57	ROGER RICHTOFF (SD) replik.....	43
Anf. 58	PÅL JONSON (M) replik	43
Anf. 59	ROGER RICHTOFF (SD) replik.....	44
Anf. 60	DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	44

Anf. 61 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	46
Anf. 62 ROGER RICHTOFF (SD) replik	48
Anf. 63 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	48
Anf. 64 ROGER RICHTOFF (SD) replik	48
Anf. 65 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	49
Anf. 66 ALLAN WIDMAN (L).....	49
Anf. 67 MATTIAS OTTOSSON (S).....	51
Anf. 68 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	53
Anf. 69 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	54
Anf. 70 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	54
Anf. 71 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	55
Anf. 72 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	55
Anf. 73 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	56
Anf. 74 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	56
Anf. 75 MATTIAS OTTOSSON (S) replik	56
Anf. 76 ELISABETH FALKHAVEN (MP).....	57
Anf. 77 ROGER RICHTOFF (SD) replik	59
Anf. 78 ELISABETH FALKHAVEN (MP) replik	59
Anf. 79 ROGER RICHTOFF (SD) replik	59
Anf. 80 ELISABETH FALKHAVEN (MP) replik	59
Anf. 81 LARS THOMSSON (C)	59
Anf. 82 ROGER RICHTOFF (SD)	61
(Beslut fattades under § 20.).....	61
§ 15 Apoteks- och läkemedelsfrågor	61
Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU7	61
Anf. 83 ULRIKA JÖRGENSEN (M).....	61
Anf. 84 CLARA ARANDA (SD).....	63
Anf. 85 ANDERS W JONSSON (C)	64
Anf. 86 PIA STEENSLAND (KD)	66
Anf. 87 ANDERS W JONSSON (C) replik	68
Anf. 88 PIA STEENSLAND (KD) replik	69
Anf. 89 ANDERS W JONSSON (C) replik	69
Anf. 90 PIA STEENSLAND (KD) replik	70
Anf. 91 LINA NORDQUIST (L)	70
Anf. 92 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	71
Anf. 93 LINA NORDQUIST (L) replik.....	73
Anf. 94 ANDERS W JONSSON (C) replik	73
Anf. 95 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	74
Anf. 96 ANDERS W JONSSON (C) replik	74
Anf. 97 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	75
Anf. 98 KARIN RÅGSJÖ (V).....	75
Anf. 99 ANDERS W JONSSON (C) replik	77
Anf. 100 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	78
Anf. 101 ANDERS W JONSSON (C) replik	78
Anf. 102 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	79
Anf. 103 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	79
Anf. 104 LINA NORDQUIST (L)	81
(Beslut fattades under § 20.).....	81
§ 16 Lärosätenas lokalförjning.....	81
Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:UbU6	81
Anf. 105 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	81

Anf. 106	TOMAS KRONSTÅHL (S)	83
Anf. 107	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	84
Anf. 108	ROBERT STENKVIST (SD)	85
Anf. 109	MATS BERGLUND (MP)	86
	(Beslut fattades under § 20.)	87
§ 17	It- och postfrågor	87
	Trafikutskottets betänkande 2018/19:TU4	87
Anf. 110	ANDERS HANSSON (M)	87
Anf. 111	JIMMY STÅHL (SD)	89
Anf. 112	MIKAEL LARSSON (C)	91
Anf. 113	JESSICA THUNANDER (V)	93
Anf. 114	MAGNUS JACOBSSON (KD)	94
Anf. 115	DENIS BEGIC (S)	96
Anf. 116	JIMMY STÅHL (SD) replik	99
Anf. 117	DENIS BEGIC (S) replik	99
Anf. 118	JIMMY STÅHL (SD) replik	99
Anf. 119	DENIS BEGIC (S) replik	100
Anf. 120	ANDERS HANSSON (M) replik	100
Anf. 121	DENIS BEGIC (S) replik	100
Anf. 122	ANDERS HANSSON (M) replik	100
Anf. 123	DENIS BEGIC (S) replik	101
Anf. 124	EMMA BERGINGER (MP)	101
	(Beslut fattades under § 20.)	103
§ 18	Cirkulär ekonomi	103
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19:MJU5	103
Anf. 125	BETTY MALMBERG (M)	103
	(forts. § 21)	105
	Ajournering	105
	Återupptaget sammanträde	106
§ 19	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 14 februari	106
	MJU3 Fiskeripolitik	106
	MJU4 Klimatpolitik	107
§ 20	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	110
	KU16 Ny lag om säkerhetsskydd i riksdagen och dess myndigheter	110
	KU18 Allmänna helgdagar m.m.	110
	KU19 Trossamfund och begravningsfrågor	110
	JuU8 2018 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll	111
	JuU9 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2017	111
	NU4 Statliga företag	111
	FöU10 Riksrevisionens rapport Nationellt försvar på regional nivå	113
	FöU6 Försvarspolitik	113
	SoU7 Apoteks- och läkemedelsfrågor	115
	UbU6 Lärosätenas lokalförsörjning	117
	TU4 It- och postfrågor	117
§ 21	(forts. från § 18) Cirkulär ekonomi (forts. MJU5)	119

Anf. 126	MARTIN KINNUNEN (SD)	119
Anf. 127	MAGNUS EK (C)	121
Anf. 128	ELIN SEGERLIND (V)	122
Anf. 129	BETTY MALMBERG (M) replik	124
Anf. 130	ELIN SEGERLIND (V) replik	125
Anf. 131	BETTY MALMBERG (M) replik	125
Anf. 132	ELIN SEGERLIND (V) replik	125
Anf. 133	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	126
Anf. 134	TINA ACKETOFT (L)	127
Anf. 135	MARLENE BURWICK (S)	129
Anf. 136	BETTY MALMBERG (M) replik	131
Anf. 137	MARLENE BURWICK (S) replik	131
Anf. 138	BETTY MALMBERG (M) replik	131
Anf. 139	MARLENE BURWICK (S) replik	132
Anf. 140	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	132
Anf. 141	MARLENE BURWICK (S) replik	133
Anf. 142	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	133
Anf. 143	MARIA GARDFJELL (MP)	133
Anf. 144	BETTY MALMBERG (M) replik	135
Anf. 145	MARIA GARDFJELL (MP) replik	136
Anf. 146	BETTY MALMBERG (M) replik	136
Anf. 147	MARIA GARDFJELL (MP) replik	137
Anf. 148	REBECKA LE MOINE (MP)	137
Anf. 149	TINA ACKETOFT (L)	138
	(Beslut skulle fattas den 28 februari.)	138
§ 22	Ändring i skatteavtalet mellan Sverige och Ryssland och upphävande av förordning	138
	Skatteutskottets betänkande 2018/19:SkU6	138
	(Beslut skulle fattas den 28 februari.)	138
§ 23	Anmälan om frågor för skriftliga svar	139
§ 24	Anmälan om skriftliga svar på frågor	139
§ 25	Kammaren åtskildes kl. 17.57	140